

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 29 april justerades.

§ 2 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Förste vice talmannen meddelade att *Louise Meijer* (M) skulle återta sin plats i riksdagen från och med den 24 maj, varigenom uppdraget som ersättare skulle upphöra för *Emma Ahlström Köster* (M).

§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2020/21:736

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:736 Bodelning på lika villkor
av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 4 juni 2021.

Stockholm den 19 maj 2021

Justitiedepartementet

Morgan Johansson (S)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Interpellation 2020/21:738

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:738 Lagen om köp av sexuell handling av barn
av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Prot. 2020/21:124
20 maj

Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade arrangemang.
Interpellationen kommer att besvaras den 4 juni 2021.

Stockholm den 18 maj 2021

Justitiedepartementet
Morgan Johansson (S)
Enligt uppdrag
Jenny Kvarnholt
Expeditionschef

§ 4 Anmälan om faktapromemorior

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2020/21:FPM102 EU:s strategi för att bekämpa organiserad brottslighet 2021–2025 *COM(2021) 170* till justitieutskottet

2020/21:FPM103 Rekommendation till rådets beslut om bemyndigande att inleda förhandlingar om samarbetsavtal mellan EU och Interpol *COM(2021) 177* till justitieutskottet

2020/21:FPM104 Strategi för finansiering av EU:s återhämtningsinstrument *COM(2021) 250* till finansutskottet

2020/21:FPM105 EU:s strategi mot människohandel *COM(2021) 171* till justitieutskottet

§ 5 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

EU-dokument

COM(2021) 254 till miljö- och jordbruksutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 14 juli*.

Reduktionsplikt för flygfotogen

§ 6 Reduktionsplikt för flygfotogen

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2020/21: MJU20

Reduktionsplikt för flygfotogen (prop. 2020/21:135)

föredrogs.

Anf. 1 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Flyget behövs för att hålla ihop ett avlångt land som Sverige och för att säkra förbindelser ut i världen. Resande berikar oss, för människor närmare varandra och är i vissa fall det enda rimliga transportmedlet för längre avstånd.

Samtidigt vet vi att utsläppen måste minska. Vi måste helt enkelt flyga grönt i framtiden. Här är Moderaterna både hoppfulla och trygga inför att detta går att lösa. Och glädjande nog går den tekniska utvecklingen mycket

snabbt. Vätgas, biobränslen och elflygplan är några framgångar som nu provas på riktigt. Och flera delar är verklighet redan nu.

Svenska Heart Aerospace är ett av många bolag som siktar på eldrivna passagerarflygplan. Bolaget har skrivit avsiktsförklaringar om leverans av totalt 300 flygplan med Finnair, Bra, SAS och flygbolag i ett antal andra länder. Parallellt ser vi hur stora jättar som Airbus också genomgår en stor omställning mot ett grönt flyg.

Biobränsle har jämte el och vätgas stor potential att ställa om flyget. Krav på inblandning av biobränsle i flyget är ett styrmedel som Moderaterna länge har velat få på plats, och vi har motionerat om det i flera år.

Regeringen tog lång tid på sig att tillsätta en utredning, och när den väl kom för två år sedan tog man återigen lång tid på sig att få fram en proposition. Regeringen har minst sagt dragit benen efter sig. Men nu äntligen har vi ett förslag på bordet, och det välkomnar jag.

Propositionen är efterlängtdad i en tid när regeringen lägger mycket tid och kraft på att snarare försvåra för flyget än att ställa om det, och då är det bra att det finns ett förslag på bordet för ett grönt flyg.

För att bara nämna en sak använder regeringen och inte minst Miljöpartiet en global pandemi som ursäkt för att stänga ned det svenska inrikesflyget. Miljöpartiet vill stänga ned Bromma utan att bygga ut Arlanda när vi vet att kapaciteten på Arlanda inte räcker. Det är djupt allvarligt.

I regeringen finns två statsråd som talar mot varandra i frågan om Arlandas utveckling. Osäkerheten förvärrar för en redan hårt drabbad bransch och skrämmer iväg nödvändiga investeringar som skulle behövas för att ställa om flyget.

Moderaterna vill utveckla och ställa om. I vår budget för 2021 tillförde vi 100 miljoner för stöd till regionala flygplatser så att de ska överleva den pågående coronakrisen. Vi vill också att regeringen tar initiativ till en ny Arlandaförhandling för att göra flygplatsen till Nordens ledande. Den förra Arlandaförhandlingen hände det ju inte mycket med.

Men framför allt satsar vi på att ställa om flyget. Vi har länge motionerat om både reduktionsplikt och differentierade start- och landningsavgifter. Krav på inblandning av biodrivmedel, som vi diskuterar, är en viktig del för omställningen, men det förutsätter också att det finns biobränslen att blanda in. Här levererar inte regeringen i dag.

Moderaterna har i vår budget ett grönt bränslestöd för forskning, utveckling och en demonstrationsanläggning, annat stöd för att få igång en inhemsk produktion av hållbara biobränslen från skog och lantbruk liksom en satsning på vätgas och elflyg. Vi behöver helt enkelt möta kraven på inblandning med att också få igång produktionen.

Moderaterna kräver tre saker nu när reduktionsplikten införs, och vi har tre reservationer.

Den första reservationen gäller just att säkerställa en ökad produktion av biobränslen.

Den andra reservationen gäller att förtydliga de kommande kontrollstationernas syfte. Det ska ju genomföras kontrollstationer för lämpliga nivåer av reduktionsplikten framåt, och de måste inbegripa en analys av tillgången på biobränslen. Den avgörande faktorn för möjligheterna att minska flygets klimatutsläpp med hjälp av reduktionsplikten är just tillgången. En alltför hög reduktionsnivå i ett läge där utbudet av biobränslen är begränsat riskerar att driva priset för flygbränsle till en punkt där flygbo-

lagen faktiskt tjänar på att i stället betala reduktionspliktsavgiften och ta sitt straff. Det skulle motverka syftet att minska flygets utsläpp.

Moderaterna menar därför att kontrollstationer som genomförs bör omfatta att studera utbudet av biobränslen, väga in det i kommande justeringar av reduktionsnivåerna samt föreslå åtgärder som syftar till att möjliggöra tillgång på en sådan nivå som reduktionsnivåerna kräver. Kontrollstationerna bör också genomföras på ett sätt som ger drivmedelsleverantörer och flygbolag tillräckligt med tid för att anpassa sig till eventuellt justerade nivåer framåt.

Den tredje reservationen gäller att det måste säkerställas att flygbolagen kan tillgodoräkna sig utsläppsminskningar från de biodrivmedel som blandas in inom ramen för EU:s system för handel med utsläppsrätter. Risken är annars att flygbolag kan hamna i en situation där de i brist på reglering kan tvingas rapportera biobränsle som fossilt i EU ETS. Därmed försvinner stora delar av incitamenten till omställning och blir inte rättvisande för de flygbolag som faktiskt gör en omställning.

Fru talman! Sverige behöver en regering som anser att flyget binder ihop vårt land och som ser värdet av resande ut i världen. Utan flyget blir Sverige ett isolerat land i utkanten av norra Europa. Sverige behöver en regering som lägger kraft på att ställa om flyget just för att man ser en framtid för flyget, som kan ställa om flyget till mer av biobränsle, vätgas och el. Beslutet i dag är en del i att ställa om flyget, men det är alldeles otillräckligt om vi inte får fram de gröna bränslena.

Vi ska flyga i framtiden, och vi ska göra det grönt. För det krävs en regering som tror på flyget och som tänker arbeta för en omställning. För det krävs en ny regering.

Jag står bakom samtliga reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1.

Anf. 2 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag ytterligare en fråga om reduktionsplikt. Den här gången handlar det om flyget. Om några veckor kommer en ny debatt om reduktionsplikten för vägtrafiken.

Sverigedemokraterna har kritiserat systemen, inte för att vi är emot reduktionsplikt av princip eller för att vi är kritiska till användande av biodrivmedel som en del av bränslemixen utan för att vi tycker att man måste problematisera frågan. Den är inte okomplicerad, och marknadssituationen är inte lätt att förutspå. Vi har inte heller full kunskap om alla råvarors miljöpåverkan när det öppnas en ny marknad för bränsleframställning eller hur olika råvaror styrs på marknaden. Om en råvara används till en viss sak i dag och det sedan öppnas en ny marknad kan det hända att det sker en förflyttning av råvaror, vilket totalt sett ger en väldigt dålig effekt för miljö och klimat. Detta måste man ta hänsyn till när man funderar på de här frågorna.

Fru talman! Flyget är en grundläggande del av svensk infrastruktur. Som ett avlångt och glesbefolkat land där avstånden är långa mellan norr och söder behöver vi ett livskraftigt flyg. Vi kommer aldrig att få fram ett finmaskigt nät av snabba och kostnadseffektiva järnvägsförbindelser som täcker hela landets behov.

På längre sikt är det av stor vikt att flygplan kan drivas av andra bränslen såsom el och vätgas, men där kommer vi inte att vara i någon stor skala under de närmaste decennierna. I väntan på detta introduceras nu ett reduktionspliktssystem för flygsektorn. Sverigedemokraterna är positiva till alternativa flygbränslen och en viss inblandning av biodrivmedel, men vi har en del förbehåll.

Fru talman! Oklarheterna är många. Vi vet inte mycket om tillgången och efterfrågan på marknaden. Det gör det svårt att fastställa en nivå inom reduktionsplikten, varför vi tycker att det är fel tidpunkt att sätta upp en lång trappa för reduktionsplikten de närmaste åren. Riskerna handlar dels om hållbarheten i bränslet, dels om vilket priset blir. Vi vet väldigt lite om det i dag.

När politiker väl har bestämt sig för någonting, som en sådan här trappa, är risken stor att man håller fast vid den även om konsekvenserna blir negativa. Därför bör man gå mer försiktigt fram, är vår åsikt. Det är tveksamt om en så omfattande reduktionsplikt, som den blir på sikt, verkligen kommer att bidra till att minska utsläpp av växthusgaser globalt när man tar hänsyn till alla indirekta effekter.

Jag läste häromdagen en rapport från ICCT. Det var de som upptäckte dieselbluffen. I rapporten kommer de fram till att EU kanske bör kunna nå upp till 2 procents inblandning av hållbara biodrivmedel till 2030. De tror alltså att 2 procent är en realistisk nivå. Regeringen har en helt annan syn på detta, kan man konstatera.

Fru talman! Vi anser att reduktionspliktens krav om procentuell inblandning i flygfotogen bör regleras i takt med tillgången på hållbara och kostnadseffektiva alternativa bränslen, från företrädesvis svenska källor, men att regeringen med fördel bör utforma incitament för näringslivet och markägare att öka framställningen av just sådana bränslen. Dessa incitament bör dock inte bestå i rena subventioner som långsiktigt drabbar skattebetalarna. Om reduktionsplikten för flygfotogen ska ökas i Sverige är det viktigt att det sker i en takt som är praktiskt och ekonomiskt realistisk men även att det inte får oacceptabla kostnadsdrivande effekter för vare sig flygbolag eller passagerare.

Med det sagt vill jag yrka bifall till Socialdemokraternas reservation 2.

Anf. 3 JENS HOLM (V):

Fru talman! I propositionen från regeringen föreslås en reduktionsplikt som innebär att utsläppen från användningen av flygfotogen ska minskas. Reduktionsplikten ger leverantörer av flygfotogen skyldighet att blanda in biodrivmedel i det fossila flygfotogenet. Kravet på inblandning börjar redan i år på ungefär 1 procent och kommer att öka successivt upp till nästan 30 procent för 2030.

Det kan vara en bra idé att blanda in förnybara drivmedel för att minska flygets klimatpåverkan. Men vi måste komma ihåg att den viktigaste åtgärden för att minska flygsektorns utsläpp är att minska flygandet i sig. Här saknar regeringen i praktiken en aktiv politik.

Flygskatten var bra, men i dess nuvarande konstruktion påverkar den bara på marginalen, och den kompenserar inte på lång sikt de stora subventioner till flygindustrin som finns i dag. Man får känslan av att Socialdemokraterna och Miljöpartiet i regeringen väljer den skenbart enklaste åtgärden för att minska flygsektorns utsläpp men tyvärr inte den mest

effektiva. Är det måhända för att Annie Lööf sitter i baksätet och styr regeringens politik?

Men det finns ännu viktigare invändningar mot regeringens förslag om reduktionsplikt och obligatorisk inblandning av biobränsle. Med den här propositionen, kombinerat med regeringens politik om reduktionsplikt för vägsektorn kommer efterfrågan på biodrivmedel att öka kraftigt till 55 terawattimmar år 2030.

Hur mycket är då 55 terawattimmar? I Sverige förbrukas varje år ungefär 90 terawattimmar drivmedel. Av dessa är ungefär 20 terawattimmar förnybara. 55 terawattimmar biodrivmedel skulle med andra ord innebära mer än en fördubbling av dagens användning av biodrivmedel.

Då ska vi komma ihåg att Sverige redan i dag är en av världens största användare och en av världens största importörer av biodrivmedel. Med detta ska vi alltså fördubbla användningen jämfört med i dag.

Alla vet att det här är en väldigt vanskelig väg att gå. Vi vet att produktion av biodrivmedel kan leda till mycket stora intressekonflikter. Vi har alla sett rapporterna om att skog skövlas, att matproduktion trängs undan till förmån för biodrivmedelsproduktion, att ursprungsbefolkning och småbönder tvingas bort från sina marker för att ge plats åt företags biobränsleproduktion etcetera.

Men biodrivmedel kan också produceras hållbart, till exempel av restprodukter från jord- och skogsbruk. Eller som vi producerar biogas i Sverige: från till exempel hushållsavfall.

Enligt utredningen som ligger till grund för hela det här förslaget, *Biojet för flyget*, förväntas råttallolja bli den viktigaste råvaran för biojetbränsle för flyget i Sverige. Vi ska komma ihåg att råttalloljan är en biprodukt från skogsindustrins massatillverkning, och den har redan i dag ett tydligt användningsområde. Även råttalloljan har därmed en begränsad användningspotential.

I slutändan blir hela den här frågan om biodrivmedel en fråga om hur vi ska använda vår mark. För marken är begränsad. Därför är en rimlig fråga till anhängarna av det här förslaget: Hur ska de 55 terawattimmarna biodrivmedel produceras? Är det mer skog som ska huggas ned? Ska vi importera ännu mer från andra länder med de konflikter som det för med sig? Jag hoppas inte det, och jag förväntar mig ett klart svar i dag i den här debatten från Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna.

Vi i Vänsterpartiet delar Naturskyddsföreningens och andra instansers bedömning att det är nödvändigt att nationellt se över vilka former av biodrivmedel som vi i praktiken kan satsa på. Vi i Vänsterpartiet anser att biomassan bör användas där den gör mest nytta eftersom den är en begränsad resurs som bara kan ersätta delar av det fossilberoende som vi har i dag. Vi anser att det behövs betydligt mycket bättre regelverk för låg miljö- och klimatpåverkan vad gäller uttag av biomassa.

Vi anser till exempel att hela träd och stubbar inte kan betraktas som hållbara råvaror för produktion av biodrivmedel. Det ska handla om restprodukter, alltså sådant som inte kan användas till något annat. Uttag av biomassa får inte heller försvåra våra ansträngningar att hejda den pågående utarmningen av biologisk mångfald såväl här i Sverige som på global nivå.

Vänsterpartiet är starkt kritiskt till att regeringen inte agerar med regleringar inom skogsbruket för att stärka miljöhänsynen inom skogsbruket.

Fru talman! Vi ska inte ersätta ett problem med ett annat. Därför vill vi i Vänsterpartiet att regeringen skyndsamt ska återkomma med ett nytt förslag på lagstiftning kring reduktionsplikt i syfte att stärka biodrivmedlens hållbarhet med hänsyn till biologisk mångfald, klimatprestanda och urfolks rättigheter.

Om det inte går att producera tillräckligt mycket biodrivmedel på ett hållbart sätt utan negativa undanträngningseffekter måste den föreslagna reduktionskurvan göras om så att biobränsleanvändningen minskar.

Då får regeringen återkomma med andra åtgärder för att minska flygets utsläpp. Det mest effektiva och konkreta sättet att göra detta på är med åtgärder som totalt sett minskar flygandet och därmed minskar utsläppen.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till Vänsterpartiets reservation 3, som berör just de frågor jag nu har tagit upp.

Anf. 4 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Flygets miljö- och klimatpåverkan ska minska. Kristdemokraterna stöder därför regeringens förslag till reduktionsplikt för flygfotogen. Kristdemokraterna anser emellertid att förslaget bör åtföljas av en ambitiös satsning på produktion av biojetbränsle i vårt närområde. Ökad produktion av biojet är viktigt dels för nya arbetstillfällen i Sverige, dels för att öka försörjningstryggheten.

År 2014 invigdes Europas första stationära anläggning för biojetbränsle, självfallet i det vackra Värmland och då på flygplatsen i Karlstad. På den gamla goda tiden när vi fortfarande fick resa var jag där på studiebesök och fick då veta att man under åren före pandemin hade haft ganska stora problem med att få fram biojet. Anläggningen fanns alltså, men inte bränslet.

I min enfald trodde jag att det bränsle som fanns där, i skogslänet Värmland, självklart kom från restprodukter från skogsbruket, men så var inte fallet, utan det man fick tag på var använd frityrolja från hamburgerrestauranger, som skeppades från Kalifornien. Det var det biobränsle som då fanns att tillgå på marknaden.

Självklart måste vi ge incitament för att öka den inhemska produktionen. Bara med de restprodukter vi lämnar orörda från skogsbruket i dag skulle vi kunna tillverka biojet för allt inrikesflyg i Sverige, och då talar vi om trafiken sådan den var innan vi stängde ned för pandemin. Dessutom måste vi markera hårdare gentemot EU och den aversion mot biobränsle som verkar finnas i Bryssel. Här måste regeringen stappa upp och verkligen visa på det hållbara svenska skogsbruket och inte agera som i dag, då vissa regeringsföreträdare snarare baktalar det svenska hållbara skogsbruket.

Fru talman! De kontrollstationer som aviseras i lagen vart tredje år bör användas för att analysera tillgång och prisutveckling på biojetbränsle och andra fossilfria flygbränslen. Kristdemokraterna ser dock allvarligt på att förslaget till reduktionsplikt inte förefaller att harmoniera med övriga styrmedel som reglerar flygets klimatpåverkan, framför allt EU:s handel med utsläppsrätter.

Reduktionsplikt är ett krav som ställs på drivmedelsleverantörerna, men det är flygbolagen som köper och förbrukar bränslet, och det är även

flygbolagen som slutrapporterar koldioxidutsläpp från användning av bränslet till Naturvårdsverket och EU ETS. För att kunna göra detta behöver flygbolagen utsläppskrediter för sitt biojetbränsle.

Propositionen innehåller ingen reglering av hur flygbolagen ska tillgodoräkna sig utsläppskrediterna för bränslet. Konsekvensen kan bli att ingen utsläppsminskning alls registreras för flyget, liksom att flygbolagen inom EU ETS kan tvingas att rapportera och betala för 100 procent fossila utsläpp trots inblandning av biojet.

Målsättningen för regeringens förslag är minskad klimatpåverkan från flyget, och då måste reduktionsplikten stödja omställningen och ge incitament för flygbolag att tanka bränsle i Sverige. Regeringens utredning *Biojet för flyget* konstaterade: ”Det vore orimligt om flygbolag skulle behöva rapportera biodrivmedel som fossilt.”

I propositionen framgår att regeringen inte anser att det ska finnas hinder för att biojetbränsle som en drivmedelsleverantör använt för att uppfylla reduktionsplikten också ska kunna användas av ett flygbolag inom EU ETS. Men förslaget behöver kompletteras med att utsläppskrediterna ska överlämnas till de flygbolag som köper biojetbränslet enligt reduktionsplikten.

Kristdemokraterna anser att flygbolag som betalar för biojetbränslet även ska kunna tillgodoräkna sig utsläppskrediterna för att syftet med reduktionsplikten ska uppnås. Vi anser att ett genomförandeuppdrag kan ges till ansvariga myndigheter, till exempel avseende drivmedelsrapportering till Energimyndigheten och flygbolagens utsläppsrapportering till Naturvårdsverket i syfte att säkerställa att flygbolagen kan använda utsläppsreduktionen från biojetbränslet. Med anledning av detta yrkar jag bifall till Kristdemokraternas reservation nummer 7.

I betänkandet, under rubriken ”Utskottets ställningstagande”, skriver majoriteten ett ganska långt stycke som berör vår reservation. Man avslutar med följande: ”Reduktionsplikten för flygfotogen innebär således inte att flygbolag kommer att behöva rapportera biodrivmedel som fossila drivmedel inom EU ETS.” Dock är inte flygbranschen, vis av tidigare erfarenheter, lika tvärsäker som regeringen i synen på detta. Där ser man stora osäkerheter, och därför väljer vi att motionera om detta.

Branschen säger själv i ett uttalande att det är positivt att utskottet vill att flygbolagen ska kunna tillgodoräkna sig utsläppsminskningen från biojetbränslet. Utmaningen ligger dock i att utskottets bedömning inte nödvändigtvis har förankring i verkligheten.

Man vet från Norge att flygbolagen inte alltid får utsläppsreduktion, och nu riskerar Sverige att hamna i samma situation om vi lagstiftare fransäger oss möjligheten att reglera. Just därför vill vi säkerställa att detta verkligen sker.

Flyget är oerhört viktigt för att hela Sverige ska leva. Även flyget är kollektivtrafik, likaväl som tunnelbanan här i Stockholm. Regeringen välkomnar kollektivtrafik och underlättar gärna för den, men när det gäller flyget har regeringen fortfarande en väldigt lång väg att gå. Först måste man inse att flyget faktiskt behövs för hela Sveriges skull om man verkligen vill att hela Sverige ska leva.

Anf. 5 MARLENE BURWICK (S):

Fru talman! Vi debatterar i dag miljö- och jordbruksutskottets betänkande om reduktionsplikt för flygfotogen. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Vi lever i en internationell värld, och det är viktigt att värna en öppen värld där människor kan mötas. Men vi måste röra oss på mer hållbara sätt. Utsläppen från den internationella transportsektorn väntas öka, och luftfarten och sjöfarten blir de stora globala utsläpparna om dessa sektorer inte regleras för att följa Parisavtalet.

Ett av Sveriges viktigaste klimatmål är att minska utsläppen inom transportsektorn med 70 procent till 2030. Elektrifieringen kan bidra till att snabbare få ned utsläppen från transportsektorn, och därför behövs en infrastrukturbyggnad som stöder och snabbar på den utvecklingen. Men vi behöver också minska transporterens klimatpåverkan genom inblandning av hållbara biodrivmedel i bensin och diesel. För detta har vi reduktionsplikten, som nu föreslås utvidgas till att omfatta även flygfotogen.

Det är ett viktigt beslut vi står inför. Med reduktionsplikten har vi ett kraftfullt redskap till stora utsläppsminskningar, och den är helt avgörande för att vi ska klara klimatmålen inom transportsektorn. Nu är det även flyget som på allvar ska ställa om.

Fru talman! Tillgången till hållbara biobränslen är förstas en nyckelfråga. Det har vi också hört tidigare här i debatten. Det är av största vikt att reduktionsnivåerna för flygfotogen inte ökar i snabbare takt än vad tillgången till hållbara biobränslen tillåter.

Regeringens bedömning är att de nivåer som Biojetutredningen har föreslagit för perioden 2021–2030 är väl avvägda, och det är de nivåerna som föreslås i propositionen.

Eftersom det finns en osäkerhet när det gäller utvecklingen av marknaden för biojetbränslen är det viktigt att noga analysera införandet av en reduktionsplikt för att utvärdera om systemet bör justeras. Det är viktigt att framhålla betydelsen av de kontrollstationer som ska genomföras, och enligt utskottets bedömning kommer kontrollstationerna att ge en tillräcklig flexibilitet för att hantera utvecklingen på marknaden för biobränslen.

Fru talman! Att öka den inhemska produktionen av biodrivmedel är oerhört viktigt för omställningen, och regeringen har genomfört en rad åtgärder för att stödja utvecklingen. Medel har tillförts för fortsatt stöd till produktion av biogas. Och omfattningen av Industriklivet har breddats, bland annat för att man ska kunna ge stöd till industriprojekt när det gäller just biodrivmedel.

Energimyndigheten undersöker behovet av ytterligare styrmedel för att främja produktionen av biodrivmedel med ny teknik och ska förlänga satsningen på att främja hållbara biobränslen för flyg och utvidga uppdraget till att omfatta samtliga hållbara förnybara bränslen för flyg.

Reduktionsplikten i sig ger också förbättrade förutsättningar för en ökad produktion av hållbara biodrivmedel för flyget i Sverige. De reduktionsnivåer som föreslås kommer att ge långsiktiga förutsättningar för investeringar i produktionsanläggningar och främja en långsiktig och storskalig produktion av bränslen i Sverige.

Svensk produktion beräknas ge biodrivmedel med hög klimatprestanda, vilket ger en ökad konkurrenskraft i ett system med reduktionsplikt. Sveriges möjligheter att producera klimateffektiva biodrivmedel till både

vätrafiksektorn och luftfarten kommer alltså att främjas av reduktionsplikten. En reduktionsplikt för flygsektorn leder alltså till utsläppsminskningar samtidigt som den stöder omställningen till en mer cirkulär och biobaserad ekonomi.

Fru talman! När vi pratar om omställning för flygsektorn har reduktionsplikten en viktig roll för att minska utsläppen. Men det är viktigt att en ökad användning av biodrivmedel kombineras med andra åtgärder för att minska flygets klimatpåverkan. Det handlar bland annat om val av andra trafikslag, effektivare flygrutter, effektivare flygplan, vätgas och elektrifiering. Regeringen har aviserat flera åtgärder för att främja denna omställning i den klimatpolitiska handlingsplanen.

Fru talman! En reduktionsplikt för flyget kommer att minska flygets klimatpåverkan och bidra till att stärka svensk industris omställning till en biobaserad ekonomi. Ett krav på inblandning av biodrivmedel ökar också sannolikheten för spridningseffekter och för att det internationella arbetet för ett fossilfritt flyg påskyndas.

Vi har i Sverige en stark tradition av att ställa om. Med omställningen till ett fossilfritt samhälle möter vi klimathotet och kan samtidigt skapa nya gröna jobb. Genom en aktiv klimatpolitik går Sverige före och investerar i klimatvänlig teknik, vilket stärker våra företags konkurrenskraft. Det är viktigt för jobben, för välfärden och för vår planet att omställningen sker i tid. Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland.

Anf. 6 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Den utredning som ligger till grund för detta förslag, Biojetutredningen, som leddes av Maria Wetterstrand, konstaterar följande: Ifall man använder den reduktionskurva som regeringen nu har föreslagit kommer behovet av biobränslen att öka. Det handlar om 420 000 kubikmeter biobränslen till 2030. 420 000 kubikmeter biobränslen är otroligt mycket. Och som jag sa i mitt anförande innebär det här förslaget kombinerat med reduktionsplikten för vägtrafiken ett totalt behov av 55 terawatt-timmar när det gäller biodrivmedel. Det är extremt mycket. Det är mer än en fördubbling av dagens nivåer av biodrivmedel.

Då skulle jag vilja ställa en fråga till Marlene Burwick. Jag vet att Socialdemokraterna också vill skydda mycket skog – det tror jag i alla fall. Och jag tror inte att Socialdemokraterna vill att vi ska importera biodrivmedel som produceras på plantager där det tidigare stod regnskog eller från områden där ursprungsbefolkning tvingas iväg etcetera. Då måste vi, kort och gott, ha en produktion av förnybara drivmedel som är hållbar i alla bemärkelser, socialt och ekologiskt. Därför blir min fråga till Marlene Burwick: Varifrån ska råvaran till alla dessa biodrivmedel tas?

Anf. 7 MARLENE BURWICK (S) replik:

Fru talman! Tack, Jens Holm, för frågan! För oss socialdemokrater är det oerhört viktigt att vi bedriver en politik så att vi klarar de klimatmål som vi är överens om här i Sveriges riksdag. Och vi ska klara att sänka utsläppen med 70 procent inom transportsektorn till 2030. För oss är också flyget en oerhört viktig sektor, som vi behöver ställa om.

Som jag nämnde i mitt anförande kommer vi att behöva göra en mängd olika saker för att ställa om flyget, men en viktig sak är att använda biodrivmedel. Vår och regeringens uppfattning är att vi kommer att klara av detta med den import vi gör och framför allt med en kraftigt ökad produktion av inhemska biodrivmedel. Detta är också kopplat till de kontrollstationer som finns nämnda i propositionen. Där kommer man noga att följa utvecklingen, och självklart behöver justeringar göras om vi ser skäl till det. Men vår uppfattning är att de insatser som regeringen har gjort för att öka produktionen och signalen om reduktionsplikten i sig kommer att leda till en kraftigt ökad produktion av inhemska hållbara biodrivmedel. Det är oerhört viktigt för att klara klimatomställningen.

Anf. 8 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Det låter som att vi är överens om att vi ska upphöra med import av biodrivmedel som är producerade av till exempel palmolja men även av restprodukter från palmolja. Vi ska kort och gott sluta importera biodrivmedel som kommer från andra länder där det tidigare stod tropisk skog, exempelvis.

Men det som Marlene Burwick inte svarar på gäller den stora inhemska produktion som behövs. Det är en gigantisk produktion som behöver skalas upp. Det handlar inte bara om flyget och 420 000 kubikmeter biobränsle, utan även om vägtrafiken. Där förväntas en ännu större användning. Jag undrar hur det blir om vi ska sluta importera, för i dag importerar vi nästan alla biodrivmedel som vi använder inom vägtrafiken.

Min fråga kvarstår: Varifrån ska råvaran tas? Det brukar främst vara skogen man talar om. Det som också nämns i Biojetutredningen är råttolja, som är en restprodukt från cellulosaindustrin. Men då ska vi komma ihåg att råttoljan i dag har många användningsområden inom den kemiska industrin. Man producerar lim, klister, tejp, färger och annat. Jag kan tänka mig att vi vill fortsätta att ha lim, klister, tejp och färger som är baserade på råttolja. Då blir frågan: Hur mycket råvara har vi då kvar som gör att vi kan producera på ett hållbart sätt utan att hugga ned ny växande skog med stor biologisk mångfald? Det är i alla fall något som vi i Vänsterpartiet motsätter oss. Det måste vara en produktion från restprodukter. Varifrån ska råvaran tas?

Anf. 9 MARLENE BURWICK (S) replik:

Fru talman! Jag har haft förmånen att träffa en mängd entreprenörer runt om i Sverige och även många forskare på våra högskolor och universitet. Före pandemin hade jag möjlighet att träffa dem fysiskt, men under pandemin har det varit en mängd digitala möten.

Utvecklingen när det gäller hållbara biodrivmedel sker just nu oerhört snabbt. Vi pratar självklart om skogsavfall men också om hushållsavfall. Vi pratar om alger, och vi pratar om oljeväxter. Vi pratar om teknik som just nu verkligen håller på att implementeras och komma fram.

Oerhört mycket kommer att hända. Regeringen har gjort många insatser för att understödja den här utvecklingen, och reduktionspliktsbeslutet i sig kommer att leda till att många också vågar fatta beslut om att investera i produktion.

Vi socialdemokrater vill verkligen klara av klimatomställningen, också kopplat till att vi kan fortsätta att flyga grönt. Det verkar som om det finns en skillnad mellan våra partier när det gäller detta. För oss är det viktigt att även i fortsättningen värna flyget men på ett sätt som gör att vi i framtiden flyger hållbart.

Anf. 10 MAGNUS EK (C):

Fru talman! Det finns mycket som är fantastiskt med att vara politiskt aktiv, att vara engagerad i ett politiskt parti och kämpa för ett bättre samhälle. Det är fantastiskt att engagera sig, det är fantastiskt att hitta på idéer, det är fantastiskt att tillsammans med andra diskutera hur de här idéerna bäst ska se ut och det är också en riktigt god känsla när idéer och förslag som man länge har arbetat och verkat för faktiskt också förverkligas.

Fru talman! För oss centerpartister är det här en sådan dag. Att höja ambitionerna för reduktionsplikten för flyget precis som för andra transportslag, det vill säga att höja kraven och ambitionerna för att kunna blanda in hållbart producerat biobränsle i stället för fossil olja, är enligt vår syn en avgörande del i att ställa om till ett mer hållbart samhälle.

Det här är också någonting som vi har fått driva på ett ganska långt tag, och det är just därför som vi känner lite av segerns sötma här i dag. Jag kan tänka mig att kollegan Rickard Nordin som har kämpat med det här länge gärna skulle ha stått här i talarstolen och njutit av denna sötma, men jag vet att han har firat på andra sätt.

Fru talman! Varför är då detta värt att fira? Jo, för att det här är just en av de viktiga åtgärder som vi vidtar, både i sak och som symbol, för den omställning till en biobaserad, cirkulär ekonomi och ett mer klimatmässigt hållbart samhälle som vi behöver göra i Sverige liksom i resten av världen.

Just flyget får ofta vara en symbolfråga för det ohållbara resandet. Det är ett resande som inte är tillgängligt eller vardagsnära för alla på lika villkor, och det har stora utsläpp per resande. Men i ett så vidsträckt land som Sverige, långt uppe i norra kanten på vår kontinent, är flyget viktigt för vår ekonomi och för enskilda individer som vill kunna känna en frihetskänsla i att resa.

Fru talman! Flyget ger alltså både en frihetskänsla och är en samhällsnytta som vi vill kunna ha kvar även i det hållbara samhället. Någonstans måste man då adressera problemet: Är det utsläppen eller flygandet vi ska jaga? Enligt vårt sätt att se det är det framför allt utsläppen som ska ned.

En reduktionsplikt är ett viktigt verktyg för att lyckas med den ambitionen. När vi nu beslutar om en reduktionspliktskurva, där vi säger att en allt större andel förnybart bränsle ska blandas in i tanken varje gång ett plan tankas, säger vi också att nu sätter vi igång omställningen. Vi ersätter ett fossilt bränsle som inte bara skadar klimatet utan också ofta importeras från länder med helt fasansvärda styrelseskick, länder som vi helst kanske inte vill stötta ekonomiskt men som vi är beroende av för våra fossila resurser. När vi ersätter det fossila med svenska biobränslen som förhoppningsvis kommer att vara producerat av hållbart och långsiktigt odlad svensk skog är det alltså inte bara en vinst för klimatet utan också en vinst för den svenska ekonomin och en vinst för en värld som ser ut lite mer som vi vill se den.

Det här kommer inte att vara helt enkelt. Det är ett ganska ambitiöst beslut som vi tar i dag. Vi vet att de mängder biobränsle som vi kommer att behöva 2030 inte finns i produktion i dag. Det vi gör i dag är därför inte bara att säga till flygbolagen att man måste genomföra en förändring. I andra ändan säger vi också till de företag, som min skogsägarförening, som står och funderar på om de ska våga ta investeringen i nya produktionsplatser och i nya fabriker för hållbart bränsle att här kommer det att finnas en marknad. Här kommer det att finnas möjligheter att inte bara göra klimatet en tjänst utan också skapa hållbar tillväxt i Sverige. Vi ger planeringsförutsättningar så att man vågar ta investeringar som kanske är de största man gör det här decenniet, och vi säger att vi vill att det här ska ske i Sverige.

Även vårt politiska ansvar för att stötta den här utvecklingen måste hänga med i det ledet. Vi är inte klara i dag, utan vi behöver också fundera på hur villkoren för att ta dessa investeringar ser ut. Vad kan vi göra för att korta tillståndsprocesserna? Vad kan vi göra för att se till att man har bästa möjliga villkor för att lyckas med det här? Vad kan vi göra för att man ska våga ta investeringen och våga säga till dem som jobbar i företagen att här kommer det att finnas arbetstillfällen också i framtiden?

Fru talman! Tidigare i debatten var det ett replikskifte om hur råvarorna ska räcka till. Här, fru talman, tror jag att vi har en av de stora riskerna där vi riskerar att trampa snett och skapa en onödigt osäkerhet som i förlängningen kan hindra precis den typ av hållbar tillväxt och investeringsbeslut som vi vill se.

Det är självklart för var och en att även om svensk skog kan ersätta och göra allt som vi kan göra med fossil olja är det inte så att vi kommer att ersätta precis alla fossilprodukter och varje gnutta fossilt bränsle med till exempel bränsle från svensk skogsråvara. Men, fru talman, det är en oerhörd risk om vi tror att det är vår roll som riksdagsledamöter och politiker att gå in och säga precis vad som ska användas var och när. Det är alltid ett misstag när politiska beslutsfattare tror att det är vår roll att gå in och styra detta, fru talman.

Jag tänker inte dra några historier om planekonomi, för vi får väl ändå hoppas att inte är precis där vi landar. Men vi kan kolla på alla de återvändsgränder som EU har gett sig in i när man har försökt gå in och styra genom det som kallas kaskadanvändning, där man vill gå in och pinpointa precis vilken råvara och vilken del av till exempel en östgötsk tall som ska användas när, var och till vad.

Det blir aldrig bra! Det är betydligt bättre att lämna det här till marknaden, fru talman. Sedan får vi helt enkelt ha förtröstan att där behovet och nyttan är som störst, där kommer också råvaran att användas.

Fru talman! Jag noterar att min gode kollega Rickard Nordin trodde att jag skulle vara färdig på sex minuter. Så blev inte fallet, men jag ska försöka att runda av.

Jag hoppas att det har framgått att för Centerpartiet är det här en stor dag. Det är dock inte så att vi kan vila på lagrarna. Nu har vi inriktningsbeslutet. Från och med nu är det dags att förverkliga det här och se till att vi fasar ut fossila resurser med hjälp av hållbara svenska råvaror.

Anf. 11 HELENA GELLERMAN (L):

Fru talman! I dag debatterar vi reduktionsplikt för flygfotogen. Liberalerna anser att alla trafikslag behövs, och flyget utgör en viktig hörnsten i Sveriges transportsystem. Sverige är ett avlångt land och är till ytan lika stort som Tyskland, Danmark och Nederländerna tillsammans. Ska vi kunna överbygga de långa avstånden är flyget många gånger det transportslag som ger rimliga restider, inte minst från Norrland.

Privatpersoner vill resa på semester och upptäcka andra delar av världen och hälsa på släkt och vänner. Flyget är en förutsättning för att våra många internationella företag ska kunna träffa kunder och leverantörer och för att de ska kunna transportera gods med kort leveranstid. Detta är fundamentalt för ett land som Sverige med vårt stora exportberoende. Sverige spelar dessutom en mycket stor roll i olika sammanhang globalt i förhållande till vår storlek. Vill vi fortsätta att påverka på den nivån måste vi ha goda förutsättningar för att kunna vara fysiskt på plats.

Samtidigt måste flyget liksom andra trafikslag minska sina klimatutsläpp för att 2045 nå nettonoll. Flyget börjar se en ljusning vid horisonten efter pandemin och behöver trots en tuff ekonomisk tid driva en klimatomställning. Ambitionen finns i färdplanen mot ett fossilfritt flyg. Den innehåller flera områden som elflyg, bränslen som biodrivmedel och vätgas och även klimatkompensation.

Fru talman! Elflyg och nya flygplan för vätgas är under utveckling. Elflyg kan introduceras efter 2025. Det måste vi förbereda vår flygplatsstruktur för. Det som dock kan göras här och nu för att minska utsläppen i större skala är att driva på för en inblandning av biodrivmedel i flygfotogen. Liberalerna har därför i samarbete med Centerpartiet och regeringen tagit fram förslaget om reduktionsplikt för flyget och ställer oss bakom utskottets förslag till beslut.

Reduktionspliktens genomförande är helt beroende av produktionskapaciteten av biodrivmedel för flygfotogen. Inblandningen av biodrivmedel är tänkt att öka successivt från 0,8 procent 2021 till 27 procent 2030. Det ger en långsiktighet för producenterna av biojetbränsle och gör att de vågar satsa.

Liberalerna har samtidigt drivit på att det finns behov av kontrollstationer. Erfarenheten av reduktionspliktssystem för flygfotogen är begränsad. Hittills har det bara införts i Norge. Kontrollstationer behövs bland annat för att studera om produktionskapaciteten ligger i linje med behovet av biojetbränsle för reduktionsplikten. Anledningen är att man ska undvika negativa konsekvenser som kraftiga prisökningar på grund av brist på biodrivmedel, vilket i sin tur kan minska antalet flyglinjer och minska tillgängligheten i Sverige. På sikt kan även elektrobränslen användas för produktion av biojetbränsle.

Produktion av biodrivmedel ger i sig klimatutsläpp. Reduktionsplikten ger incitament för produktion av biodrivmedel med låga växthusgasutsläpp, vilket gynnar användningen av restprodukter och avfall som råvara och också användningen av fossilfri energi. För Liberalerna är det dock viktigt att produktionen av biodrivmedel ger en positiv klimatpåverkan i närtid och inte bidrar till klimatutsläppen under tiden fram till 2030.

Möjligheten att tanka biojetbränsle kan göra Sverige attraktivt som destination för flygbolagen, då de enligt regeringens uppfattning kan tillgodoräkna sig de minskade utsläppen från biojetbränslet inom EU:s sy-

stem för utsläppsrätter. Här kan klimatåtgärden ge en fördel för Sverige och potentiellt ge nya flyglinjer ut i Europa, vilket är mycket positivt.

Slutligen, fru talman, är det glädjande att regeringen bedömer att Biojetutredningens prognos av behovet av biojetbränsle, som gjordes före pandemin, fortfarande håller. Det visar regeringens starka tilltro till flygets återstart efter pandemin och en snabb återgång till de normala nivåer som gällde före pandemin. Det får också konsekvenser för andra diskussioner här i kammaren inom flygområdet, till exempel om behovet av flygplatskapacitet.

Anf. 12 LORENTZ TOVATT (MP):

Fru talman! Först och främst är det bra att vi nu får detta på plats. Allt annat lika är det förstås så att det är bättre att använda förnybara råvaror i tanken än fossila. På så sätt kan vi minska klimatpåverkan från flyget.

Jag tänkte ändå ägna mitt anförande ganska mycket åt att beskriva varför detta bara är en pusselbit och att detta i sig naturligtvis inte räcker på långa vägar. Jag har flera skäl till det.

För det första är detta inte en global lösning. Den är inte globalt upp-skalbar. Det är nämligen så att Sverige redan i dag är en stor nettoimportör av biodrivmedel. Och om hela världens flygflotta skulle ställa om till biodrivmedel skulle all mark i världen behöva odlas upp för biodrivmedel. Så kan vi förstås inte ha det. Det är alltså inte en globalt hållbar lösning. Den kan inte skalas upp på global nivå.

För det andra är klimatnyttan begränsad av lite olika skäl. Först och främst kommer man inte undan de väldigt stora negativa klimateffekter som sker när flygplanet är på hög höjd – de så kallade höghöjdseffekterna. Dem kommer man inte undan genom att byta ut fossila drivmedel mot biodrivmedel. Därför kommer reduktionsplikten på 27 procent inte att leda till 27 procent mindre klimatpåverkan utan betydligt mindre än så.

Biodrivmedel har den positiva egenskapen att koldioxiden så att säga binds tillbaka. Men det är först i det långa perspektivet. I det korta perspektivet har även biodrivmedel en klimatpåverkan. Klimatnyttan finns alltså där, men den är begränsad.

För det tredje kan vi inte lösa klimatutmaningen på bekostnad av den biologiska mångfalden. Om trycket blir för stort på bioråvara kommer det att få konsekvenser på den biologiska mångfalden. Det kan vi inte acceptera.

Ovanpå allt detta och med alla de problem som finns med biodrivmedel – även om det finns en klimatnytta finns alla dessa problem – kan man säga att flyget i största allmänhet är en klimatolycka därför att även andra tekniker kommer med en rad problem.

En del brukar lyfta fram elektrifiering som en möjlig framtidsväg att ta. Jag vill vara väldigt tydlig med att jag verkligen hoppas att vi kan elektrifiera så mycket som möjligt av flyget. Men det finns ingen seriös bedömning i dag som menar att elektrifiering skulle kunna ta mer än 10–15 procent av den totala flygvolymen, och det är först 2050–2060. Det är alltså en väldigt marginell del av omställningen. Det tar dessutom 20 år att ställa om hela flottan. Så när elektrifieringen har slagit igenom fullt ut kommer det därefter ändå att ta 20 år innan man har bytt ut alla flygplan.

Jag ska förklara varför det är svårt att elektrifiera en större del av flygflottan. Det är rent fysiska fakta som är anledningen till det. Exempelvis

en jumbojet som ska flygas över Atlanten – Stockholm–New York eller liknande – väger ungefär 80 ton. För att ett batteri ska klara av en sådan tung kropp i luften så pass länge kommer själva batteriet att väga 180 ton. Flygplanet väger alltså 80 ton och batteriet 180 ton. Man förstår ganska snabbt att elektrifiering är bara en liten del av detta.

Allt detta leder till den fullkomligt självklara slutsatsen att flyget behöver minska jämfört med de nivåer som var före pandemin. Det är en slutsats som är helt självklar för alla som inte vill trotsa fysikens lagar och samtidigt nå klimatmålen.

Vi lever i ett globalt klimatnödläge, och det går ganska snabbt att konstatera att vi i den här kammaren har en unikt urusel klimatopposition till höger. Trots alla dessa slutsatser är det nämligen uppenbart att man inte vill ta tag i flygets klimatproblem. Det fanns tidigare ett Instagramkonto som hette Aningslösa influencers, och jag tycker att man borde prata mer om aningslösa politiker.

Om man tittar på oppositionens politik ser man att det första Moderaterna gjorde när corona slog till var att säga att man borde ta bort flygskatten. Det är tydligen okej att flyga mer under en pandemi – och dessutom under ett klimatnödläge.

Den samlade högern hotade även att avsätta ministrar när vi införde flygskatten. Flyget står alltså inte för några av sina klimatskador i dag, men man var villig att avsätta ministrar för att regeringen ens övervägde att införa en skatt på flygande.

Liberalerna, Moderaterna och Kristdemokraterna obstruerar nu också regeringens fullt rimliga försök att stänga Bromma flygplats. Man vill dessutom inte stanna där, utan man vill fördubbla Arlanda. Man vill alltså öka flygresande kraftigt i en tid där vi, återigen, lever i ett globalt klimatnödläge och där det dessutom inte finns på kartan att ny teknik kan komma in i den takt som skulle krävas för att flyget skulle kunna öka.

Allt detta står i skarp kontrast till Miljöpartiets politik för flygandet. Först och främst: Lägg ned Bromma! Bygg inte ut Arlanda! Det skulle leda till ett kraftfullt ökat flygande under det klimatnödläge vi lever i. Vi vill även införa trängselskatter på flygplatserna och obligatorisk klimatinformation både när biljetten köps och när flygbolagen gör reklam för biljetterna, bara för att nämna några exempel.

Naturligtvis vill vi också ha alternativen. Bygg höghastighetsbanor, snabbt! Det kommer att kunna konkurrera ut stora delar av inrikesflyget. Upphandla nattåg till fler destinationer! Nu är vi på gång med att göra det ned till kontinenten, men vi borde öka på arbetet och få nattåg till fler destinationer. Gör också en generell upprustning av järnvägen, så att den helt enkelt kan ta en större del av de inrikes transporterna!

Med den typen av politik kan vi såväl minska flygandet och göra det mer hållbart som bygga ut de alternativ som krävs för att vi ska kunna transportera oss hållbart i det här landet även i framtiden.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 13 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik:

Fru talman! Jag skrev upp en fråga innan Lorentz Tovatt gick upp i talarstolen, nämligen: Vad vill Miljöpartiet egentligen med flyget? Jag känner dock att svaret blev ganska tydligt i och med det här debattinlägget.

Det är väldigt uppenbart att man inte är speciellt intresserad av att ställa om utan faktiskt vill stänga ned.

Det är i och för sig bra att ett av regeringspartierna talar klarspråk, men det gör mig lite bekymrad när vi faktiskt står här i dag och tar beslut om ett styrmedel som åtminstone vi från Moderaternas sida välkomnar och har sett fram emot länge, nämligen krav på inblandning av biobränsle. Om det är så att regeringens egentliga inställning är att stänga ned flyget kan man undra hur intresserad regeringen kommer att vara av att få igång produktionen av inhemska biobränslen. Det kanske till och med är så att Miljöpartiet ser fram emot att priset ökar, så att man i praktiken stänger ned flyget bakvägen.

För Moderaterna är det helt uppenbart att detta är ett bra styrmedel för att få in mer grönt bränsle i tanken men att det måste kombineras med insatser för att få igång produktionen. Miljöpartiet har nyligen uttalat sig i frågan och konstaterat att man vill dubblera mängden skyddad skog i Sverige. Då följer ju frågan var vi ska få dessa inhemska biobränslen ifrån, när Miljöpartiet i praktiken inte vill bruka skogen.

Även om vi kommer från lite olika håll i den här debatten är det flera partier som har varit på den här frågan. Hur går regeringens politik ihop? Sanningen är att den inte gör det. Regeringen var väldigt snabb med att införa en flygskatt som slog hårt mot allt flyg, utan någon form av miljöstyrande effekt, men det här har man tagit sju år på sig att få fram. Det tycks alltså som att den genuina viljan från åtminstone ett av de två regeringspartierna egentligen är att stänga ned flyget.

Mina frågor är därför: Hur ska vi nå målet om på sikt 30 procent inblandning av biobränslen om vi inte ska kunna bruka skogen? Och vad gör regeringen i övrigt för att ändå främja den utveckling kring elflyget och vätgasflyget som vi ser nu? Vad gör regeringen för att ställa om?

Anf. 14 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Tack för frågorna, Jessica Rosencrantz!

Först och främst har Energimyndigheten ett uppdrag att titta på inhemsk produktion. Jag delar nog delvis Jessica Rosencrantz entusiasm inför att vi ska få en bättre produktion i Sverige och att den ska vara hållbar, naturligtvis. Vi kan skydda mer skog och samtidigt nyttja den bättre. Vi kan ta vara på restprodukter i större utsträckning än i dag.

Jag måste ändå ställa en fråga tillbaka till Jessica Rosencrantz. Det är ju ofta så i klimatdebatter att den som vill göra någonting för klimatet och för att vi ska nå våra klimatmål är den som har bevisbördan. Jessica Rosencrantz politik går över huvud taget inte ihop om vi ska nå Parisavtalet. Svenskar flyger fem gånger mer än det globala genomsnittet. Det är på nivåer som är långt ifrån hållbara. Jag har i mitt anförande på ett väldigt pedagogiskt sätt presenterat varför teknikutveckling inte tar oss hela vägen i mål; det är liksom fysiska grundlagar som hindrar oss från att med hjälp enbart av ny teknik ta oss hela vägen i mål vad gäller Parisavtalet. Om Jessica Rosencrantz bryr sig om Parisavtalet måste hon därför förr eller senare acceptera att vi kommer att behöva ändra beteende.

Varför ska alltså bevisbördan ligga på dem som vill nå klimatmålen? Varför ska inte de som sinkar och strävar emot få frågan vad de vill göra för att nå Parisavtalet? Biodrivmedel kommer inte att ta oss i mål. Det är någonting som högern ofta kommer med – biodrivmedel, biodrivmedel

och biodrivmedel – men det kommer inte att ta oss hela vägen. Därför måste Jessica Rosencrantz svara på vad hon utöver det vill göra för att vi ska komma i mål med Parisavtalet?

Anf. 15 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik:

Fru talman! Det är ganska dystert att lyssna på Miljöpartiet; det är som att backa in i framtiden. Man säger nej till biobränsle. Man säger nej till el. Vätgas vet jag inte riktigt, men förmodligen säger man nej även där. Ni har alltså haft sju år på er, Lorentz Tovatt, och det är ganska lång tid för att få på plats olika styrmedel för att främja flyget i en hållbar riktning.

Moderaterna har länge velat ha reduktionsplikt, och vi har velat ha differentierade start- och landningsavgifter. I vårt budgetförslag lägger vi stora medel på forskning kring och utveckling av både elflyg och hållbara inhemska bränslen. Vi skulle gärna se att regeringen på riktigt drev på för att förändra de regler som gör att vi i dag inte kan ha en skatt på flygbränsle, men däremot vänder vi oss mot en skatt på flygstolen. Det ställer nämligen inte krav på flygbolagen att ställa om utan stänger bara ned.

Min fråga kvarstår, trots allt. Jag ser inte att det riktigt finns någon genuin vilja att ställa om, för om man på allvar tyckte att det var målet med vår flygpolitik – att vi ska kunna flyga grönt i framtiden, för att använda regeringskollegan Socialdemokraternas ord – ska man inte stänga ned flygplatser utan att bygga ut andra. Då ska man inte införa flygskatter utan klimateffekt. Man måste göra rätt saker. Jag brukar säga att den här regeringen ägnar sig åt symbolpolitik, men ibland vill jag faktiskt använda värre ord än så. Det är nämligen rent korkat att inte styra mot ett hållbart flyg i framtiden.

Återigen: Vad är politiken framåt? Är det regeringens uppfattning att vi ska stänga ned Bromma utan att bygga ut Arlanda? Ska vi i praktiken minska den mängd skog vi ska bruka i Sverige? Är det lösningen för att ställa om flyget, när vi behöver göra i princip tvärtom? Vad är regeringens politik? Är det som Lorentz Tovatt står här i dag och säger regeringens samlade politik på det här området, eller är det en partsinlaga från ett av regeringspartierna? Vem är det i så fall som för regeringens talan i kammaren?

Anf. 16 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Vi backar oss inte in i framtiden, utan vi tar tåget in i framtiden. Detta är det mest hållbara om vi ska nå våra klimatmål.

Först och främst vill vi ju ställa om flyget; regeringen är helt överens om det. Regeringen är också överens om att vi inte kan flyga hur mycket som helst. Jag står ju här som representant för Miljöpartiet, och jag redovisar Miljöpartiets politik. Statsrådet får gärna redovisa regeringens samlade politik.

Jag kommer inte ifrån det grundläggande problemet för Jessica Rosencrantz logik, nämligen att det inte finns fysiska förutsättningar att nå målen i Parisavtalet om vi inte också har beteendeförändringar.

Moderaterna vill i stället flyga in i framtiden. Detta betyder bland annat att man säger nej till alla alternativ.

Man säger bestämt nej till nattåg till kontinenten. Man vill inte ha nattåg. Svenskar ska inte kunna lägga sig på ett nattåg i Stockholm eller Malmö och vakna upp i Bryssel; det säger Moderaterna nej till.

Moderaterna säger nej till höghastighetsbanor, som har den största potentialen att ersätta just de ohållbara flygresor som görs mellan Stockholm och Göteborg.

Moderaterna säger nej till det enda sätt som vi i dag har att låta flyget betala för sin klimatpåverkan, det vill säga flygskatten. Detta är det enda sätt vi har i dag att låta dem betala för sig. Det säger man nej till. Man är dessutom redo att fälla ministrar och att ta bort den under en pandemi, vilket inte bara skulle vara dåligt för klimatet utan dessutom för smittspridningen i samhället.

Allt detta säger man nej till. Men fakta kvarstår: Vi kommer inte hela vägen. Jag skriver under på allt det som Jessica Rosencrantz vill göra när det gäller biodrivmedel, elektrifiering och allt sådant, men det tar oss inte i mål. Det viktigaste här är att vi ska klara klimatet, men det är Moderaterna uppenbarligen inte intresserade av.

Anf. 17 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja knyta an lite till den tidigare diskussionen. Det gäller varifrån råvaran till dessa biodrivmedel ska tas. I detta betänkande talar man om 400 000 kubikmeter nytt biojetbränsle som behövs. Tanken – även från Miljöpartiet, om jag har förstått det rätt – är att detta ska produceras i Sverige. Varifrån ska råvaran tas?

Utredningen som ligger till grund för detta nämner råttolja som den främsta beståndsdel. Då ska vi komma ihåg att råttolja redan i dag har spridda användningsområden inom den kemiska industrin. Vi kan säkert få ut mer råttolja och producera lite flygbränsle, och vi kan säkert hitta lite mer restprodukter. Jag tror dock att vi i slutändan står där och måste inse att detta är en begränsad resurs.

Jag ser inga nya konkreta förslag från regeringen på hur man ska lösa denna problematik. I stället får vi reduktionsplikt för vägtrafiken, vilket ytterligare kommer att öka efterfrågan. Sedan har vi hela näringslivets fossilfria strategier inom Fossilfritt Sverige, där det är otroligt mycket biobränsle som ska användas. Hur ska ni få ihop det här?

Min andra fråga rör hur detta ska produceras på ett hållbart sätt, så att vi inte hugger ned ny växande skog med biologisk mångfald. Jag ser inga nya konkreta förslag i den här propositionen i syfte att stärka den biologiska mångfalden och att stärka kraven på den råvara som ska ligga till grund för dessa biodrivmedel. Jag kanske läser slarvigt. Kan Lorentz Tovatt berätta om det finns några nya konkreta förslag för att stärka kraven på produktionen?

Anf. 18 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Tack, Jens Holm, för frågorna!

Jag tycker att jag var relativt tydlig i mitt anförande när det gäller var jag står i den här frågan, men vi tar det en gång till. Jag kan dessutom utveckla det lite.

Man kan egentligen svara på denna fråga på tre olika sätt. Det första handlar om att minska efterfrågan. Det andra handlar om restströmmar som i dag inte används. Det tredje handlar om att flytta över kapacitet för biobränsle från andra sektorer till flyg.

Jag kanske kan återkomma till de andra två och börja med det första svaret. Precis som Jens Holm säger är det inte hållbart med dessa volymer. Det är ett av de stora skälen till att Miljöpartiet tycker att vi ska flyga mindre. Jag ser ganska goda förutsättningar för att driva den typen av politik och att samhället i övrigt är på väg åt det hållet i ganska stor utsträckning.

Jag ser det som en självklarhet att höja flygskatten och införa trängselavgifter och att vidta den typen av åtgärder. Men utöver detta ska vi komma ihåg att pandemin har inneburit att vi nu antagligen kommer att få permanent mindre resande med flyg. Inte minst tjänsteresorna kommer att minska permanent, och jag skulle tippa att vi inte kommer tillbaka till tidigare nivåer någonsin i framtiden. Det gör att behovet av biobränsle där och då minskar.

Utöver detta finns naturligtvis hela debatten om flygskam. Mycket av det sattes igång i samband med att vi införde flygskatten – det blev en debatt i samhället om flygets väldigt negativa klimatpåverkan.

Jag ser flera trender som är till gagn för möjligheten att inte komma tillbaka till samma nivåer som tidigare och därmed också ha ett mindre behov av så stora volymer som det skulle krävas om prognoserna som de såg ut innan pandemin skulle slå in. Jag tror inte att det är särskilt troligt att de slår in, så jag tror att vi kommer att ha ett mindre behov framöver.

Jag återkommer till de andra två frågorna.

Anf. 19 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Det är ju fantastiskt: Under två minuters tid svarade inte Lorentz Tovatt på en enda av mina frågor. Det är väl inget konstigt med att vi som partier är överens om att vi behöver flyga mindre. Vi är överens om en mängd saker, till exempel att vi ska höja flygskatten, stänga Bromma flygplats och bygga ut höghastighetsbanorna. Den enda skillnaden mellan Vänsterpartiet och Miljöpartiet här är att vi i Vänsterpartiet driver detta aktivt och att ni i Miljöpartiet inte lägger fram ett enda sådant konkret förslag nu när ni styr i regeringen.

Det jag är intresserad av är varifrån råvaran, substratet, till dessa 420 000 kubikmeter biojet ska tas. Lorentz Tovatt säger att man kan använda sig av restströmmar. Kanske kan man göra det lite grann, men berättat varifrån och vilka restströmmar! Hur stora volymer finns det egentligen?

Lorentz Tovatt säger också att det går att ta kapacitet från produktion av annat biobränsle. Kanske det, men i så fall måste vi få mindre biobränsle på andra områden. Då tycker jag att man ska vara ärlig och säga det.

Sedan, och kanske framför allt, vill jag fråga: Finns det något konkret förslag i den här propositionen, som Miljöpartiet har varit med och tagit fram, där man stärker kraven på hållbarhet vid produktion av de nya biobränslen som ska tas fram? Jag tycker att detta är ett anständighetskrav.

Om man ska öka produktionen så otroligt mycket och det finns risk för intressekonflikter – alltså risk för att den biologiska mångfalden hotas – måste man förena detta med nya krav på att skydda den biologiska mångfalden vid produktionen. Jag ser inte det, utan man kommer att förlita sig på samma gamla hållbarhetsbesked som finns inom den andra reduktionspliktslagen.

Jag ser inte att det finns några nya förslag, men Lorentz Tovatt får gärna berätta om det finns det.

Prot. 2020/21:124

20 maj

-----
*Reduktionsplikt för
flygfotogen*

Anf. 20 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Jag måste säga att det nästan blir lite löjligt här. Jag var väldigt tydlig med att jag skulle återkomma till de här frågorna i min andra replik.

Utöver detta är det faktiskt en direkt osanning att Miljöpartiet inte skulle driva den här politiken. Jag fokuserade på beteendeförändring eftersom det är det viktigaste sättet att minska behovet av att blanda in mer biodrivmedel. Det är den viktigaste delen, och det är någonting som Jens Holm borde välkomna – det går ju i linje med hans egen politik. Dessutom var det vi som införde flygskatten, mot i princip en samlad riksdags vilja, så att säga att vi inte skulle driva detta är faktiskt rent av tramsigt.

Jag går över till de andra två frågorna. Vi ska som sagt inte blanda in mer, för jag tycker att vi ska minska flygandet, men när det gäller det vi väl ska blanda in finns det restströmmar som kommer från grenar och toppar. Det är ganska uppenbart att denna potential finns och att man kan ta ut detta på ett hållbart sätt – våra myndigheter, Energimyndigheten och Naturvårdsverket, menar att det kan ske på ett hållbart sätt.

Men vi har ju energieffektiviseringsåtgärder att vidta i andra sektorer. Vi kan kraftfullt energieffektivisera värmesektorn. Vi kan effektivisera hela bilparken och hur vi transporterar oss på vägarna; där kan det frigöras ganska stora resurser.

Som sagt: Om vi går över från till exempel bioeldad kraftvärmeproduktion till solvärme eller en del värmepumpar, i vissa fall, har vi potential att ta bioråvara därifrån.

För det första: Vi ska inte blanda in så mycket som Jens Holm påstår. Vi ska blanda in procentuellt, men vi ska minska de totala volymerna.

För det andra: Vi ska ta restströmmar som finns – hållbart.

För det tredje: Vi ska effektivisera övriga sektorer så att vi kan frigöra resurser från andra sektorer och använda dem i flygplan.

Anf. 21 MAGNUS EK (C) replik:

Fru talman! Jag vet att det är lite oortodoxt att begära replik angående en proposition som våra partier ju är överens om i sak, har förhandlat fram tillsammans och där vi förhoppningsvis kommer att vinna i den här kammaren – peppar, peppar, ta i trä. Men jag har ändå valt att begära replik. Jag har gjort det av debattglädje – det är inte första gången som jag och Lorentz Tovatt står i talarstolar tillsammans – men också för att jag tyckte att det var ett ganska ovanligt anförande. Sällan har väl en representant för ett regeringsparti låtit så nedstämd över att man har lagt fram en proposition som kommer att leda till utsläppsminskningar och som man ändå tror att man kommer att få igenom i riksdagens kammare.

Jag tror inte att det finns skäl för ledamoten Tovatt att vara så nedstämd. Det finns inga skäl att, som ledamoten gjorde i början av sitt anförande, säga att det här är bra och kommer att leda till utsläppsminskningar och sedan leverera en litanian av bedrövelser över hur hemskt det är.

Det här är ju, allt annat lika, någonting som kommer att leda till utsläppsminskningar. Alltså en utsläppsminskning är en utsläppsminskning, och det är väl en bra sak?

Det är annan sak som jag blev lite frågande över. Precis som jag sa i mitt eget anförande är det här någonting som kommer att bidra till sänkta utsläpp men förhoppningsvis också till fler gröna jobb i Sverige. Det innebär att vi kommer att behöva öka produktionen av biobränslen, precis som vi har varit inne på, och det är väl någonting som vi vill göra.

Jag hör ledamoten Tovatts oro över att biobränslet, till exempel skogsråvaran, inte kommer att räcka till. Då är min fråga: Kan det inte vara bra att lägga om Miljöpartiets linje och kanske vara lite mer positiva till att skogsägare får bruka sin skog som de vill, att vi börjar räkna den skog som vi har skyddat från produktion eller på något vis lagt inskränkningar på, på samma sätt som alla andra EU-länder gör, så att det finns hopp om att vi ska kunna öka uttaget och också öka tillväxten ännu mer än vad vi gör i Sverige?

Anf. 22 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Tack, Magnus Ek, för frågorna!

Jag förstår att jag framstod som väldigt negativ, men jag är förstås glad över den här produkten.

Jag jobbade i Regeringskansliet när vi tillsatte den här utredningen och var drivande i det. Men jag tycker ändå att det är viktigt att kunna ha två tankar i huvudet samtidigt: Ja, vi ska ställa om flyget, men vi kommer också att behöva minska flygandet. Att ha dessa två tankar i huvudet samtidigt är den logiska följderna av de fysiska begränsningar som finns vad gäller luftfartens hållbarhet. Det gör att jag skulle vilja ställa en fråga tillbaka till Magnus Ek. Kan Magnus Ek erkänna att vi kommer att behöva beteendeförändringar även när det gäller flyget, givet att biodrivmedel och elektrifiering inte tar oss hela vägen, för att vi ska minska klimatpåverkan totalt sett?

Jag tycker självklart att det är väldigt viktigt att vi ska skydda mer skog för att värna om mångfalden och också för att skogen binder mycket kol. Med detta sagt kommer vi att kunna öka uttaget om vi gör det på rätt sätt. Redan i dag kan man öka uttaget av grenar och toppar, grot, i ganska stor utsträckning.

Även om vi skyddar mer skog kommer det alltid att finnas restprodukter på sågverken och restprodukter som används på olika sätt ute i vårt samhälle. Oavsett om det är i form av plast- eller träprodukter eller vad det nu kan vara som man producerar med bioråvaran kommer det förr eller senare att leda till en restprodukt som vi kommer att kunna använda.

Jag tror att det är möjligt att få ihop kalkylen, men det blir svårt.

Anf. 23 MAGNUS EK (C) replik:

Fru talman! Självklart kommer vi att behöva beteendeförändringar på flygsidan precis som på andra. Lorentz Tovatt nämnde själv att vi kommer att resa även på väg på ett helt annat sätt.

Jag förväntar mig att när jag går i pension en vacker dag, om minst 50 år, kommer jag förmodligen inte att äga en egen bil. Förhoppningsvis är det en självkörande elbil som jag delar med någon annan. Jag ser fram emot den framtiden.

Omställningen av samhället innebär i alla delar också en beteendeställning. Det här är egentligen inte någonting som är särskilt radikalt. Om vi kollar lika nyktert på den här sektorn, tror vi då att vi kommer att

sluta flyga? Nej, det kommer nog alltid att finnas ett behov av det. Det här är en av de sektorer där det är svårast att få ned utsläppen. Det är vi nog alla överens om, om vi tänker till någon minut. Det är just därför som jag tror att vi ska vara väldigt glada för varje utsläppsminskning vi kan hitta för den här sektorn, framför allt i de tidiga stadierna av omställningen. Och det är just därför som jag blir så glad att ledamoten Tovatt faktiskt är lite gladare efter det här replikskiftet.

På skogssidan är det klart att vi kommer att utnyttja varje uns av råvara mer effektivt, också för att det är en bra affär för klimatet, för oss som skogsägare, för bolagen som har fabriker som hittar de nya lösningarna och för alla som arbetar i branschen. Men restprodukterna blir liksom inte fler, utan de är vad de är per kubikmeter som vi har.

Vill vi ha mer utsläppsminskningar här och i andra sektorer måste vi gynna allting som gör att den utveckling som vi har haft under 1900-talet fortsätter, nämligen att skogsreserverna och produktiviteten ökar och att vi plockar ut mer per hektar. Det som är så fantastiskt är att det här sker i samklang med att vi bevarar biologiska och sociala värden. Problemet är om vi försöker rucka den här balansen och ska skydda mer och mer. Då kommer vi att få svårt att få ihop det.

Anf. 24 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Tack, Magnus Ek, för replikskiftet!

Jag var lite glad innan, men jag blev kanske ännu mer glad när jag hörde Magnus Ek säga att vi självklart kommer att behöva beteendeförändringar, för så brukar det faktiskt inte låta när jag debatterar med centerpartister i den här kammaren. Jag ska inte nämna några namn, men oftast är det kanske till och med motsatsen till det som Magnus Ek nu sa. Det är den typen av retorik som brukar förekomma från centerpartister. Det är nämligen ett väldigt stort motstånd mot exempelvis flygskatten och andra typer av åtgärder som handlar om att på olika sätt begränsa flygandet, vilket jag menar är en förutsättning för att vi ska klara Parisavtalet. Det är väldigt kul om Magnus Ek håller med mig om den analysen och om han dessutom kan få med sig sitt parti på den linjen.

När det gäller restprodukter, återigen, är det som jag ser som en möjlighet här att ta vara på de restprodukter som i dag inte nyttjas. De är naturligtvis inte oändliga. I norra Sverige samlar man till exempel inte in mycket av de grenar och toppar som ligger kvar. Där finns en potential att öka uttaget.

Vi ska inte vara för optimistiska här, för vi behöver skydda mer natur och skog. Det har vi förbundet oss till i internationella konventioner och liknande, så det är någonting som vi verkligen behöver göra. Dels har vi förbundet oss till det, dels behöver vi bevara mer av den skog vi har i dag för att kunna hålla kvar rödlistade arter och ha tillgång till den fantastiska rekreationsyta som skogen utgör, och så vidare. Det finns en massa skäl att göra det.

Vi ska skydda mycket skog, men vi ska också bli bättre på att nyttja restprodukter.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 10.)

§ 7 Kriminalvårdsfrågor

Justitieutskottets betänkande 2020/21:JuU26
Kriminalvårdsfrågor
föredrogs.

Anf. 25 CARINA ÖDEBRINK (S):

Fru talman! Det betänkande som vi nu har att debattera handlar om kriminalvårdsfrågor.

Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag. Vi står bakom våra två reservationer, men jag yrkar för tids vinnande bifall endast till reservation nummer 20 om kriminalisering av rymningar.

Precis som för samhället i övrigt var förra året ett extraordinärt år för kriminalvården. Regeringens arbete med att öka trygghet och säkerhet och komma till rätta med gängkriminalitet och annan brottslighet har inneburit att riksdagen har fattat beslut om en lång rad åtgärder.

För att klara dessa har Kriminalvårdens resurser förstärkts med 350 miljoner, och anslaget höjs kommande år. Utöver detta tillkommer ytterligare resurser i vårbudgeten.

Kriminalvården har under 2020 haft fullbelagda häkten och fängelser – och det från en redan ansträngd situation i början på året.

För andra året i rad presenterade myndigheten i mars en kapacitetsrapport där man kraftigt reviderar upp behovet av platser på häkten och anstalter fram till 2030. Ett intensivt arbete pågår för att lösa det långsiktiga kapacitetsbehovet, och antalet fasta platser utökas på flera anstalter i landet. Två nya anstalter ska uppföras i Trelleborg och Kalmar. Dessutom utreds placeringen för ytterligare en större anstalt.

Av de 18 byggprojekt som pågår på anstaltssidan är nya modulhus på gång vid fem anstalter, och nya platser är under produktion på ytterligare fyra.

På häktessidan har ett nybyggt häkte och lokaler för frivården öppnats i Östersund, och flera redan planerade projekt utökas. Dessutom tillkommer ytterligare platser – bland annat i Jönköping, som med sitt geografiska läge är viktigt ur transportsynpunkt.

Trots utbyggnader kommer det även framöver att finnas behov av beredskapsplatser och tidsbegränsade platser, enligt Kriminalvårdens bedömning.

Det rådande läget ställer givetvis stora krav på kriminalvården att med bibehållen säkerhet bedriva en verksamhet av hög kvalitet. För personalen som arbetar närmast klienterna är arbetsbördan allra tuffast, i synnerhet som också 2020 inneburit stora förändringar för att kunna hantera coronapandemin, med besöksförbud, inställda permissioner och sjukdom bland personal och intagna.

En av kriminalvårdens största utmaningar framöver är att klara den långsiktiga kompetensförsörjningen och att säkerställa en god arbetsmiljö för personalen. Det ställs stora krav på dem som jobbar nära klienterna, och därför behöver de bli fler, ha god utbildning och kompetensutveckling samt bra arbetsvillkor. Det är avgörande för en verksamhet av hög kvalitet.

Trots det mycket ansträngda läget lyckas kriminalvården i allt väsentligt upprätthålla en mycket bra verksamhet. Allvarliga och mycket allvarliga incidenter låg förra året på en relativt stabil nivå jämfört med 2019.

Inga rymningar har skett från häkten eller anstalter i klass 1 och 2 under året.

För klienter med medelhög eller hög risk att återfalla i brott är målet att så många som möjligt ska genomgå något behandlingsprogram. Under förra året ökade andelen som fullföljde ett behandlingsprogram.

Sysselsättning och studier på anstalt låg förra året på ungefär samma nivå som tidigare, även om hög beläggning och pandemi gjorde det svårt att skapa sysselsättning för fler intagna. Det bedrevs 30 arbetsmarknadsutbildningar i samråd med Arbetsförmedlingen, och antalet påbörjade kurser och utbildningar ökade.

Detta var ett axplock ur kriminalvårdens verksamhet under förra året.

Fru talman! Jag ska också säga något om det mycket värdefulla arbete som civilsamhället gör på häkten och anstalter. Under våren har jag träffat flera organisationer som med bidrag från Kriminalvården bedriver besöksverksamhet. Några av dessa är Vårsol i Jönköping, Röda Korset, Fryshuset och RFSU. Deras insatser är ett ovärderligt komplement till kriminalvårdens verksamhet. De bildar en brygga till livet utanför med fokus på individen och livet bortom kriminaliteten, men de är också ett stöd för barn och anhöriga som finns på utsidan.

För dem som sitter häktade finns ett tidsfönster att reflektera över vägval och möjligheter till förändring, och här kan civilsamhällets organisationer göra skillnad, vilket är särskilt viktigt för barn och unga.

Fru talman! Jag ser civilsamhällets roll och röst som särskilt viktig när det gäller att bidra med nyanser och humanism i den kriminalpolitiska debatten.

Fru talman! Jag ska kort redogöra för vår reservation när det gäller förslaget om att kriminalisera rymningar och varför jag tycker att tillkännagivandet ska avslås.

Antalet rymningar från anstalter i klass 1 och 2 har de senaste två åren varit noll. När det gäller häkten handlar det om någon enstaka rymning. Att kriminalisera rymningar är därför lite som att föreslå en lösning på ett problem som i realiteten inte är särskilt stort.

Självklart ska det finnas sanktioner mot den som bryter mot regler och riktlinjer och avviker, men de ska enligt min uppfattning vidtas först när det inträffar och med de verktyg kriminalvården har till sitt förfogande.

En kriminalisering innebär att detta i stället ska bli föremål för hantering av domstol, vilket är dyrt, tar lång tid och är omständligt.

Fru talman! I tider när livsluften för vissa politiska krafter är att spela på människors rädsla, skapa otrygghet, radera tillit och dela upp människor i vi och dom blir enda sättet att komma till rätta med problemet att bygga fler och högre murar för att skydda sig.

Murar behövs, men om bara murar är lösningen skapar det ofrihet för oss alla. För den som blir utsatt riskerar minnet att minska den egna friheten framöver. Som samhälle har vi ett ansvar att så långt som möjligt se till att den som begår brott också lyckas komma ut bättre för att på så sätt öka tryggheten och säkerheten för alla.

Det bästa vi kan göra för att inte få nya klienter i kriminalvården är att hålla ihop samhället, jobba brottsförebyggande, vårda de verksamheter som bygger och stärker människor och som skapar starka samhällen samt prioritera välfärd före skattesänkningar.

Anf. 26 ELLEN JUNTTI (M):

Fru talman! 400 000 registrerade användare i en pedofilplattform. 400 000! Det är otroligt skrämmande siffror.

Nyligen gjordes ett stort tillslag mot en pedofilplattform. Europol och brottsbekämpande myndigheter i sex länder deltog, däribland Sverige. Pedofilplattformen fanns på den dolda plattformen darknet, och pedofilerna utbytte filmer och bilder på barn som utsattes för grova sexuella övergrepp. Flera pedofiler är gripna i Tyskland, och sannolikt kommer även gripanden att ske i Sverige i denna härva.

Det hemska är att det troligen finns mängder av såna här pedofilplattformar i Sverige. Det här är med all sannolikhet inte den enda.

Fru talman! Förra veckan gjorde svensk polis ett tillslag i Stockholmsområdet i ett annat ärende. Nio misstänkta pedofiler greps för bland annat barnpornografibrott. Sexuella övergrepp mot barn är vedervärdiga brott som ska resultera i hårda fängelsestraff. Detta är särskilt viktigt ur ett brottsofferperspektiv.

Kriminalvårdens behandlingsprogram för sexualförbrytare utgår från kognitiv beteendeterapi. Behandling med testosterondämpande läkemedel, så kallad farmakologisk behandling, används sällan.

För ett tag sedan publicerades en studie från Karolinska institutet där ett femtiotal pedofiler deltagit i en behandlingsform med ny medicinering. Studien visade att de som medicinerades löpte en lägre risk att begå övergrepp eftersom riskfaktorerna minskade.

Vi moderater har motionerat om att fängelse inte är tillräckligt ingripande för sexuella övergrepp mot barn. Man bör även förebygga nya brott i framtiden med farmakologisk behandling. Dagens debatt handlar bland annat om detta. Jag vill tacka Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna för att de stödde vår motion direkt.

Sedan vill jag ge ett extra tack till Centerpartiets Helena Vilhelmsson, som gjorde ett viktigt arbete och ansträngde sig för att vi skulle få ett tillkännagivande om detta väldigt angelägna arbete för att förebygga sexualbrott mot barn. Efter att Centerpartiet hoppade på tog Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet tillbaka sin reservation, och det innebär att hela utskottet står bakom Moderaternas motion.

Enligt utskottet ska farmakologisk behandling aldrig innebära att fängelsestraffet blir kortare. Kriminalvården bör kunna erbjuda detta som återfallsförebyggande program samt kunna föreskriva det genom särskild föreskrift i samband med skyddstillsyn.

Behandlingsprogrammen för personer som begår sexualbrott mot barn behöver utvecklas.

Tillkännagivandet innebär att regeringen bör ge Kriminalvården i uppdrag att inventera forskningen och utforma lämpliga program för farmakologisk och annan medicinsk behandling av pedofiler.

Nu är det upp till regeringen att agera skyndsamt. Det finns ingen tid att förlora. Barn utsätts för sexualbrott varenda dag och varenda minut, känns det som i alla fall. Pedofiler måste bekämpas med all kraft. Detta visar tydligt tillslaget mot den stora pedofilplattformen.

Fru talman! När jag jobbade som polis utredde jag sexualbrott mot barn. Jag vet hur fruktansvärt dåligt barnen mår efter övergreppen. Många skadar sig själva, och vissa tar sitt liv. Jag hade bland annat en 15-årig tjej som utsatts för våldtäkt av sin styvpappa. Hon hade skurit sig i flera år och

även gjort flera självmordsförsök, redan som 15-åring. Det är oerhört sorgligt.

Därför är det viktigt att regeringen agerar snabbt efter tillkännagivandet så att Kriminalvården kommer igång med farmakologisk behandling av pedofiler. Pedofiler måste stoppas innan de förstör oskyldiga barns liv.

Fru talman! Vi har varit i opposition i sju år nu, och vi har fått igenom massor av tillkännagivanden. Men jag måste säga att just detta tillkännagivande känns oerhört viktigt. Det är kanske det viktigaste tillkännagivandet under dessa sju år.

Jag har som sagt sett hur dessa barn mår. Det är fruktansvärda övergrepp som de utsätts för – det går nästan inte att föreställa sig hur vedervärdigt det är. Det är därför jag är så himla glad över att hela utskottet står bakom tillkännagivandet, och jag förutsätter att den sittande regeringen sätter fart.

Jag tror verkligen att medicineringen kan förebygga sexualbrott mot barn i framtiden. Det visar forskningen. Visst är det ganska lång väg kvar innan det blir verklighet, men nu är bollen i alla fall i rullning. Det känns väldigt bra.

Fru talman! Vi kommer också att rösta igenom ett tillkännagivande om åtgärder för att öka antalet överföringar av dömda utländska medborgare till deras hemländer så att de kan avtjäna sina fängelsestraff där.

Under 2019 påbörjade drygt 9 100 personer sitt fängelsestraff. Av dessa var 33 procent utländska medborgare, alltså drygt 3 000 personer. Av dessa var 40 procent från Europa inklusive Norden, och 45 procent var från Asien och Afrika. Under 2020 överfördes sammanlagt endast 79 personer, varav 15 till Norden och 63 till EU utanför Norden. Endast en överfördes till övriga länder i världen – alltså en av drygt 1 300 personer. Det är faktiskt riktigt dåligt. Det är inte konstigt att det är fullt på svenska fängelser när man jobbar så dåligt med att överföra utländska medborgare till deras hemländer. Om man satte lite mer fart på detta skulle det frigöra ganska många fängelseplatser på en gång.

Det är rimligt att det är hemländerna som betalar fängelseplatserna för sina medborgare, inte svenska skattebetalare. En fängelseplats kostar otroligt mycket. För några år sedan räknade man ut att det kostar 1,2 miljoner per år, men nu är det säkert betydligt mer.

Det blir också lättare att återanpassa sig till samhället när dessa personer är i sina egna hemländer.

Riksdagen har ett tillkännagivande gällande överföringar sedan tidigare, men då det i princip inte skett någon ökning behövs ett nytt tillkännagivande så att regeringen sätter fart.

Det är också bra att vi får ett tillkännagivande om utvärdering och vidareutveckling av straffens innehåll. Man måste utvärdera om straffen har någon effekt eller inte och om de ska ändras på något sätt.

Tyvärre verkar det inte bli ett tillkännagivande om att kriminalisera rymningar, som Carina Ödebrink pratade om. Det är inte jätteofta de rymmer nu för tiden, men när de väl gör det tycker faktiskt den vanliga människan ute i världen att det är jättekonstigt att det inte är ett brott och att det inte kan kriminaliseras. Jag håller inte med om att det skulle bli så himla invecklat och avancerat. Det är en ganska lätt utredning om någon rymmer. Det gör man på en halvtimme, så det är inte krångligt.

Det var ungefär vad jag skulle säga. Avslutningsvis yrkar jag bifall till reservation nummer 16.

Anf. 27 BO BROMAN (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag justitieutskottets betänkande om kriminalvårdsfrågor. Jag står givetvis bakom samtliga våra reservationer, men vi har en reservation om fängelser i andra länder, reservation 24, som jag yrkar bifall till.

En effektiv rättskedja förutsätter inte bara resursförstärkningar till polis, åklagare och domstolar utan även till kriminalvården. Fler platser på anstalter måste skapas, och det kostar givetvis pengar.

I Sverigedemokraternas Sverige ska kriminella sitta inne så länge de förtjänar med tanke på brottet de begått. Det kommer såklart att leda till att fler individer kommer att stifta bekantskap med kriminalvården och dessutom avtjäna längre fängelsestraff än i dag.

Kriminalvården har varit ett eftersatt område under väldigt många år. Det gläder mig att fler partier nu börjar prata om att vi måste satsa på hela rättskedjan. Alla partier satsar nu mer pengar på polisen. Även om Sverigedemokraterna fortfarande står ut som det parti som satsar mest med en tämligen stor marginal är denna förskjutning i svensk politik välkommen.

Detta gäller även kriminalvården och den övriga rättskedjan. Steg för steg ansluter sig partier till sverigedemokratisk politik. Steg för steg inser allt fler att det inte räcker att endast säga det – man måste även budgetera för det.

Varje steg vi tar framåt på detta område är väsentligt, för utan en välfungerande rättskedja, från Polismyndigheten till Kriminalvården, förfaller rättsstaten – den rättsstat vars ansvar det är att upprätthålla lag och ordning.

Fru talman! Vi har i dag, som vi har hört, en överbeläggning på våra anstalter. Beläggningen är ända upp till och ibland över 100 procent, vilket är oacceptabelt. Vi saknar platser för alla som ska sitta av sitt straff. Kriminalvården själv varnar för att genomföra nödvändiga straffskärpningar på grund av att de inte får tillräckligt med pengar för att kunna tillgodose att det finns tillräckligt med anstaltsplatser.

Överbeläggningen skapar inte bara orimliga arbetsförhållanden för dem som arbetar inom kriminalvården, utan den försämrar även de förutsättningar som vi förväntas ge dem som sitter på våra anstalter att återanpassas till att bli bättre medborgare. Problemet är tveeggat. Rehabiliteringen försämrar för de intagna, och brottsoffer får inte upprättelse då de som ska vara intagna inte avtjänar utdömda straff i tillräcklig utsträckning.

Det är positivt att regeringen nu lyssnar på Kriminalvården och ger dem extra resurser, men det räcker inte. Sverigedemokraterna är det parti som satsar i särklass mest på kriminalvården. I vårt budgetförslag för 2021 anslag vi 2,2 miljarder kronor mer än regeringen.

Fru talman! Flera av våra motioner på området behandlas förenklat. För den som följer debatten på tv kan jag berätta att det innebär att frågorna har debatterats tidigare och att det därför inte sker någon fördjupad behandling av dessa motioner i det betänkande som debatteras i dag. Vi har exempelvis fört fram krav på ökad kameraövervakning på anstalterna och strängare regler för permission. Vi har dessutom föreslagit en enklare fängelsestandard för de personer som ska utvisas. Skattepengar ska inte

slösas bort i dessa fall. Även om dessa förslag inte behandlas djupare nu vidhåller vi vår tidigare uppfattning.

Fru talman! I Sverigedemokraternas Sverige ska ett fängelsestraff vara just ett straff. Det är i grund och botten en fråga om rättvisa i förhållande till brottsoffret, om upprättelse för den som åsamkats en skada. Alltför länge har det ensidigt talats om vård i stället för straff, och alltför länge har kriminalpolitiken präglats av svängdörrar.

Den som döms till ett straff ska känna en markant skillnad mot det liv i frihet som annars gäller. Fängelsetiden ska präglas av disciplin och strikta förhållningsregler. Men självklart är det även viktigt att kriminalvården kan erbjuda utbildningar, vård och behandlingar i de fall det behövs. Kriminalvården ska se till att den som avtjänat sitt straff kommer ut som en bättre människa, och det får ta den tid det tar.

Den 1 maj i år ändrades lagen så att en villkorlig frigivning kan skjutas upp om det finns särskilda skäl. Tidigare krävdes synnerliga skäl. Det är vår bestämda uppfattning att tvåtredjedelsfrigivning behöver avskaffas helt. Det är inte rimligt att en person som dömts till exempelvis tio års fängelse är ute efter knappt sju år. Var finns brottsofferperspektivet i detta?

Fru talman! För dem som har avtjänat ett fängelsestraff är återfallsrisken i dag mycket hög. Statistik visar att risken för återfall ökar med de lagförda personernas tidigare brottsbelastning. Det är ett mönster som kan observeras över en längre tidsperiod. Med anledning av detta anser vi att personer som har dömts för mycket allvarlig brottslighet, i synnerhet vid brott mot person, vid frigivning ska förses med en elektronisk fotboja. Att avtjäna ett utdömt fängelsestraff är enbart en del av återgången till det normala samhället. Även perioden efter fängelsestraffet bör med tanke på den återfallsstatistik som finns vara förknippad med en viss kontroll.

Fru talman! Enligt Brottsförebyggande rådets statistik tar vi årligen in ungefär 3 000 utländska medborgare på våra anstalter. Det är ungefär en tredjedel av alla som skrivs in varje år.

Från svensk sida behöver vi bli bättre på att se till att andra länder tar ansvar för sina egna medborgare och verkställer de straff som dömts ut i Sverige. Det finns ett utarbetat system i Europa gällande erkännande och verkställighet av fängelsedomar. Utländska medborgare som tillhör ett annat EU-land och som begår brott i Sverige ska enligt dessa regler avtjäna straffen i sina egna hemländer. Det sker dock alltför sällan i verkligheten. Under 2020 överfördes verkställigheten i endast 79 fall.

Vi måste ta denna fråga på allvar och se till att EU-länder och andra länder utanför EU tar emot sina medborgare och ser till att de får avtjäna straffen i sina egna hemländer. Om det av olika skäl inte finns möjlighet att verkställa ett straff i ett visst land, exempelvis av skäl som har med mänskliga rättigheter att göra eller på grund av att fängelserna håller alltför dålig standard, är det givetvis bättre att man upphandlar avtal enskilt med landet i fråga eller med ett närliggande land, så att personen i fråga får avtjäna straffet i det landet.

En ytterligare fördel med att avtjäna sitt straff i det land som man är medborgare i, och som man ändå ska utvisas till, är att rehabiliteringsförutsättningarna blir anpassade till det landet.

Det är därför glädjande att utskottet i dag föreslår ett tillkännagivande till regeringen vad avser överföranden av straffverkställighet. Det har tidigare lämnats liknande tillkännagivande. Vi ser det som viktigt att regeringen prioriterar denna fråga framöver.
(forts. § 11)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.53 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

§ 8 Frågestund

Anf. 28 TALMANNEN:

Klockan är 14.00 och det är dags för frågestund. Jag vill hälsa statsråden välkomna.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning.

Hanteringen av krisstöd

Anf. 29 LARS HJÄLMERED (M):

Herr talman! Coronakrisen har under det senaste året slagit stenhårt mot företag och jobb i Sverige. Vi ser att arbetslösheten nu stiger kraftigt. Många företag har fått krisstöd, men samtidigt har tiotusentals företagare under året fått vänta i veckor, ofta i månader, på besked om de får hjälp. Fortfarande väntar tusentals på besked för att näringsministern och hans stödpartier inte har skött krisstöden tillräckligt väl.

Krisstöden kommer nu att förlängas ett antal månader, vilket är bra. Taxiägare, krögare, butiksägare och andra kämpar fortfarande med svåra ekonomiska problem på grund av pandemin. Det är då viktigt att dra lärdom av de misstag som har skett de senaste åren. Med anledning av det, herr talman, vill jag fråga näringsministern vad han konkret kommer att göra för att drabbade företagare ska få pengar utbetalda under de kommande månaderna och för att han och regeringen inte ska göra om de misstag som de har gjort under det gångna året.

Anf. 30 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Herr talman! Coronakrisen är inte lik någon annan kris som vi har varit med om, i djup, bredd och längd. Jag tror att Lars Hjälmered är väl medveten om att vi fortfarande är mitt i krisen. Vi kommer även fortsättningsvis att behöva jobba för att mildra effekterna för jobb och företagande.

Hittills, herr talman, har över 95 miljarder gått ut i direktstöd till företagen för att de ska kunna övervintra under den här situationen. Vi har gjort det för vi tror att det är viktigt att i en djup kris stå tillsammans. Det innebär tyvärr inte att vi inte kommer att ha sett och se negativa effekter. Men jag skulle tro att vi, när vi har gått igenom krisen, kommer att ha klarat den bättre i Sverige än många andra länder har gjort. Likväl kommer vi naturligtvis att behöva dra slutsatser om vad som har gjorts som kunde ha gjorts bättre men också sådant som har varit bra.

Herr talman! Vi kommer att fortsätta jobba för att se till att Sveriges företag och löntagare kan övervintra under krisen. Vi ska naturligtvis också dra lärdomar inför framtiden.

Anf. 31 LARS HJÄLMERED (M):

Herr talman! Under det gångna året har många företag fått hjälp, men det finns också tusentals företagare som väntar på besked. De har fått göra det under månader samtidigt som de verkligen bokstavligen kämpar för sina företags överlevnad. Riskerna är att jobb och företag som vi behöver när vi går ur krisen går förlorade. Det är viktigt att dra lärdom av detta när nu krisstöden förlängs under ett antal månader. Man ska inte behöva vänta ånyo och för länge. Vad tänker näringsministern konkret göra för att pengarna ska betalas ut och misstag inte ska göras om?

Anf. 32 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Herr talman! Vi har föreslagit ett stort antal åtgärder. Vi har gjort det i över dussinet ändringsbudgetar. Vi har skjutit till resurser för att anställa över 700 personer som ska hantera dessa åtgärder. Det är bra att vi har kunnat göra det på detta sätt, herr talman, för om Moderaternas förslag från förra våren om utbetalningar på 100 miljarder i månaden gått igenom hade pengarna sedan länge varit slut trots att krisen inte är det. Det är därför bra att göra det här på ett effektivt sätt i stället för att bara låta pengarna skölja ut.

Orsakerna till utlandsfödda mäns sexualbrott

Anf. 33 LUDVIG ASPLING (SD):

Herr talman! I debatten om kvinnovåld finns en enorm beröringsskräck för frågan om den importerade delen av problemet. Under perioden 2002–2006 var exempelvis överrisken för våldtäkt över 700 procent för personer från Afrika eller Latinamerika. Flera andra studier har visat på en liknande trend. Märta Stenevi hävdade nyligen i tidningen Expressen att det här egentligen beror på psykisk ohälsa, missbruksproblem och socioekonomiska faktorer, men varken Brå eller någon svensk kriminolog har mig veterligen kunnat påvisa något sådant samband när det just gäller sexualbrott.

Jag vill därför fråga Märta Stenevi om hon kan peka på någon vetenskaplig undersökning som bekräftar det hon säger, det vill säga att den enorma överrisken för sexualbrott bland vissa invandrargrupper beror på missbruk eller socioekonomiska faktorer.

Anf. 34 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP):

Herr talman! Frågan som Expressen ställde rörde mäns våld mot kvinnor och det dödliga våldet. Där ser vi en tydlig koppling till psykisk ohälsa och missbruk. Det var också den frågan jag svarade på.

Vi vet dock att det finns en överrepresentation bland utlandsfödda män. Det här är framför allt viktigt att uppmärksamma för att vi ska kunna fånga upp riskfaktorer och därmed också kunna bryta det dödliga våldet och det våld av män som framför allt drabbar kvinnor. För att veta var vi ska sätta in rätt insatser behöver vi förstå vilka som begår sexualbrott och inte minst det dödliga våldet i hemmet som drabbar ett stort antal kvinnor i Sverige varje år och har gjort så sedan långa tider tillbaka.

Tack och lov minskar det dödliga våldet i Sverige, men vi har mycket kvar att göra. För så länge någon kvinna blir dödad av sin närstående är vi inte klara.

Anf. 35 LUDVIG ASPLING (SD):

Herr talman! Brå skrev en rapport 2019 som handlade om våld i nära relationer. På sidan 46 står det ”att vissa utlandsfödda brottsoffer inte uppfattar relationsvåld som något brottsligt. Detsamma kan gälla handlingar som i Sverige betraktas som barnmisshandel. Det beskrivs inte som en fråga om ren kunskapsbrist, utan att det handlar om normsystem”.

Tror statsrådet att Brå är någonting på spåret när man pratar om importerade normsystem som ett problem?

Anf. 36 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP):

Herr talman! Det är oerhört glädjande att en sverigedemokratisk ledamot för första gången i denna kammare talar om destruktiva mansnormer. Det är ett oerhört viktigt problem som vi ska ta på allvar och som vi definitivt behöver komma åt. Exempelvis har 40 procent av tillfrågade gymnasieelever upplevt våld i en nära relation. Att vi behöver nå olika män med olika slags åtgärder är vi nog överens om. Det är dock glädjande att Ludvig Aspling nu för första gången accepterar att vi behöver bryta de destruktiva mansnormerna.

Situationen för kvinnor med skyddad identitet

Anf. 37 HELENA VILHELMSSON (C):

Herr talman! Nästan 10 000 kvinnor i Sverige lever med skyddad identitet. Bara i år har 150 kvinnor under årets första fyra månader beviljats skyddad folkbokföring. 9 700 barn lever med personskydd. Förutom att de gömda kvinnorna får flytta och riva upp kontakterna med vänner, familj och nätverk måste de själva betala larm, skydd och eventuell kamerabevakning. Dessutom måste de leta efter en ny lägenhet om de måste flytta igen. Det finns slutligen kvinnor som har fått beslut om skyddad identitet för resten av livet utan att förövaren ens har fått en fängelsedom. Det här är svårt att ta in. Förövaren har alltså inte alls fått sin verklighet och vardag kringskuren.

Min fråga till jämställdhetsminister Märta Stenevi är: Vad anser du om situationen, och vilka planer har regeringen för att återge gömda kvinnor ett drägligt liv?

Anf. 38 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP):

Herr talman! Det är en oerhört viktig fråga som ledamoten lyfter fram. Att gömda kvinnor får så svårt att klara vardagen är ett systemproblem som vi har sett under lång tid. Inte minst gäller det här barnen i de familjer som drabbas. När personuppgifter röjs tvingas familjer flytta igen. Barn tvingas leva under namn som de inte är födda till och hitta nya kompisar från gång till gång.

Vi har gett uppdrag för att framför allt stärka arbetet med att informera alla yrkesverksamma kring de här familjerna, så att inte personuppgifterna ska röjas. Jag vill också peka på möjligheten att sätta fotboja vid utvidgat kontaktförbud. Därigenom kan vi begränsa förövarnas geografiska område, så att vi kan hålla förövarna borta från familjerna i stället för tvärtom. Men här finns mycket mer som vi behöver vända på och göra för att lösa situationen för de här kvinnorna och barnen.

Anf. 39 HELENA VILHELMSSON (C):

Herr talman! Att det begås misstag i hanteringen när det gäller kvinnor med skyddad identitet är en sak, och detta utgår jag från att Jämställdhetsmyndigheten jobbar med i sitt uppdrag. Men jag tycker att det är en så konstig sak att det här kan ske – kvinnan har fått beslut om skyddad identitet under hela sitt liv, men förövaren går fri. Jag hoppas innerligt att uppdraget till Jämställdhetsmyndigheten inte bara går ut på att kvinnorna ska få en dräglig tid som gömda utan att de ska kunna återgå till ett normalt liv.

Anf. 40 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP):

Herr talman! I de fall där förövarna inte döms för brotten är naturligtvis situationen ännu svårare att hantera. Det finns också utredningar som har tittat på möjligheten att flytta på förövaren. Det som vi behöver hantera i de situationerna är den risk som då paradoxalt nog uppstår för den kvinna som inte lever gömd utan lever på en känd adress. Det som vi också går fram med nu är möjligheten att ytterligare begränsa förövarens rätt till den gemensamma bostaden. Bit för bit försöker vi komma åt den här problematiken. Den är knepig men oerhört viktig att få ordning på.

Relationen mellan Försvarsmakten och civila

Anf. 41 HANNA GUNNARSSON (V):

Herr talman! Min fråga går till försvarsministern.

Förra veckan träffade jag några av mina grannar i Revingeby, där jag bor. Det är ett par kilometer från regementet P 7. De har bott där väldigt länge och upplever en förändring i kontakten mellan byborna och Försvarsmakten. De upplever att det har blivit lite svårare att bo i närheten av övningsfältet Revingehed. Det gäller bland annat för näringsidkare på he-den, för fiskare vid sjön och såklart för dem som vill bygga nya hus inne i byn på de tomma tomter som finns. Man upplever en lite större fyrkantighet från Försvarsmaktens sida. Man upplever att man har fått lite sämre samspel och kontakt med myndigheten angående händelserna runt övningsfältet.

Jag undrar hur försvarsministern ser på de här viktiga frågorna gällande kontakten mellan civila bybor och Försvarsmakten.

Anf. 42 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Jag tackar för frågan. Det här är både för Försvarsmakten och för mig väldigt viktiga och intressanta perspektiv. I all samhällsverksamhet vi bedriver uppstår ofta frågor om balans mellan olika intressen. Nu när vi bygger den nya Försvarsmakten ökar övningsverksamheten och användandet av våra resurser och övningsområden.

Jag vet sedan tidigare att man har haft ett harmoniskt förhållande just nere på Revingehed. Jag har själv besökt området ett flertal gånger, så jag vet väl hur det ser ut. Det här är väl en sådan signal jag helt enkelt får ta med mig i fortsatt dialog. Jag för ju regelbundet dialog med Försvarsmaktens ledning om bland annat den här typen av problematik: tillståndsproblematik, effekter av övningar, effekter av byggande av vindkraft och så vidare.

Jag tackar för frågan och kommer att ta med mig det här perspektivet i kommande dialog.

Anf. 43 HANNA GUNNARSSON (V):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret. Jag upplever som boende i Revingeby att det finns en väldigt stor stolthet över att bo så nära regementet och så nära övningsfältet. Som boende känner man sig nästan själv som en del av försvaret av Sverige. Därför blir jag också lite ledsen och orolig när man börjar höra att de som är så väldigt stolta samtidigt känner att kontakten med myndigheten börjar bli lite sämre. Det tror jag drabbar folkförankringen.

Anf. 44 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Jag noterar det som Hanna Gunnarsson framför. Jag ska bära det vidare i de kommande dialoger som jag har. I övrigt har jag inga ytterligare kommentarer.

Förkortad jakttid på ripa

Anf. 45 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Herr talman! Torsdagen den 6 maj beslutade regeringen om nya jakttider. I det beslutet finns en del som kan diskuteras. En fråga som för väldigt många kanske upplevs som liten har ändå tagit väldigt stor plats i medierna, nämligen beslutet om ändrade jakttider på ripa. I Norrbotten och Västerbotten förkortas jakttiden med en hel månad ovanför lappmarksgränsen. I Jämtland och Dalarna förkortas den med en halv månad. I vissa andra län tas jakten bort helt. Det här innebär att den populära vinterjakten försvinner i de områden där man förkortar jakten.

Enligt Naturvårdsverket finns det inga biologiska skäl för att förkorta jakttiden. Den uppfattningen bygger på ledande och samlad forskning. Med anledning av detta ställde jag en skriftlig fråga till landsbygdsminister Nilsson om vilka konkreta skäl som ligger bakom beslutet. Jag fick svar på min fråga i går, men texten är egentligen kemiskt ren från svar, herr

talman. Därför vill jag ge landsbygdsministern en chans till: Vilka konkreta skäl ligger bakom beslutet om att förkorta vinterjakten på ripa?

Prot. 2020/21:124
20 maj

Frågestund

Anf. 46 Statsrådet JENNIE NILSSON (S):

Herr talman! Jag tackar Kjell-Arne Ottosson för frågan. Beslutet om jakttider är ett väldigt stort beslut. Det innefattar väldigt många olika arter och jakttider som hanteras i ett samlat grepp. Det är första gången på 20 år som man tar ett samlat grepp och analyserar helheten på det sätt som man nu har gjort. Det absolut viktigaste har varit att säkerställa att vi hanterar olika intressen i en balanserad helhet.

Kjell-Arne Ottosson har alldeles rätt i att beslutet specifikt gällande ripa har väckt mycket uppmärksamhet och en hel del kritik, särskilt från vissa intresseorganisationer och vissa delar av landet. Jag kan bara konstatera att det man har försökt göra är att ta ett balanserat beslut med hänsyn till både jaktintresset och ripornas biologiska förutsättningar.

Anf. 47 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Herr talman! Jag tackar Jennie Nilsson för svaret, även om jag inte heller denna gång fick svar på vilka konkreta skäl som ligger bakom.

Jag har noterat att man ofta stöder sig på sin expertmyndighet, Naturvårdsverket, i andra frågor, inte minst den för Värmland så viktiga frågan om vargen. Men här stöder man sig inte på sin expertmyndighet, utan man frångår det som expertmyndigheten säger. Därför vill jag fråga statsrådet om statsrådet är beredd att göra en pudel och säga: Det här blev fel – vi gör om och gör rätt.

Anf. 48 Statsrådet JENNIE NILSSON (S):

Herr talman! Jag kan konstatera att det här beslutet är omfattande och har föregåtts av ett gediget arbete och dialog. Det har varit remitterat två gånger. Jag tror att Kjell-Arne Ottosson håller med om att man också tittar på vad remissinstanser säger. Här har det funnits många synpunkter. Jaktintresset har överlag vägts in väl. Men jag hoppas givetvis på en fortsatt god dialog. Jag lyssnar självklart in den kritik och de synpunkter som nu framförs. Vi får återkomma i frågan om det finns skäl till det.

Förbud mot kusinäktenskap

Anf. 49 ROBERT HANNAH (L):

Herr talman! Min farbror ska inte också vara min svärfar. Det är en ganska enkel regel. Men kusinäktenskap finns, och de möjliggör och upprätthåller släktkollektivets makt och kontroll över individen. Barn lovas bort tidigt och tvingas in i arrangerade äktenskap.

Norge har infört ett förbud mot kusinäktenskap, och i flera andra länder bedrivs stora och viktiga upplysningskampanjer om de medicinska riskerna när två kusiner skaffar barn med varandra. Liberalernas partistyreelse vill ha en utredning om att förbjuda kusinäktenskap. Jag tycker att det är rätt och rimligt. Ett förbud mot kusinäktenskap är en av väldigt många åtgärder som fortfarande behövs i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Därutöver måste också myndigheter få i uppdrag att genomföra en upplysningskampanj om riskerna med att ingå kusinäktenskap.

Jag har en fråga till jämställdhetsministern: Är jämställdhetsministern beredd att tillsätta en utredning om förbud mot kusinäkenskap, och hur tänker jämställdhetsministern kring att utveckla samhällsinformationen om riskerna med kusinäkenskap?

Anf. 50 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP):

Herr talman! De frågor som ledamoten lyfter fram vad gäller hedersrelaterat våld och förtryck och tvångsäktenskap är otroligt viktiga. Det faktum att många unga kvinnor och flickor i Sverige i dag tvingas in i äktenskap både i andra länder och inte minst här hemma är oacceptabelt och något som vi med alla samhällets verktyg måste komma åt.

Man ska gifta sig av egen fri vilja och därför att man väljer att göra det och inte av några som helst andra skäl. Det gäller oavsett om den person man tvingas gifta sig med är en släkting eller inte. Vad gäller specifikt att förbjuda kusinäkenskap oavsett om de är frivilliga eller påtvingade är det en fråga som jag får återkomma till och som jag inte har tagit ställning till i dagsläget.

Jag vill understryka att oavsett vem man förväntas gifta sig med ska äktenskap enbart ingås av frivillighet och aldrig utifrån tvång.

Anf. 51 ROBERT HANNAH (L):

Herr talman! Det är bra att jämställdhetsministern ändå inte sätter ned foten och säger nej. Vi vet faktiskt inte hur det ser ut i Sverige. I andra länder som har haft upplysningskampanjer och där man studerat grupperna ser man, till exempel i Danmark, att antalet kusinäkenskap i vissa grupper har minskat medan de närmast har ökat i Storbritannien.

Vad vi vet i Sverige är att det är 0,1 promille av äktenskapen som ingås av personer med svensk bakgrund som är kusinäkenskap. Vi vet att till exempel 30 procent av äktenskapen i Syrien är kusinäkenskap. Men vi har ingen aning om hur det är i Sverige, och det kan vara värt att ta reda på det.

Anf. 52 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP):

Herr talman! Jag vill återigen understryka att det är oerhört centralt i detta att vi aldrig någonsin vacklar i frågan om det hedersrelaterade våldet och förtrycket och hur vi måste agera mot tvångsäktenskap. Detta gäller alldeles oavsett vem det är man tvingas in i äktenskap med.

När det specifikt gäller frågan om kusinäkenskap, frivilliga eller icke frivilliga sådana, ber jag att få återkomma.

Folkrörelsernas roll i krisberedskapen

Anf. 53 DANIEL FÄRM (S):

Herr talman! Pandemin har tydligt visat på folkrörelsernas betydelse i en kris. Fackförbund, pensionärsorganisationer, funktionshindersrörelsen och patientföreningar har alla varit en stark röst för dem som har drabbats men också en konstruktiv part i krishanteringen.

Jag vet att den civila krisberedskapen är inrikesministerns ansvarsområde. Men nästa kris kan mycket väl ha militära förtecken eller vara i gråzonen. Jag vill därför fråga försvarsministern hur regeringen ytterligare

kan stärka också de icke-militära folkrörelsernas roll i kommande kriser oavsett om de är militära eller ej.

Prot. 2020/21:124
20 maj

Frågestund

Anf. 54 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Tack för frågan!

Det finns en civil beredskapsdimension som är ett stöd för det militära försvaret. Här handlar det om att sjukvårdsorganisation och infrastruktur måste kunna fungera och att alla möjliga organisationer som bär upp samhället i en räddningssituation kan fungera.

Det pågår i dag ett utvecklingsarbete där det civila försvaret övar alltmer ihop med det militära försvaret. Vi har sett i samband med exempelvis skogsbränderna hur Försvarsmakten genom bland annat hemvärnet, räddningstjänst och olika folkrörelser och civila organisationer har kunnat samverka.

Det är klart att det är erfarenheter som bidrar till en högre samlad civil och militär förmåga. Det civila försvaret och det militära försvaret hänger ihop.

Anf. 55 DANIEL FÄRM (S):

Herr talman! Tack, försvarsministern, för svaret!

Folkrörelser är folkrörelser. De är ingenting som staten ska styra. Men om vi hämtar inspiration från den svenska modellen för arbetsmarknaden kan vi se att det finns sätt att organisera ansvarsfördelningen mellan det offentliga och medlemsstyrda ideella organisationer. Det är alltid folkrörelsernas medlemmar som drabbas av en kris. Frågan är: Hur kan man ytterligare etablera en svensk modell också inom krisberedskapen?

Anf. 56 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Det nya totalförsvaret kommer att växa fram stegvis. Det som har blivit väldigt tydligt i samband med både skogsbränder och pandemi är hur de samlade resurserna i praktiskt utövande gemensamt leder till att vi får en högre förmåga både civilt och militärt. Det pekas där ut att folkrörelserna genom ideellt engagemang får en allt större roll. Jag tycker att verkligheten är ett bra argument för varför man ska engagera sig i den här typen av folkrörelser.

Rennäringen och skyddet av skog

Anf. 57 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr talman! Vi är många som älskar skogen för friluftsliv, bärplockning och motion. Den är viktig för oss på så många olika sätt. Men det är den inte bara för oss utan också för alla som lever i skogen och av skogen.

Om vi använder skogen klokt binder den massor av kol och kan hjälpa oss att nå klimatmålen. Tyvärr är utvecklingen för klimatmålet Levande skogar negativt, enligt Naturvårdsverkets senaste rapport från i år.

De sista urskogarna och naturskogarna behöver skyddas, och den skog som brukas behöver brukas på ett hållbart sätt. Det är också något som är viktigt för rennäringen.

Min fråga till statsrådet Jennie Nilsson är vad hon anser behöver hända för att de som lever av rennäringen ska känna sig trygga med att de kan fortsätta att utveckla sin näring på ett hållbart och långsiktigt sätt.

Det handlar om att med kraft hejda klimatförändringarna och att det ska finnas marker för renarna att leva på.

Anf. 58 Statsrådet JENNIE NILSSON (S):

Herr talman! Tack, Camilla Hansén, för frågan!

Skogen är något som rymmer väldigt många värden, precis som Camilla Hansén säger. Vi älskar den alla, men ibland på olika sätt. Det är väl en av utmaningarna i den skogliga debatten som från och till är alltför polariserad.

Vi försöker dock nu att ta ett samlat grepp om de skogliga frågorna. Vi försöker att säkerställa att vi får en bra balans mellan alla de olika värden som måste hanteras inom ramen för skogspolitiken.

Det handlar givetvis om att vi ska skydda värdefull natur och ha fungerande ekosystem och ekosystembalans. Men det handlar också om att vi brukar skogen. Vi kan på så sätt ta till vara det värde som finns och förädla varor som innebär att vi kan ersätta exempelvis fossilbaserade varor.

Det är väldigt många olika frågor som behöver rymmas. Vi håller just nu på att ta ett stort samlat grepp om de frågorna. Jag tror att det är väldigt viktigt och rätt.

Anf. 59 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Ett mer variationsrikt skogsbruk som bidrar till klimatomställningen och värnar biologisk mångfald behöver vara lönsamt för skogsbrukaren samtidigt som det behöver fungera för friluftsliv, och där har vi allemansrätten att tacka för så mycket.

Det behöver fungera för rennäring och naturturism, som också ger mer värde. Hur kan skogsbruket bli ett mångbruk som stärker rennäringen? Min tidigare fråga kvarstår: Värnar skogsbruket allemansrätten, ger det de råvaror vi behöver och hejdar det klimatförändringarna?

Anf. 60 Statsrådet JENNIE NILSSON (S):

Herr talman! Jag tror att det är helt centralt att vi har en konstruktiv debatt om hur vi utvecklar alla värdena och givetvis också hur vi brukar vår skog. För mig är det självklart att vi ska bruka den, och vi ska också bruka den hållbart.

Här finns potential att utveckla brukningsmetoder. Det är en av de delarna som jag hade önskat att debatten hade handlat mycket mer om. Det är inte en debatt om huruvida ett träd är värdefullast om det står eller om det inte står. Vi behöver titta på hela värdekedjan och alla intressen som finns.

Grov kvinnofridskränkning och rätten till målsägandebiträde

Anf. 61 ELLEN JUNTTI (M):

Herr talman! Den som utsatts för grov kvinnofridskränkning eller sexualbrott har rätt till målsägandebiträde. Regeringen ändrade reglerna 2018,

vilket innebär att man inte automatiskt får ha kvar målsägandebiträdet i hovrätten.

Från flera olika håll har det framkommit att många har blivit nekade målsägandebiträde i hovrättsprocessen. En stor nackdel gäller behovet av att få information av hovrätten. Det kan till exempel handla om att hovrätten släpper den åtalade från häktet.

När det inte finns målsägandebiträde är det ingen som ansvarar för den informationen. Risken är stor att brottsoffret utsätts för nya våldsbrott när gärningsmannen helt plötsligt står bakom dörren.

Vi moderater har motionerat om en utvärdering. Regeringspartierna reserverade sig förra veckan med motiveringen att de utgår från att regeringen noga följer frågan och vid behov vidtar åtgärder som behövs. Tydligt har regeringen missat alla varningsklockor.

Min fråga till jämställdhetsminister Stenevi är: Varför vill ni inte ens utvärdera detta?

Anf. 62 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP):

Herr talman! Det skulle jag nog vilja säga att vi vill. Men i gängse ordning hanteras motionerna av riksdagen, och regeringen arbetar med den här frågan och med många andra frågor inom samma område.

Vi hoppas att inom mycket kort tid kunna komma tillbaka med det utlovade åtgärdsprogrammet mot mäns våld mot kvinnor. I det tar vi ett brett grepp och tittar på vilka åtgärder som behöver vidtas för att stävja mäns våld mot kvinnor. Då handlar det om både det förebyggande, det förhindrande och det straffrättsliga arbetet.

Det här är en av de frågor som jag är övertygad om att vi kommer att titta på och utvärdera, även om det i första hand ligger under andra statsrådsportföljer än just min.

Anf. 63 ELLEN JUNTTI (M):

Herr talman! Tack för svaret! Det låter lovande. Men kan då jämställdhetsminister Stenevi lova – någorlunda i alla fall – att kvinnor som har utsatts för grov brottslighet kommer att få målsägandebiträde med sig i hovrättsprocessen, vilket de alltså inte får nu?

Det här har både åklagare, målsägandebiträden och brottsoffer själva tagit upp under ganska lång tid. Brottsoffren står där mer eller mindre ensamma och får inte den information de behöver.

Anf. 64 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP):

Herr talman! Jag uppskattar verkligen engagemanget i frågan. Det är en oerhört viktig fråga att man får den hjälp och det stöd som krävs i de här svåra situationerna. Däremot kan jag inte lova detta, för det här ligger på andra departement än mitt. Jag måste därför be att få återkomma med detaljer i frågan, för jag har inte kunskap om det i dag.

Men det är en viktig fråga, och vi kommer snart att återrapportera om det stora åtgärdsprogrammet. Det här är en dimension som vi har tittat på.

Anf. 65 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD):

Herr talman! Jag har en fråga till försvarsminister Peter Hultqvist.

Med anledning av pandemin har inte Försvarsmakten kunnat öva och utbilda i den omfattning som var planerad. Därför stod man redan i fjol med anslag över som man inte hade använt under innevarande år, och det kommer rimligtvis att vara på samma sätt i år.

Min fråga är: Hur kommer försvarsministern att arbeta för att Försvarsmakten kommande budgetperioder för kommande budgetår kan få ökade anslag för att återuppta och återuppbygga den övningsverksamhet som inte kunde genomföras? I detta viktiga uppbyggnadsskede får inte Försvarsmakten tappa fart i den uppbyggnad av det svenska försvaret som vi alla har röstat ja till i den här kammaren.

Anf. 66 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Tack för frågan! Jag har redan fört diskussioner med Försvarsmakten om just hur övningsverksamheten har varit under den pandemi som vi har drabbats av.

När pandemin tonar ut ska också övningsverksamheten tona upp. Vissa större övningar har tyvärr fått ställas in, men jag är i alla fall glad åt att Sydfront med 3 500 deltagare kunde genomföras. Den genomfördes i ett brigadformat, men man prövade också divisionsnivån i sammanhanget.

Det är en viktig säkerhetspolitisk signal att vi klarar att genomföra en sådan här stor övning med pandemin och med coronahänsyn. Det är väldigt viktigt både gentemot svenska folket och gentemot omvärlden. Vi har naturligtvis ambitionen att tona upp verksamheten rejält när pandemin är över.

Anf. 67 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD):

Herr talman! Tack för svaret, ministern! Vi i Sverigedemokraterna föreslog en treårsbudget för Försvarsmakten, helt enkelt för att man ska kunna flytta medel mellan åren i till exempel en sådan här situation. Vi har kollat med riksdagens utredningstjänst, och detta bryter inte mot det finanspolitiska ramverket.

Tycker inte regeringen och försvarsministern att det vore en bra ordning att göra så i framtiden? Det kan ju finnas fler tillfällen, speciellt nu i uppbyggnadsskedet, där Försvarsmakten måste kunna disponera de medel man har fått sig tilldelade.

Anf. 68 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Jag tänker inte gå in i de budgettekniska delarna av diskussionen. Däremot kan jag mycket tydligt ge beskedet att när pandemin tonar ut ska övningsverksamheten tona upp. Det gäller både den nationella och den internationella.

Jag kan berätta för kammaren att vi nu planerar att delta i en stor övning i Rovajärvi i Finland med 300 svenska soldater inom en icke alltför avlägsen framtid.

Anf. 69 MAGNUS EK (C):

Herr talman! Min fråga riktar sig till statsrådet Jennie Nilsson.

För 50 år sedan, herr talman, hade Sverige ungefär 3 miljoner hektar brukad jordbruksmark. I nuläget har vi tappat en halv miljon av dessa hektar. Var sjätte hektar brukad mark har tagits ur bruk på 50 år.

Det här har sina orsaker, och en del av dem är ganska positiva, till exempel en ökad rationalisering av jordbruket. Andra är mindre positiva. Det handlar om byggande på åkermark, sviktande lönsamhet och att man ibland har varit ålagd att plantera igen.

Nu har jag noterat att ett av de förslag som Skogsutredningen verkar luta åt handlar om att bryta upp de här gamla granåkrarna och återkonvertera dem till jordbruksmark. Men det är ganska tunt med förslag om hur vi får till det här.

Detta är negativt både för att vi tar det som hade kunnat vara produktiv mark ur bruk och för att det är ett miljöproblem i och med att värdefulla livsmiljöer har försvunnit för en lång rad hotade arter.

Min fråga till statsrådet är därför: Vad ser statsrådet att regeringen kan göra för att gynna fler lantbrukare som tar marker åter i bruk eller åtminstone ser till att vi inte tappar mer jordbruksmark?

Anf. 70 Statsrådet JENNIE NILSSON (S):

Herr talman! Tack för frågan, Magnus Ek! Att vi säkerställer att vi har en god livsmedelsproduktion och goda förutsättningar för det är givetvis viktigt. Det har inte minst pandemin visat, kopplat till att medvetenheten kring hur viktigt det är med livsmedel har blivit tydligare och större, skulle jag vilja säga, hos både politiker och allmänhet.

Vi antog förra mandatperioden en livsmedelsstrategi. Den var historisk på så sätt att vi aldrig har haft någon tidigare. Den är tydlig med att vi ska säkerställa att vi framför allt jobbar med lönsamhetsfrågorna men också med kompetensförsörjning, regelförenkling och andra förutsättningar som möjliggör att man både kan och vill vara lantbrukare.

Utöver detta håller vi just nu på att förhandla CAP, alltså den gemensamma jordbrukspolitiken inom ramen för EU. En del av de här frågorna, särskilt relaterat till den frågeställning som Magnus Ek tar upp nu, är svåra och komplexa utifrån ett svenskt perspektiv. Vi behöver ha stor bevakning på dem. Trepårtssamtalen pågår just nu.

Anf. 71 MAGNUS EK (C):

Herr talman! Det är verkligen glädjande att Sverige har en livsmedelsstrategi.

Det vi ofta får höra är något jag är säker på att också statsrådet har upplevt: ett ifrågasättande av om den faktiskt genomsyrar den övriga politiken. Är livsmedelsstrategin faktiskt någonting vi vill uppnå? Kommer den att genomsyra hur vi från politikens håll ser till exempel på att bygga på åkermark? Kommer vi faktiskt att ha en inriktning på ökande produktivitet i nästa CAP-period? Och inte minst: Kommer vi att få se stärkta förutsättningar för nästa generation som ska, eller åtminstone vill, ta över och bruka vidare?

Anf. 72 Statsrådet JENNIE NILSSON (S):

Herr talman! Jag tror att det är väldigt viktigt att man är tydlig med att en strategi givetvis är långsiktig. Man vänder inte utvecklingen över en natt. Däremot behöver man vara konsekvent och uthållig i det man gör.

Jag kan konstatera att vi glädjande nog ser ett trendbrott när det gäller mycket av det vi producerar i Sverige. Man har både ökad lönsamhet, ökad export och ökad produktivitet, exempelvis ökad mjölkinvägning för första gången på väldigt länge i de senaste prognoserna.

Men vi behöver hålla i och vara konstruktiva på den här vägen.

HaV:s förslag om överlåtbara fiskerättigheter

Anf. 73 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Min fråga går till landsbygdsministern.

Havs- och vattenmyndigheten, också kallad HaV, redovisade i slutet av augusti 2020 sitt regeringsuppdrag *Utvärdering av system med individuella fiskemöjligheter (2020)*. Myndigheten föreslog införande av ett system med överlåtbara fiskerättigheter i det demersala fisket, alltså fiske på havets botten. HaV:s förslag stöds av mer än 90 procent av det svenska demersala fisket.

När kommer regeringen att tilldela HaV en uppgift att ta fram ett detaljerat förslag på en sådan ordning som myndigheten alltså redan förordat och som fiskenäringen vill se?

Anf. 74 Statsrådet JENNIE NILSSON (S):

Herr talman! Tack för frågan, Roland Utbult! Fiskefrågorna är stora och viktiga, och fisket är en näring som har varit hårt drabbad både av miljösituationen i haven och av covidsituationen och restriktioner. Det finns stor anledning att ta samlade grepp kring fiskefrågorna.

När det gäller just den utredning om individuella fiskerättigheter för det demersala fisket som frågeställaren hänvisar till är detta en fråga som bereds i Regeringskansliet. Jag ber att få återkomma i den.

Anf. 75 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Vidare när det gäller fisket ser vi nu en mängd vindkraft-företag som vill bygga marina vindkraftsparker mer eller mindre överallt i havet. I exempelvis Kattegatt förefaller det som att alla områden är paxade. Hur och var ska marin livsmedelsproduktion i form av fiske, som ju är en basnäring, kunna ske i framtiden?

Anf. 76 Statsrådet JENNIE NILSSON (S):

Herr talman! Nu ligger inte vindkraftverk i min portfölj, men självklart behöver vi säkerställa att allt vi gör och alla politikområden hänger ihop. Jag tror i och för sig att andra frågor är viktigare och högre prioriterade, inte minst att vi säkerställer att vi får en bra politik som säkrar de långsiktiga bestånden och där vi utvecklar näringen. Diversifieringen som gör att man kan få lönsamhet i sin bransch är viktigare.

Anf. 77 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Baylan.

Sedan pandemin startade är det väldigt många företag som har påverkats allvarligt av både vikande intäkter och kraftigt minskad efterfrågan. Det är väl känt. Tack vare alla omfattande stödåtgärder på hundratals miljarder kronor som regeringen har levererat har dock en hel del kunnat räddas. Vi har kunnat ha en hyfsad takt i ekonomin i Sverige ändå, jämfört med omvärlden.

Men det är som sagt väldigt mycket pengar. Jag blev väldigt bekymrad när jag lyssnade på *Ekot* för någon vecka sedan och man rapporterade att det nu startats ungefär hundra brottsutredningar på grund av att man misstänker fusk med de ekonomiska stöden. Dessutom har flera åtal väckts.

Min fråga är helt enkelt: Hur ser statsrådet på det faktum att det fuskas med detta, och vad tänker regeringen göra för att komma till rätta med fusket?

Anf. 78 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Herr talman! Tack, Ingela Nylund Watz, för en väldigt viktig fråga!

När man använder så stora resurser – vi pratar om hundratals miljarder – för att mildra effekterna för jobb och företagande i vårt land är det viktigt att man också ser till att så långt det är möjligt ha både kontroll och uppföljning. Det är också precis det vi har gjort.

Vi har i den här kammaren, herr talman, fått kritik från delar av oppositionen för att det ibland har tagit tid. Tid har det tagit just när man inte har haft kompletta handlingar. Då är det upp till de myndigheter som ska hantera så här stora delar av skattebetalarnas pengar att se till att göra det ordentligt, och då tar det ibland lång tid om handlingen inte är komplett eller om myndigheten märker att det man har uppgett till den myndigheten inte stämmer överens med det man har uppgett till exempelvis Skattemyndigheten.

Samma rapport visar att vi tack vare regelverket ändå har kunnat hålla borta det värsta av den organiserade brottsligheten, i alla fall vad vi kan se än så länge. Vi kommer att fortsätta att både stödja och kontrollera för att se till att fusket blir så minimalt som möjligt.

Anf. 79 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! Tack för svaret, ministern!

Det finns fortfarande de som hävdar att vi borde betala ut stöden mycket snabbare och göra kontroller i efterhand i stället. Därför tycker jag att det är viktigt att få svar av statsrådet om hur regeringen ser på Stefan Strömbergs utredning om riskerna med så kallad coronabrottslighet i alla de stödformer som vi har fått på plats. Han menar att det finns en uppenbar risk att vi aldrig skulle få tillbaka pengarna om vi inte kontrollerade på förhand.

Anf. 80 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Herr talman! Jag tror att han har helt rätt. Det var också mot den bakgrunden vi gjorde förändringar i regelverket. I början var det väldigt viktigt

att snabbt få åtgärder på plats så att vi inte i onödan tappade både friska företag och arbetstillfällen. Sedermera har vi skruvat i regelverket just för att öka kontrollerna.

Mot den bakgrunden, herr talman, tror jag att det vore ett misstag om en majoritet i riksdagen beslutade att man först ska betala ut pengarna per automatik efter fyra veckor och sedan försöka få tillbaka dem från den organiserade brottsligheten. Jag tror att vi inte skulle se skynten av de pengarna.

Kommunala lantmäterimyndigheter

Anf. 81 CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Herr talman! Huspriserna i Sverige skenar. Det är många som vill flytta till villa i pandemins fotspår. Regeringen gör dock ingenting för att öka tillgången på byggbar mark och upprätthåller därmed den fiktiva bristen.

För den som ändå har turen att få tag på en bit mark uppstår ofta nästa problem, nämligen att det tar i snitt ett år att få en lantmäteriförrättning.

I dag har kommuner en laglig rätt att ansöka om att bilda egna lantmäterimyndigheter för att kunna snabba på processen. Trots att det alltså tar i genomsnitt ett år att få hjälp av den statliga lantmäterimyndigheten säger regeringen nästan alltid nej till kommuner som vill bilda egna.

Varför säger regeringen konsekvent nej till bildandet av kommunala lantmäterimyndigheter?

Anf. 82 Statsrådet MÅRTA STENEVI (MP):

Herr talman! Frågan om Lantmäteriet och Lantmäteriets handläggningstider är en viktig fråga som engagerar många och som jag har debatterat mycket i den här kammaren. Det är oerhört viktigt att Lantmäteriet fortsätter arbeta med sina handläggningstider. Man har nu en positiv utveckling inom fem av sju områden, och vi ser hur man betar av ärenden som har legat länge. Därmed kommer man förhoppningsvis snart att kunna vara ännu snabbare i sin handläggning.

När det gäller kommunernas ansökningar finns det ingen konsekvent linje som säger att vi säger nej till dem. Däremot finns det krav, eftersom det är väldigt viktigt att denna hantering är rättssäker för den som behöver hjälp från lantmäterierna, på en viss grundbemannning och en viss storlek på den kommunala lantmäterimyndigheten. När en kommun inte bedöms uppfylla de kraven har den fått avslag. Vi hade ett aktuellt ärende nyligen, som jag gissar att ledamoten syftar på.

Anf. 83 CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Herr talman! Nej, jag syftar på den rapport som Statskontoret tog fram 2017, där man uttryckligen säger att man antar att detta beror på att regeringen tycker att behovet i dag är tillgodosett av de lantmäterimyndigheter som finns. Då är frågan: Är regeringen nöjd med att det tar ett år att få en lantmäteriförrättning i dag? Eller varför säger man annars nej?

Anf. 84 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP):

Herr talman! Då kan jag lugna ledamoten med att regeringen inte är nöjd med de långa handläggningstiderna men däremot med den positiva utveckling som sker hos Lantmäteriet, där man successivt har arbetat med att korta handläggningstiderna.

Jag kan också lugna ledamoten med att det inte finns någon som helst konsekvent linje där vi skulle säga nej för sakens skull. Däremot finns det ett lagkrav på att man ska ha tillräcklig kompetens i den kommunala lantmäterimyndigheten, och när inte de kraven uppfyllts har vi avslagit de här ansökningarna. Svårare än så är det inte.

Effekterna av nya regler för bensinstationer

Anf. 85 ERIC PALMQVIST (SD):

Herr talman! Den 1 juli nästa år träder nya regler för bensinstationer i kraft, regler som innebär att mackarnas rörledningar måste säkras mot rost och fukt. Dessa regler tvingar landets mackägare till mycket kostsamma investeringar, detta samtidigt som många mackägare i dag beskriver bränsleförsäljningen som en samhällsservice som det knappt går att tjäna pengar på. Enligt Svensk Bensinhandel riskerar följderna att bli att uppemot 500 bensinmackar läggs ned, främst i Sveriges landsbygder där macken inte sällan också fungerar som livsmedelsbutik, postutlämning och apoteksombud.

Min fråga till landsbygdsminister Jennie Nilsson lyder därför: Avser man från regeringens sida att vidta åtgärder för att de nya reglerna inte ska tvinga befintliga bensinmackar till nedläggning, med de negativa konsekvenser detta skulle medföra för människor och företag i Sveriges landsbygder?

Anf. 86 Statsrådet JENNIE NILSSON (S):

Herr talman! Tack för frågan, Eric Palmqvist!

Jag delar bilden att det är väldigt viktigt att man har tillgång till all sorts service på landsbygden, också kommersiell service. Därför har regeringen också satsat på ett lanthandlarstöd som har inneburit att vi faktiskt har vänt trenden att lanthandlarna lade ned i den omfattning de gjorde tidigare. Vi ser till och med en positiv ökning där det har etablerats några nya. Det är viktigt, inte minst utifrån att de precis som ledamoten säger ofta utgör navet också för annan service som post, apotek, systembolag och så vidare.

Den fråga som jag tror specifikt ligger till grund för frågeställningen handlar väl om de föreskrifter som MSB tog fram för flera år sedan om brandfarligt avfall och explosiva varor. Jag tror inte att någon har någon annan åsikt än att det är viktigt att detta är säkert. Det jag kan säga här är väl att det är möjligt att söka investeringsstöd för att göra de här investeringarna. Det är ett stöd som finns.

Anf. 87 ERIC PALMQVIST (SD):

Herr talman! Att det är regler som redan finns på plats och som man har infört för ökad säkerhet känner vi till. Det är givetvis positivt att värna säkerheten. Men man måste kunna väga säkerheten mot de negativa konsekvenserna av beslutsfattandet.

Om regeringen anser att bensinmackarna på landsbygden faktiskt fyller en viktig funktion och om de nya reglerna, om de inte ändras, kommer att ha de här negativa effekterna ...

(TALMANNEN: Tack!)

Ja, tack! Det blev ingen fråga.

Anf. 88 Statsrådet Jennie Nilsson (S):

Herr talman! Jag har inte uppfattat att det finns någon politisk oenighet sedan tidigare kopplad till huruvida MSB:s föreskrifter är rätta och rimliga. Det tror jag inte att Sverigedemokraterna heller tycker.

Däremot är det givetvis viktigt att säkerställa att företag som behöver göra de här investeringarna har verktyg för att söka investeringsstöd. Det är ett stöd som finns på plats; man får möjligen titta på omfattningen.

Frågan är dock inte min, vill jag säga, utan den ligger på inrikesminister Mikael Damberg.

(TALMANNEN: Tack! Jag försöker vara lite strängare nu, för jag ser att tiderna drar iväg lite. Det var inte riktat mot just den här ledamoten.)

Åtgärder för ett ökat småhusbyggande

Anf. 89 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Sverige har ett oacceptabelt och frustrerande lågt småhusbyggande. Under 10 000 småhus kommer enligt prognosen att byggas i år. Det är den lägsta nivån på 100 år.

Nivån i Sverige är sedan länge ungefär hälften av den europeiska nivån. Detta är anmärkningsvärt med tanke på att 70 procent av svenskarna enligt flera undersökningar vill bo i småhus. Faktum är att en större andel av befolkningen än i Sverige bor i småhus i nästan alla andra EU-länder, vilket är mycket märkligt eftersom Sverige hör till de länder som har mest mark per invånare.

En bidragande orsak till att småhusbyggandet är så lågt är regeringens ensidiga inriktning på hyresrätter, vilket borde mana till åtgärder från samma regering för att öka framtida småhusbyggnation.

Vi kristdemokrater har på olika sätt lagt fram förslag för att öka småhusbyggnationen, förslag som regeringen gärna får kopiera och använda sig av.

Min fråga till ministern är vilka åtgärder ministern tänker vidta för att öka och underlätta småhusbyggnationen i Sverige.

Anf. 90 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP):

Herr talman! Vi ser i dagsläget inget behov att med statliga medel stimulera just småhusbyggandet. Däremot håller vi på med en utredning av hur vi kan underlätta för förstagångsköpare som vill in i det ägda boendet, och det skulle kunna komma också småhusbyggandet till del.

Hur vi planerar städer och hur mark anvisas till olika typer av byggnation är i första hand en kommunal fråga. Vi hörde tidigare en fråga till landsbygdsministern om andelen jordbruksmark. I vissa delar av Sverige

är det ju en väldigt angelägen fråga att bevara åkermarken. Då är det inte alltid lämpligt att planlägga för just småhus i kommunerna, utan det kan finnas anledning att hitta mer markeffektiv bebyggelse. Men det här är en kommunal fråga i första hand.

När det gäller stimulanser för själva byggandet ser jag i dagsläget inget behov att gå in med statliga subventioner för småhusbyggandet. Däremot tittar vi på tröskeeffekter för förstagångsköpare.

Anf. 91 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Vi kan ju konstatera att kommunerna inte klarar av att planera tillräckligt med småhus eftersom småhusbyggnationen ligger på under 10 000. Då måste vi hitta sätt att stimulera kommunerna att göra planering av småhusbyggnation.

Vi kristdemokrater har till exempel föreslagit att länsstyrelsen ska kunna gå in och tala om vilka områden som skulle kunna bebyggas som en hjälp för kommunerna. Vi har också föreslagit en planeringsbonus till kommunerna.

Varför tycker inte ministern att detta är en bra idé?

Anf. 92 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP):

Herr talman! Det handlar om att jag i första hand har tilltro till kommunernas rådighet över sin mark. Jag tror att det är viktigt att det är beslut som ligger väldigt nära medborgarna, och det kommunala planmonopolet i Sverige är en viktig princip som jag tycker att vi ska värna.

Småhusbyggandet ligger på en relativt stabil nivå. Dock ser man en coroneffekt på byggandet. Investeringsstödet har hållit emot den, men det är lite av en annan fråga.

EU:s jordbrukspolitik och klimatnyttan

Anf. 93 MARLENE BURWICK (S):

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Jennie Nilsson.

Det pågår just nu förhandlingar i EU om den kommande gemensamma jordbrukspolitiken. Målet är att nå en bred överenskommelse som ska forma den reformerade jordbrukspolitiken för perioden 2023–2027.

Min fråga till statsrådet handlar om vikten av att jordbruket i EU bidrar till klimatomställningen. Jag undrar vilka möjligheter statsrådet ser i förhandlingarna att öka klimat- och miljönyttan i den kommande gemensamma jordbrukspolitiken.

Anf. 94 Statsrådet JENNIE NILSSON (S):

Herr talman! Det här är givetvis en viktig och angelägen fråga som tar upp ganska mycket tid just nu. Vi har ju förhandlat den gemensamma jordbrukspolitiken väldigt länge. Den är kraftigt försenad. En av de stora prioriteringarna just nu, om man ska vara krass, är att den blir färdigförhandlad under våren.

Just nu pågår trepartssamtal. De svenska prioriteringarna är fastslagna sedan länge, och klimat och miljö är en av våra största prioriteringar.

Vi vill se en jordbrukspolitik som bidrar till att vi ställer om och som har bra incitament för omställning. Då är det viktigt med öronmärkning av

procentsatser men framför allt med en utformning av stöden som innebär att man använder stöden där de gör mest klimatnytta. Det är en av de saker som vi kommer att bevaka i de trilogier som nu pågår.

Det är planerat för rådsmöte och förhandlingar i nästa vecka.

Anf. 95 MARLENE BURWICK (S):

Herr talman! Det är ju oerhört bra att Sverige har en sådan aktiv och kraftfull roll i denna för EU så viktiga fråga.

Min uppföljande fråga till statsrådet är vilka de största hindren är för att få igenom de tre prioriteringar vi har, framför allt de som rör klimat- och miljönytta.

Anf. 96 Statsrådet JENNIE NILSSON (S):

Herr talman! Vi var ganska framgångsrika i det som blev rådets slutsats när det gällde alla våra prioriteringar.

Vår ambition är att vara en konstruktiv part i att få till bra lösningar som ger riktig klimat- och miljönytta också i den kompromiss som ska till mellan rådet, kommissionen och parlamentet.

Djurskyddet och konsumentköplagen

Anf. 97 SOFIA WESTERGREN (M):

Herr talman! Min fråga är till Jennie Nilsson.

Hästar får illa under konsumentköplagen. Det är för att den är gjord för att stärka konsumentens roll när det är fråga om varor. Vårre fungerar lagen för levande djur eftersom lagen här blir processdrivande.

Under tiden processen pågår – och det tar ofta över ett år – får inte hästen adekvat veterinärvård, träning, foder eller utevistelse. Man kan med fog säga att hästen alltför ofta missköts, och det är en misskötsel som kan kosta hästen livet eller kräva lång rehabilitering.

I en tidigare debatt med statsrådet gav hon svaret att Sverige har ett högt djurskydd och att skyddet inkluderar hästar under processtiden. Jag vill fråga statsrådet vad hon hade för grund för det och om hon känner till något fall där detta har hänt.

Anf. 98 Statsrådet JENNIE NILSSON (S):

Herr talman! Tack, Sofia Westergren, för frågan!

Ja, Sverige har en stark djurskyddslagstiftning, sannolikt en av de starkaste, och den gäller i alla lägen. Det är i alla fall den bild jag har och den information som jag i den här frågan. Det innebär tyvärr inte att djur aldrig får illa, vare sig i den här processen eller någon annan. Ibland är det människor som inte bör ha djur som äger dem eller har tillgång till dem, och det är alltid förkastligt.

Utöver en stark djurskyddslagstiftning behöver vi därför ha effektiva verktyg för kontroll men också sanktioner. Det senare är delar som vi håller på och tittar på just nu. I delen som handlar om sanktioner, alltså straff när man bryter mot lagen, är vi på väg fram med förslag till riksdagen inom kort.

Anf. 99 SOFIA WESTERGREN (M):

Herr talman! Efter vår debatt som jag och statsrådet hade i kammaren ringde jag runt hos länsstyrelsen för att fråga hur det förhåller sig, om någon på länsstyrelsen kände till något fall där djurskyddet har hjälpt hästar som far illa under processerna. Av dem jag pratade med kände ingen till något fall där djurskyddet trädde in.

Jag vill göra ett medskick till statsrådet till det kommande arbetet om att det ser illa ut.

Anf. 100 Statsrådet JENNIE NILSSON (S):

Herr talman! Jag tar givetvis med mig medskicket. Det innebär dock inte att lagen inte gäller. Däremot kan det absolut finnas saker att göra med tillämpning, kontroll, uppföljning och sanktioner. Jag tar med mig medskicket.

Migrationen och bostadsbristen

Anf. 101 ROGER HEDLUND (SD):

Herr talman! Under nuvarande regering har Sverige tagit emot stora volymer migranter. Den generella såväl som den akuta hemlösheten är nu omfattande. Här återfinns mängder av migranter som har kommit till Sverige, enligt Socialstyrelsens rapport.

Hur tänkte regeringen när man öppnade för, och fortsätter att hålla öppet för, en omfattande migration till Sverige? Detta sker samtidigt som det står helt på det klara att det råder stor bostadsbrist i Sverige.

Varför fortsätter regeringen, statsrådet Märta Stenevi, att skicka migranter direkt in i akut bostadsbrist i Sverige?

Anf. 102 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP):

Herr talman! Det stämmer att det råder en allvarlig bostadsbrist. Framför allt är bostadsbristen allvarlig för de barnfamiljer som i vissa kommuner slussas runt på vandrarhem vecka för vecka i stället för att få den permanenta bostad som många av oss tycker att de har rätt att få.

Det är nu en lägre invandring till Sverige än på mycket lång tid, men det är däremot inte lösningen på bostadsbristen, utan det handlar om att vi behöver bygga mer bostäder.

Som ledamoten säkert är medveten om var det en period för ett par decennier sedan, inte minst under den senaste alliansregeringen, när det byggdes otroligt få bostäder. Nu bygger vi för mer än den nuvarande befolkningstillväxten. På så sätt hoppas jag att vi snart ska komma i kapp med bostadsbyggandet i förhållande till befolkningstillväxten.

Anf. 103 ROGER HEDLUND (SD):

Herr talman! Jag tackar för statsrådets svar.

Vi ser dock problemet med att regeringen fortsätter att skicka migranter som i dag kommer till Sverige direkt in i akut bostadsbrist. Det löser inte situationen för dem som kommer till Sverige, och det löser inte situationen för dem som befinner sig i Sverige i dag eller för alla de svenskar som står i bostadskön. Alternativet för kommunerna har varit att ge förtur till migranter i bostadskön och därmed få en rad andra negativa effekter.

Jag känner inte att jag fick svar på min fråga. Hur löser man den akuta bostadsbristen nu?

Anf. 104 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP):

Herr talman! Bland annat behöver det byggas fler bostäder, och det görs inte minst med hjälp av det investeringsstöd som regeringen har infört. Det har starkt bidragit till byggandet av hyresrätter med rimliga hyror.

Men sedan är jag glad att få höra en sverigedemokratisk ledamot bekymra sig över den strukturella hemlösheten för de barn som man dock har aviserat att man vill dra in bostadsbidraget för. Bostadsbidraget är en viktig del i att kunna efterfråga en bostad på den bostadsmarknad som finns. Jag hoppas att ni drar tillbaka det dåliga förslaget och därmed gör det lättare för strukturellt hemlösa barnfamiljer att ta plats på bostadsmarknaden.

Swedavias rapport om Bromma flygplats

Anf. 105 ÅSA COENRAADS (M):

Herr talman! Efter jul presenterade regeringen lite hastigt och lustigt på en presskonferens att Bromma flygplats ska läggas ned i förtid. Miljöpartiet och Socialdemokraterna presenterade nyheten tillsammans. Miljöpartiets statsråd meddelade att Bromma flygplats ska läggas ned, och det socialdemokratiska statsrådet presenterade därefter att man ska utreda hur detta ska gå till.

Nu håller trafikutskottet på att förbereda ett utskottsinitiativ för att förhindra detta. Vi tror att en förtida nedläggning av Bromma flygplats skulle vara dålig.

Dock möter vi ett problem, nämligen att man med jämna mellanrum hänvisar till en hemlig Swedaviarapport. Det har gjorts en konsekvensutredning, bland annat en utredning av kostnaderna för Bromma flygplats. Vi får dock inte ta del av denna hemliga rapport, vilket gör det svårt för oss att fatta ett bra och demokratiskt beslut, som vi är vana vid i riksdagen.

Därför skulle jag vilja fråga Ibrahim Baylan om han kan tänka sig att släppa den hemliga Swedaviarapporten – för demokratins skull.

Anf. 106 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Herr talman! Jag förstår naturligtvis att man i opposition gärna vill dramatisera saker och ting. Det här beslutet är varken hastigt eller lustigt fattat.

Bakgrunden är att när vi gick in i krisen blev det en stor kris för både flyget och flyginfrastrukturen. När vi fick en förfrågan från Swedavia om kapitaltillskott bad vi naturligtvis Swedavia att vända på alla stenar och se vad som behöver göras för att få något långsiktigt hållbart. Det är denna rapport det handlar om. Rapporten är i de delar som inte är affärshemligheter offentlig. Swedavia har faktiskt också varit i riksdagen och presenterat sina slutsatser.

Herr talman! Jag förstår naturligtvis att man i opposition gärna vill kritisera och dramatisera, men jag tycker inte att man ska överdriva. Swedavia har presenterat rapporten, och jag har själv vid flera tillfällen också

svarat på frågor. I de frågor det däremot är affärshemligheter, ja då är det det som gäller.

Prot. 2020/21:124
20 maj

Frågestund

Utskottsinitiativ om stöd för korttidsarbete

Anf. 107 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Herr talman! I dag innan lunch valde ett enligt näringsutskott att ställa sig bakom ett utskottsinitiativ rörande åtgärder vid stöd för korttidsarbete, bland annat kortade handläggningstider. Orsaken till att initiativet behövde väckas är att regeringen återkommande misslyckats med att säkerställa att de stödåtgärder som de facto har beslutats om också når ut till de företagare som är i desperat behov av desamma.

Både jag och näringsministern har tagit del av skräckhistorier av hur små företag har tvingats ligga ute med pengar å regeringens vägnar i upp till sex månader. Det tog ett bra tag, men till slut lyckades vi få med oss regeringspartiernas företrädare i utskottet på tåget, och nu står en enig riksdag bakom initiativet.

När kommer regeringen att vidta de nu berörda åtgärderna och säkerställa att utskottets önskan tillmötesgås?

Anf. 108 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Herr talman! Vi har sedan krisen började genomfört ett stort antal åtgärder på ett sätt som ingen regering har gjort och jag hoppas heller aldrig kommer att behöva göra. Orsaken har verkligen inte varit angenäm, nämligen en pandemi som har slagit mot företagande och sysselsättning i vårt land på bredden, djupet och längden som vi aldrig sett sedan andra världskriget.

Herr talman! Det är klart att vi är angelägna om att få ut stöden till de företag som verkligen behöver dem och ska ha dem. Det är mot den bakgrunden vi också har haft kontrollverksamhet. De gånger stöden dröjer har det handlat om att handlingarna inte har varit kompletta.

Nu får vi se vad riksdagen beslutar, och vi ska naturligtvis behandla frågan med all seriositet som den kräver. Men jag är mycket glad över att Sverigedemokraterna och Moderaterna nu backar från idén om att pengarna ska betalas ut automatiskt till företag för att sedan krävas tillbaka i efterhand om det har visat sig vara fråga om brottslingar eller lurendrejare. Det var mycket klokt att ni backade från förslaget.

Mäns våld mot kvinnor

Anf. 109 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M):

Herr talman! Mäns våld mot kvinnor är ett samhälls- och jämställdhetsproblem med livsöden och berättelser som berör och upprör. Men de senaste månaderna visar på att vi tyvärr inte har kunnat stävja problemet.

Statsrådet Stenevi och regeringen har nyligen presenterat ett antal lagskärpningar. Det är ett steg i rätt riktning, om än sent och långt ifrån fullständigt, framför allt sett till att regeringen har haft makten sedan 2014.

Nyligen besökte jag ett kvinnojourhem för att samtala med kvinnor som lever i förtryck eller under hot i dag. De sätter fingret på stora brister

som bland annat gäller hederskulturen, hjälp till självhjälp eller misstänkta och dömda våldsutövares orimliga rättigheter.

Statsrådet Stenevi har varit tydlig med att hon vill fokusera på förebyggande åtgärder och insatser framför straffskärpningar. Men efter att ha samtalat med dessa kvinnor är jag ännu mer övertygad om att vi lika kraftfullt måste arbeta med både och.

Kommer statsrådet och regeringen att presentera ett heltäckande paket med lagförändringar och skärpningar som både förebygger våld i nära relationer och tydligt markerar mot förövarens brott samt också tar avstamp i dessa kvinnors och offers påpekanden och vädjanden om rättvisa?

Anf. 110 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP):

Herr talman! Svaret på den frågan är ja.

Vad som däremot inte stämmer är att jag skulle ha sagt att vi inte ska arbeta med den straffrättsliga änden. Däremot menar jag att vi måste arbeta med de förebyggande insatserna också. Det är lika viktigt. Jag vill inte att någon kvinna ska hamna i de situationer som de kvinnor som ledamoten har talat med. För att undvika det i framtiden måste vi klara att arbeta både förebyggande, förhindrande och straffrättsligt.

Det åtgärdsprogram som regeringen arbetar med och som vi kommer att presentera inom kort kommer att innehålla alla dessa delar. Det duger inte att bara vänta på att brott ska begås och sedan prata om straffen. Vi måste samtidigt som vi gör det klara att också arbeta med de mansnormer som råder i dag och som innebär att 40 procent av gymnasieungdomarna har varit utsatta för våld i en nära relation. Det är gymnasieelever vi pratar om.

Här har vi ett oerhört viktigt problem att ta i. Om vi inte klarar att göra det samtidigt som vi pratar om skärpta straff kommer vi inte att lösa den här problematiken.

Arbetslösheten

Anf. 111 JAN ERICSON (M):

Herr talman! Utvärdera oss på jobben, sa den blivande statsministern Stefan Löfven i valrörelsen 2014 och lovade att Sverige skulle ha EU:s lägsta arbetslöshet 2020. Då låg vi på elfte plats i EU.

Mellan 2014 och 2019 hade vi en stark högkonjunktur både i EU och i Sverige. I 23 av 27 länder i EU minskade arbetslösheten. I bara tre länder ökade den, och den ökade allra mest i Sverige. År 2019 låg Sverige helt plötsligt på 22:a plats i EU när det gäller arbetslöshet.

Nyligen kom siffror för mars 2021, och då låg vi på 23:e plats och hade alltså åkt ned ytterligare en placering. I dag är det bara Grekland, Spanien och Italien i Europa som har högre arbetslöshet än Sverige.

Sverige har nu också för första gången sedan vi gick med i EU högre arbetslöshet än snittet i EU. Jag vill fråga näringsministern vad han tror är orsaken till denna för Sverige mycket sorgliga utveckling.

Anf. 112 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Herr talman! Det finns ett mycket enkelt svar på det. Vi har väldigt många som vill jobba i vårt land. Det är positivt. Arbetskraftsutbudet i vårt land är högre än i väldigt många andra EU-länder.

Om man vänder på frågan – det här vet Jan Ericson om – och tittar på andelen som jobbar i EU:s länder ser man inte det inte finns något land som kommer i närheten av Sverige. Vi har den högsta sysselsättningsgraden i hela Europeiska unionen.

Under den tid som vi har regerat, från 2014 och framåt, har ytterligare över 300 000 människor kommit i arbete. Det är positivt och borde glädja Moderaterna, men i stället ser de ut som dysterkvistar.

Herr talman! Man ska också vara försiktig med den här typen av jämförelser, särskilt under ett pandemiår. I början av pandemin förra våren kunde vi se att arbetslösheten i Italien, när man där drabbades som hårdast av pandemin, gick ned. Det berodde naturligtvis inte på att arbetslösheten gick ned på riktigt utan på att människor drog sig bort från arbetsmarknaden och utbudet därmed minskade. Man bör alltså vara försiktig när man gör den här typen av jämförelser.

Frågestunden var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.12 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.20, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.20.

§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 19 maj

SfU22 Tillfällig nedsättning av arbetsgivaravgifter för upp till två anställda

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

51 för utskottet

5 för res.

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res.: 4 V, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

§ 10 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde

MJU20 Reduktionsplikt för flygfotogen

Punkt 2 (Reduktionsnivåer och reduktionspliktens effekter)

1. utskottet
2. res. 1 (M, KD)
3. res. 2 (SD)
4. res. 3 (V)

Förberedande votering 1:

10 för res. 2
5 för res. 3
41 avstod
293 frånvarande
Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

14 för res. 1
10 för res. 2
32 avstod
293 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

27 för utskottet
14 för res. 1
15 avstod
293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 3 L, 3 MP

För res. 1: 11 M, 3 KD

Avstod: 10 SD, 4 V, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 4 (Reduktionsplikten och handeln med utsläppsrätter)

1. utskottet
2. res. 7 (M, KD)

Votering:

42 för utskottet
14 för res. 7
293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 7: 11 M, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anf. 113 HELENA VILHELMSSON (C):

Herr talman! Att bryta en kriminell bana är något av det viktigaste som finns – för den enskilde, för samhället och inte minst för brottsoffret, som då slipper vara just brottsoffer.

Kriminalvården har en helt avgörande betydelse när det gäller återfallsförebyggande arbete under tiden på anstalt. Det arbetet har under åren ifrågasatts, eftersom andelen som återfaller i brott fortfarande är alldeles för hög, men arbetet har också utvecklats på ett sätt som faktiskt inger förtroende. Det bygger på vetenskaplig grund och fungerar väl om den intagne är motiverad. Just detta är viktigt, och jag återkommer till det längre fram i anförandet.

Detta betänkande handlar om väldigt många viktiga frågor. Utöver det återfallsförebyggande arbetet generellt tar det också upp frågor som rör avhoppbarverksamhet, likvärdig kriminalvård för kvinnor respektive män, säkerhet vid permissioner och information till brottsoffer om just permissioner.

Herr talman! En annan viktig fråga är att stödja de intagna i att få vardagen att fungera när de har avtjänat sitt straff, alltså i det lilla, vardagsnära perspektivet i den så kallade utslussningsverksamheten – att se till att räkningar betalas och kontakter med myndigheter och arbetsgivare upprätthålls. Det arbetet behöver förbättras, menar vi i Centerpartiet, och därför yrkar jag bifall till reservation 1.

En otroligt viktig fråga är den om bristande kapacitet vad gäller anstaltsplatser. Fulla fängelser får aldrig vara en orsak till minskad säkerhet. Vetskapen om platsbrist har funnits länge, men trots detta saknas det en tillräckligt tydlig handlingsplan för hur det ska lösas. Jag tycker att det är bra att riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen om det.

Den kanske viktigaste frågan i betänkandet är dock tillkännagivandet om nya behandlingsprogram för personer som begått sexuella övergrepp mot barn. Ni vet att repetition är kunskapens moder, och jag tänkte nu upprepa lite av det som Ellen Juntti talade om. Enligt mig är det vi nu föreslår ett första steg på vägen mot något riktigt bra.

Den största gruppen förövare vid sexuella övergrepp mot barn är män med den sexuella avvikelserna pedofili. Det är ett vedervärdigt brott och ska rendera ett kraftigt fängelsestraff, inte minst ur ett brottsofferperspektiv.

Med tanke på pedofilers natur framstår fängelse som en påföljd som inte är tillräckligt säker, pricksäker, träffsäker eller adekvat för att faktiskt förhindra fortsatt brottslighet. Brottsligheten bör stävjas även med vård och behandling, som faktiskt minskar risken för återfall. Behandling eller medicinering får dock aldrig få till följd att fängelsestraffet minskas. Vård och behandling bör kunna erbjudas inom ramen för kriminalvårdens återfallsförebyggande program samt föreskrivas som särskild föreskrift i samband med skyddstillsyn.

Herr talman! Dagens behandlingsprogram för sexualförbrytare inriktas på att minska riskfaktorer som driver sexualbrottsligheten. Det handlar till exempel om att förändra en oftast förvrängd syn på sexualitet samt minska sexuell upptagenhet och lättväckt aggressivitet. Deltagarna i detta program finns i både frivård och på anstalt. Man arbetar med frågor som handlar om intimitet, relationer, sexualitet, förändringsstrategier och hur man

hanterar känslor. De behandlingsprogram som i dag erbjuds vid fängelsevistelse är frivilliga att delta i.

Men, herr talman, frågan handlar återigen om motivation. Räcker detta för att uppnå tillräcklig motivation, som jag nämnde, så att man faktiskt förändrar sitt beteende?

Som vi har hört används farmakologisk behandling inte så ofta i kriminalvården. Det saknas nämligen tillräcklig evidens för att bedöma vilken behandling som kan minska antalet återfall i brottslighet.

Men nyligen publicerades alltså forskningsresultat från Karolinska institutet som visade att de som tog den här medicinen löpte lägre risk att begå övergrepp, eftersom riskfaktorerna minskade. Patienter och forskare är positiva till resultatet, och vi ser det som mycket angeläget att fortsätta den verksamheten för att nå en evidensbaserad behandlingsmetod mot pedofili som kan användas under tiden som den intagne avtjänar sitt straff.

Det behandlingsprogram som används i dag tycker vi, oavsett om vi hade haft resultatet av den här studien eller inte, behöver utvecklas och intensifieras. Och när vi har en tillräckligt evidensbaserad farmakologisk behandling bör den införas som behandlingsform inom kriminalvården. Regeringen bör som sagt ge Kriminalvården i uppdrag att inventera forskning på området samt utforma lämpliga program för medicinsk behandling av pedofiler.

Jag vill också tacka partierna som har ställt sig bakom det eniga tillkännagivandet. Och jag tackar Ellen Juntti, Moderaterna, som drev frågan.

Anf. 114 LINDA WESTERLUND SNECKER (V):

Herr talman! Kriminalvården står just nu i en underlig situation. Samtidigt som myndigheten arbetar intensivt med KBT-behandlingar för att bryta den onda cirkeln och fyller tiden på anstalt med bra innehåll och efterfrågar möjligheter till flera olika slags straff skriker politiska partier efter mer och längre straff utan att bry sig om straffets effekter. Det finns inget som visar på att långa straff faktiskt leder till minskad kriminalitet.

Men om vi på riktigt vill få bukt med kriminaliteten och återfall i brott borde väldigt mycket färre personer sitta inlåsta i fängelser. Och många, många fler skulle ha sitt straff i frihet med elektronisk fotboja. Att ha sitt straff ute i samhället är otroligt mycket tuffare än att sitta inlåst. Ute i samhället, i friheten, måste du möta dina invanda beteendemönster och gamla vänner som gör dumheter. Du måste själv se till att vara nykter och drogfri.

Men eftersom det bara är längre straff som har införts har det lett till att anstalterna är överfulla. I dag är läget för kriminalvården mycket ansträngt. Så har det varit under en väldigt lång tid med överbelagda anstalter och häkten. Detta får bland annat till följd att miljön för de intagna blir stökigare, med större risk för konflikter och våld. Det drabbar även personalen, som får en försämrad arbetsmiljö.

Men det finns en enkel och relativt billig lösning för att minska kriminaliteten och för att minska överbeläggningarna på anstalterna. Låt dem med en strafftid på under ett år ha sitt straff i frihet! Det är de med korta fängelsestraff som till största delen återfaller i brott. Det visar på att inläsningsstraffet är ett väldigt dåligt verktyg.

Vänsterpartiet anser att antalet korta straff som verkställs i fängelse bör minska och att användningen av intensivövervakning med elektronisk

kontroll bör byggas ut. Fängelsestraff på upp till ett år bör som huvudregel verkställas genom elektronisk fotboja.

Det är slöseri med skattemedel att regeringen vägrar att utreda möjligheterna till flera alternativa straff. Här finns det enorma möjligheter att förändra hela kriminalvårdens uppbyggnad och att faktiskt följa det som forskning och erfarenhet säger. I stället går regeringen fram med förslag som kommer att leda till en ökad kriminalitet genom att unga personer föreslås låsas in på längre tid. Det är en garanti för att de här ungdomarna kommer att komma ut från straffet som vuxna livstidskriminella.

Problemen i kriminalvården behöver åtgärdas både för de intagnas och för de anställdas skull. Det är inte rimligt att den nuvarande situationen eskalerar ytterligare. Regeringen behöver därför omgående tillsätta en expertgrupp som får i uppdrag att ta fram en strategi för kriminalvården både på kort och på lång sikt, med en plan för renovering av fastigheter och bättre anpassade avdelningar, behandlingsprogram och studiemöjligheter. Allt detta måste utvecklas.

I dag finns det ingen behandling för personer som har begått ett hedersrelaterat brott – det borde ju vara en självklarhet. Det finns inte heller möjlighet till en bra utbildningsmiljö på alla anstalter, och möjligheten att studera ser alltför olika ut på anstalterna. Det borde vara en samhällsekonomisk självklarhet att personer som sitter på anstalt kan studera på alla nivåer och komma ut med en utbildning.

Jag yrkar bifall till reservation 13.

Anf. 115 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Herr talman! Ett fungerande rättssamhälle förutsätter att de som bryter mot lagen lagförs och straffas. Det är viktigt för att skydda laglydiga och ge brottsoffer upprättelse och för att upprätthålla vad som är rätt och fel. Men det är också viktigt för att ge förbrytaren möjlighet att sona sitt brott. Den som har tagit sitt straff har sonat sitt brott och har i och med det återupprättats och fått en chans att i andras ögon återinträda i samhället som en ansvarstagande person. Straff är därför ett nödvändigt inslag i rättskipningen.

Vi debatterar i dag kriminalvårdsfrågor. Det bör ske i ljuset av att det ska finnas tillräckligt med platser för att täcka det ökade behov som uppstått utifrån ett ökat antal dömda men också av att vi ska se till att tiden på anstalt blir en tid då en brottslig bana kan brytas och den dömda kan få stöd och motivation för att ändra och lämna ett brottsligt livsval.

Tiden då straffet avtjänas ska användas på ett meningsfullt sätt. Behandling mot alkohol- och narkotikamissbruk samt utbildning och arbetsutbildning ska erbjudas. Anstalterna ska hållas drogfria. Frigivningen måste förberedas i god tid. För att undvika återfall bör den frigivne få hjälp att skaffa bostad och arbete eller annan typ av meningsfull sysselsättning. Det är även viktigt att det sociala kontaktnätet stärks. Satsningar på kriminalvården måste ses som ett sätt, och inriktas på, att minska brottsligheten i framtiden.

Herr talman! Vi kan konstatera att även på detta område anser en majoritet av justitieutskottet att det går att göra mer än det som regeringen hittills har föreslagit och åstadkommit. Dagens betänkande innehåller fem tillkännagivanden som stryker under detta faktum och också ger uppdrag till regeringen att agera.

Ett av de tillkännagivanden som görs gäller en utvärdering och vidareutveckling av straffens innehåll. Målet med ett fängelsestraff måste vara att markera slutet på den dömdes kriminella bana. Så är det inte i tillräcklig utsträckning i dag. Det finns därför skäl att utvärdera och vidareutveckla innehållet i den verksamhet som möter de dömda under strafftiden. Det är dags att utvärdera vilka metoder som kan bryta ett tidigt negativt livsval.

Herr talman! Som tidigare talare har nämnt är det ett faktum att många barn och unga i dagens Sverige drabbas av grova och vedervärdiga sexualbrott. Naturligtvis måste samhället bli ännu bättre på att upptäcka dessa brott och ge stöd till brottsoffer. Det råder också en samsyn i att dessa brott ska leda till kraftiga fängelsestraff för förövarna.

Men det handlar också om samhället och kriminalvården behöver agera under förövarnas anstaltstid så att brotten inte återupprepas efter avtjänat straff. Mot bakgrund av att många förövare vid sexuella övergrepp mot barn är män med den sexuella avvikelsen pedofili framstår fängelse dock inte som en tillräckligt adekvat påföljd för att förhindra fortsatt brottslighet. Brottsligheten behöver hindras även med vård och behandling som minskar risken för återfall. Sådan vård bör kunna erbjudas inom ramen för kriminalvårdens återfallsförebyggande program. Regeringen bör därför ge Kriminalvården i uppdrag att inventera forskning på området samt utforma lämpliga program för farmakologisk och annan medicinsk behandling av pedofiler.

Herr talman! I dagens Sverige ger det inget ytterligare straff att rymma eller försöka rymma under anstaltstiden. Vi kristdemokrater anser dock att rymning och försök till rymning från kriminalvårdsanstalt och avvikelse från permission bör kriminaliseras. Sanktionsmöjligheterna efter rymning är i dag begränsade, och konsekvenserna för den enskilde blir därför små.

Rymningar, när de sker, även om de just nu inte är så många till antalet, innebär ofta att stora resurser tas i anspråk från olika delar av det i dag hårt ansträngda rättsväsendet. Som tillkännagivandet anger bör regeringen därför återkomma med ett förslag där rymning och försök till rymning från kriminalvårdsanstalt beläggs med ett fängelsestraff.

Herr talman! Som en konsekvens av dagens trend av ökad grov brottslighet samt ett effektivare och utökat rättssystem har behovet av fängelseplatser ökat. Kristdemokraternas och Moderaternas budget 2019 innebar en förstärkning av Kriminalvårdens budget, vilket gav utökade förutsättningar att möta utmaningarna.

Sverige behöver dock fler platser på anstalt och häkten. Dagssituationen är att de anstaltsplatser som finns inte räcker till, utan kriminalvården har tvingats både till överbeläggningar samt till kortsiktiga åtgärder för att lösa det ökade behovet.

De straffskärpningar som har föreslagits kommer att leda till att fler personer tillbringar en längre tid på anstalter än nu. Bristen på fängelseplatser leder till stora påfrestningar för både de intagna och personalen och påverkar också det återfallsförebyggande arbetet negativt. Regeringen måste ta sitt ansvar och agera. Vi ser därför att regeringen måste upprätta en handlingsplan för hur kapaciteten kraftigt ska utökas på sikt.

För oss kristdemokrater handlar det också om att se andra möjligheter för att lösa den akuta situationen. För att avlasta beläggningen bör Kriminalvården enligt oss också få i uppdrag att se över om det är möjligt att hyra platser utomlands.

Vi anser också att utländska medborgare som döms för brott i Sverige som regel ska avtjäna sitt straff i sina hemländer. I dag är cirka 30 procent av de intagna i Sveriges fängelser är medborgare i andra länder. Sverige bör därför prioritera att skriva avtal med andra länder som tillgodoser att dessa medborgare avtjänar sitt straff i sitt hemland.

Herr talman! Behandling mot missbruk är också en viktig uppgift för kriminalvården, och det är därför mycket oroväckande att Kriminalvården för bara några veckor sedan beslutat att under 2021 avveckla användning av tolvstegsprogrammet som en del i arbetet med de intagna. Detta beslut görs trots att programmet gett goda resultat vad gäller drogavvänjning sedan det började användas inom kriminalvården i mitten av 1990-talet. Det väcker oro att programmet kommer att ersättas med ett mycket kortare allmänt KBT-program. I mina ögon borde man ha kunnat kombinera, inte ersätta, programmet för att ge stöd till drogavvänjning.

Cirka 70 procent av de intagna bedöms ha missbruksproblematik. I ljuset av detta framstår beslutet som kortsiktigt. Många från olika frivilligorganisationer har kontaktat mig och uttryckt stor oro över denna förändring, eftersom de befarar att de positiva resultat som de sett genom åren där individer lyckats bryta sitt drogberoende genom att gå tolvstegsprogrammet nu riskerar att utebli.

I en del intervjuer har den ansvariga för programverksamheten inom kriminalvården angett att trots att tolvstegsprogrammet är verkningsfullt och bra skapar platsbehovet inom kriminalvården inte utrymme för denna verksamhet. Detta ger i mina ögon ytterligare tyngd bakom kraven på en strategi för utbyggnad för att möjliggöra en återstart framöver för långsiktiga drogförebyggande program.

Herr talman! Som jag nyss nämnde har jag kontakt med organisationer som på frivillig bas arbetar med att möta kriminalvårdens intagna både under och efter tiden på anstalt.

För oss kristdemokrater är det naturligt att se civilsamhället som en resurs som kan vara en del i arbetet med att vägleda människor på rätt väg i livet igen. Frivilligorganisationer har för oss en naturlig plats i återanpassningen av den dömda, både före och efter frigivningen. Det civila samhället har redan i dag stor betydelse för att stötta tidigare dömda personers återanpassning.

Föreningar bör därför uppmuntras att finnas med som en del i de intagnas liv både före och efter frigivningen. Till exempel har avhoppjourer, dit kriminella kan vända sig när de vill lämna sitt kriminella liv, sedan flera år drivits av olika frivilligorganisationer. Vi kan dock inte utgå från att civilsamhället kommer att ställa upp automatiskt om inte de ekonomiska förutsättningarna finns.

Avdragsrätt för gåvor återinfördes i KD-M-budgeten och är ett viktigt steg för att stödja civilsamhället ekonomiskt. Kristdemokraterna vill också utveckla samarbetet genom att ge frivilligorganisationer ersättning i förhållande till hur väl de lyckas återanpassa tidigare dömda.

Utifrån denna bakgrund yrkar jag bifall till reservation 7.

Herr talman! Som dagens betänkande och debatt visar finns det behov av ytterligare aktivitet både vad gäller platsbristen på dagens anstalter och behovet av att reformera metoder och behandlingsupplägg för att kunna hjälpa till att bryta en destruktiv livsstil och drogberoende.

Återigen behöver regeringen få vägledning och tillkännagivanden från utskott och riksdag för att vi ska nå önskvärda mål och förändring inom kriminalvården. De tillkännagivanden som vi behandlar i dag visar på åtgärder som snarast behöver genomföras.

Vi kristdemokrater stöder de tillkännagivanden som utskottets majoritet föreslagit liksom naturligtvis Kristdemokraternas egna yrkanden. Vid denna debatt yrkar jag som tidigare sagt endast bifall till reservation 7.

Anf. 116 CARINA ÖDEBRINK (S) replik:

Herr talman! Jag lyssnade mycket noga på Ingemar Kihlström. Jag kan konstatera att det finns ett problem, herr talman, och det är att det låter som om vi är mindre överens än vad vi i verkligheten är, liksom i många sammanhang när vi diskuterar frågor inom vårt område.

Vi är överens i väldigt många frågor. När oppositionen vill lägga fram ett förslag och göra ett tillkännagivande har vi ibland reservationer med hänvisning till att det faktiskt pågår arbete på det området.

Vi kan också välja att göra som vi har gjort i detta fall, att på några ställen säga att vi kan gå med på ett tillkännagivande eftersom det ligger i linje med det som pågår. Men jag tycker att det finns ett problem när man försöker beskriva en verklighet som egentligen inte finns.

Jag skulle vilja ställa en fråga när det gäller till exempel rymningar, som Ingemar Kihlström tar upp. Han säger att det nästan inte sker några rymningar. Men trots det tar detta stora resurser i anspråk. Det stämmer inte för mig när jag får denna beskrivning – att det inte sker några rymningar men att det ändå tar mycket resurser i anspråk. Kan Ingemar Kihlström förklara detta för mig? Om man skulle kriminalisera rymningar innebär inte det att det inte tar några resurser i anspråk. Det blir stora anspråk på resurser för rättsväsendet – för domstolar och för andra myndigheter. Detta skulle jag gärna vilja ha svar på.

Anf. 117 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Carina Ödebrink för frågan. Som hon påpekar finns det i många delar en stor samsyn mellan oss. Det är ofta så att oppositionens roll är att påpeka saker och utnyttja tillfället för att se till att något händer – som droppen som urholkar stenen.

Vi kan konstatera att vi inom justitieutskottets område har många tillkännagivanden. Tyvärr är det ett faktum att vi får upprepa dem eftersom vi inte får svaren så snabbt som vi önskar.

När det gäller rymningar är det korrekt att det just nu inte sker några. Men när det sker en rymning, och det har skett under årens lopp, handlar det ofta om personer som i många fall utgör en stor risk för samhället. Det föranleder en väldigt stor insats från till exempel polisen. Det är alltså väldigt många personer som engageras vid en rymning. Just nu pågår det inte någon rymning. Men när nästa rymning sker kommer det att finnas ett stort behov av att samhället tar tag i det och får tag i den som har rymt. Det gäller också om någon avviker från en permission. Det tar resurser i anspråk.

I det tillkännagivande som troligtvis inte får en majoritet i riksdagen ber vi regeringen att återkomma med ett förslag om att det ska bli en påföljd av rymning. I dag finns det väldigt begränsade sanktionsmöjligheter vid en rymning. Det i sig gör att viljan att rymma inte hämmas. Den som

rymmer signalerar också att han eller hon inte ställer upp på rättsväsendets grundvalar och inte tar det straff som är en följd av brottet.

Prot. 2020/21:124

20 maj

Kriminalvårdsfrågor

Anf. 118 CARINA ÖDEBRINK (S) replik:

Herr talman! Då tycker jag att det är mycket bättre att kriminalvården kan vidta åtgärder när en avvikelser eller en rymning sker. Om det ska ske en kriminalisering blir det en fråga för domstolsväsendet och för Åklagarmyndigheten. Det tar lång tid. Då får man inte kännbara effekter direkt. Det tycker jag inte är ett bra alternativ.

Ingemar Kihlström tog också upp tolvstegsprogrammet, som avvecklas inom kriminalvården. Det fanns fyra olika program inom tolvstegsprogrammet för personer som har missbruksproblem. Situationen inom kriminalvården i dag är sådan att 70 procent av klienterna har någon form av missbruksproblem. Men det är bara 20 procent av klienterna som blir föremål för behandlingsprogram.

Denna åtgärd handlar naturligtvis om att frigöra platser i det nuvarande ansträngda läget. Men den handlar också om att hitta former för att nå fler och kunna hjälpa och stödja fler när det gäller att komma till rätta med deras missbruksproblem.

Att föreslå att regeringen ska ta fram en handlingsplan för den långsiktiga kapaciteten tycker jag, herr talman, är att slå in öppna dörrar. Kriminalvården har för andra året i rad presenterat en kapacitetsrapport. Ibland tycker jag att oppositionen alltför mycket ägnar sig åt att gå in i detaljer som inte vi i denna kammare har kunskap och kompetens om eller erfarenhet av. Det tycker jag faktiskt i första hand är en fråga för kriminalvården. Men naturligtvis ska vi vara tydliga och tala om vart vi vill, och det har regeringen gjort i och med att man har gett ett uppdrag.

Anf. 119 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att man inom kriminalvården har värderat tolvstegsprogrammet högt. Man har sett goda resultat. Det handlar om att ha ett pussel som man lägger för att individer ska kunna bryta sitt drogberoende. Programmet har varit i funktion sedan 1995. På en direkt fråga säger den som är ansvarig att det är platsbristen som gör att man avslutar användandet av tolvstegsprogrammet.

Naturligtvis kan inte vi politiker vara experter på vilket program som är bäst. Men jag tycker att när motivet är platsbrist och inte att tolvstegsprogrammet är ineffektivt, och det finns många signaler från både personer inom och utanför kriminalvården om att tolvstegsprogrammet kan vara det program som leder till en drogfri tillvaro, framstår det i mina ögon som kortsiktigt att inte ha en fortsatt plan.

Sedan kanske det finns nya program. Men det står inte i motsats till att man har en ökad marknadsföring av programmet – en ökad motivation. Det handlar nämligen om, precis som Carina Ödebrink säger, att fånga upp de 70 procent som har drogproblem.

Vad gäller kapaciteten är det inte så konstigt att vi i oppositionen påpekar hur situationen ser ut. När vi fortfarande efter dessa sju års regering har en skriande brist på fängelseplatser är det vår skyldighet att tala om att det behöver tas större grepp för att vi ska se till att de problem med brister som finns åtgärdas. Jag tycker att det är oppositionens roll, och jag kommer att fortsätta att agera i den andan.

Anf. 120 JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Kriminalvården, denna plats för samhällets olycksbarn och för alla de människor som på ett eller annat sätt har åsamkat andra och hela samhället stor skada, förutom sig själva. Och ibland har de bidragit till att människor har avlidit. Det kan vara mord, dråp och mängder av andra allvarliga brott som gör att de hamnar där.

Vi har en ambition i Sverige att kriminalvården ska göra människor bättre, att människor som kommer in där ska möta en vändpunkt och komma bättre ut. Det finns alla möjliga sloganer som kriminalvården har använt genom åren. När jag för första gången fick förmånen att debattera dessa frågor var det på riktigt diskussioner om huruvida människor skulle få ligga i cellen och röka i stället för att delta i arbete, behandling och utbildning. Det är tre saker som är helt avgörande för att dessa människor ska kunna komma bättre ut.

Vi har ett på alla sätt mycket speciellt år bakom oss, så också i kriminalvården som har slitit hårt under pandemin kombinerat med ett ökat tryck i verksamheten. Polisen har blivit något mer effektiv, och det går undan lite mer på åklagarsidan och i domstolarna. Brottsligheten har tyvärr spritt sig och blivit grövre så att det blir fler och fler fängelseår. Det finns alltså stora behov av att bygga ut. Jag ska strax återkomma till det. Nyrekryteringsbehovet av inte minst medarbetare är stort. Det finns enorma behov som kriminalvården står inför, samtidigt som det fortfarande är ganska stor personalomsättning beroende på att det är ett slitsamt uppdrag att jobba i kriminalvården. Man ska också ha höga ambitioner. Men det handlar också om säkerhet – både för medarbetarna inom kriminalvården, som gör ett fantastiskt jobb, och för de intagna – när det ser ut som det gör.

När vi tittar tillbaka kan vi dock konstatera att vi ändå har nått en förbättring i fråga om att återfallen har minskat. Tittar vi tillbaka några år är detta väldigt tydligt. Det är bra. Det dåliga budskapet är dock att det finns en viss grupp, det vill säga gängkriminella, som har blivit allt svårare att rå på i dessa miljöer. Det försvåras också ytterligare av platsbristen, som gör det svårt att flytta dessa personer som är svåra att påverka – om vi uttrycker oss milt – till ett bättre liv.

Man kan även lägga till någonting som vi pratar om varje dag, som vi kan läsa om i medierna och som tas upp när vi träffar polis och åklagare, nämligen Encrochat. Vi får väl även tacka Högsta domstolen, höll jag på att säga, för att den följer svensk rättegångsbalk och grundlag och tillåter denna bevisning. Det kommer nämligen att låsa in ännu fler. Det ökar dock trycket på våra fängelser enormt, fru talman, för vi pratar ju om kanske tusentals ytterligare fängelseår. Att kalla detta en skänk från ovan kanske är att ta i, men det är ganska bra att grovt kriminella kan lagföras och låsas in; det kan ge nya möjligheter att pressa tillbaka brottsligheten och öka tryggheten i samhället.

För Liberalernas del kan vi konstatera att det här med straffets innehåll är viktigt. Där är arbetsmöjligheterna centrala, och vi kan se att det ser lite olika ut mellan män och kvinnor som är på våra anstalter. Vi vet att pandemin har gjort att vissa verksamheter har kunnat öka arbetet, bland annat de som tillverkat våningssängar åt sig själva, men vi ser också att det har blivit svårt att ha produktionen igång i annan viktig verksamhet. Det är ju här man ska lära sig att arbeta, för arbeta är det man ska göra när man har

avtjänat sitt straff. Då ska man kunna återgå till och betala tillbaka sin skuld till samhället, och då är det faktiskt arbete som gäller.

Arbetsutvecklingen har alltså varit skaplig. Vi kan även se att det är fler som påbörjar och fler som fullföljer kurser och utbildningar, vilket också är väldigt viktigt. Detta är nämligen personer som ofta har bristfälliga kunskaper – inte alltid, men de behöver fylla på sin kompetens så att de i kombination med arbetsträning får lättare att skaffa sig ett liv utanför anstalt. Det sker även i kombination med viktiga stödinsatser, som flera tidigare talare har pekat på.

Vad gäller behandlingsprogrammen kan vi se att de också har bidragit till det jag var inne på nyss, det vill säga att återfallen minskar. Vi har 14 ackrediterade program igång och flera nya under framtagande; det handlar om detta med de vidriga sexualbrotten, med aggression i största allmänhet och med våld i nära relationer. Man jobbar också aktivt med hedersfrågan, men mer kan behöva göras.

Arbete, behandling och utbildning är alltså internationellt sett väldigt bra i svenska fängelser, men det kan bli bättre. Akut är dock detta med att det behövs fler platser – Kriminalvården pekar på att man i närtid behöver 5 700 platser, och det har inte blivit mindre sedan det skrevs i Kriminalvårdens årsredovisning. I dag finns det 4 300, och det blir alltså behov av ännu fler tack vare Encrochat, vilket jag nämnde tidigare. Här behövs det en uppryckning och ett rejält omtag från regeringen.

Det som nu har kommit igång satte i praktiken igång 2018, och som representant för Liberalerna är jag gärna med och framhåller att samarbetet med regeringen har varit avgörande för att det ska göras satsningar på rättsväsendet. Det går inte att hålla på och såsa med dessa planer på utbyggnad, utan spaden måste i backen och cementblandarna måste igång. Nu ser vi detta, men det tråkiga är att det kommer att ta ganska lång tid, fru talman. Det tar nämligen tid att bygga en ny anstalt. Tills vidare får vi fortsätta med att öppna kursgårdar, gamla cellfängelser och andra enheter som tidigare varit nedlagda för att klara av detta enorma tryck.

Vi ser samma sak i häktena; där beräknar man att det behöver finnas 2 500 platser, och vi har i dag 2 200. De platserna ska också produceras. Det är nödvändigt för kvaliteten, för säkerheten för medarbetarna och för säkerheten för de intagna samt för att Kriminalvården – helst – ska kunna vara vändpunkten i de brottsbekämpande myndigheternas kedja i övrigt. Det är alltså nödvändigt.

I betänkandet talas det om innehållet, programmen och fler platser. Sedan har vi haft uppe detta med rymningar. För Liberalerna är det helt självklart att det är något konstigt med att det är straffbart att hjälpa till att rymma medan det inte är kriminellt för själva det stjärnskott som kommer på tanken att rymma att göra det. Man kan konstatera att vi nyligen här i kammaren har diskuterat och beslutat att det från den 1 maj – det är bara ett par veckor sedan – enbart krävs särskilda skäl, inte synnerliga skäl, för att en villkorlig frigivning ska försenas. Det tycker Liberalerna är väldigt bra. Det är klart att det ska vara kriminellt att rymma. Detta gäller beteenden inte bara på anstalter inom Kriminalvården utan även på Sis, Migrationsverkets förvar och så vidare. Det borde alltså vara okomplicerat, men det förefaller finnas några partier som tycker att det är superviktigt att det ska vara straffritt att rymma men straffbart att hjälpa till.

För Liberalerna är även detta med överföring väldigt viktigt. Ett stort antal medborgare från andra länder befinner sig på svenska anstalter. Under det år som passerade, 2020, lyckades vi bara överföra 79 personer till de länder där de hörde hemma. Det kan visserligen ha funnits en corona-effekt. Men om vi pratar om närhetsprincipen för intagna i Sverige – att man ska ha möjlighet att avtjäna sitt straff i närheten av den plats där man har levt sitt liv eller kanske ska leva sitt liv efter anstalt – bör det ju gälla ännu mer om man är från ett annat land. Dessutom är det inte vår angelägenhet att hjälpa dessa medborgare, för de har ju kommit hit och begått brott. De ska ut snarast möjligt om de har fått en sådan dom.

Det finns olika skäl. Ett är att det skulle vara dålig fängelsestandard i andra länder, det vill säga humanitärt otillräckligt. Ja, vi ska ta hänsyn till tortyr och omänsklig behandling, men när det gäller att det är dåliga fängelser tycker jag att regeringen har en del att göra och att den ska återkomma i frågan. Det ska bli lättare att utvisa.

Detsamma gäller den byråkrati som finns och att vi beslutar här. Nu har regeringen sagt att den ska titta på detta och se om det antingen är för korta straff eller om det är för kort tid som återstår av straffverkställigheten. När man tittar på den nordiska, europeiska och den internationella överflyttningsmekanismen framgår dock att det bygger på att den intagne själv tar initiativ till att flytta, men det är svenska staten som ska vara starkt drivande i detta för att se till att personer avtjänar sitt straff i hemlandet. Det är bra för den intagne, och det råkar även – vilket är nog så viktigt – vara väldigt bra för Sverige, fru talman.

Liberalerna står bakom förslagen till tillkännagivanden i betänkandet. Jag yrkar bifall till reservation 10, men vi står såklart bakom alla våra andra reservationer.

Reservation 10 handlar om jämställdhet i kriminalvården. På kvinnoanstalterna är det fortfarande ojämnt när det gäller möjligheten att behandlas som kvinna och inte som man samt när det gäller olika möjligheter till behandling och rehabiliteringsstödjande åtgärder. Detta måste förbättras. Kriminalvården redovisar själv att man har ställt in del verksamheter för att uppnå målet om en jämställd kriminalvård, vilket vi i Liberalerna tycker är centralt. Män och kvinnor ska nämligen ha samma rättigheter och samma skyldigheter i landet Sverige 2021, fru talman.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 maj.)

§ 12 Riksrevisionens granskning av Sidas garantiverksamhet

Utrikesutskottets betänkande 2020/21:UU11
Riksrevisionens granskning av Sidas garantiverksamhet (skr.
2020/21:117)
föredrogs.

Anf. 121 HELENA ANTONI (M):

Fru talman! I dag debatterar vi Riksrevisionens granskning av Sidas garantiverksamhet. Garantier är ett instrument som kan spela en avgörande roll i det internationella biståndets effektivitet.

För att nå ett biståndsberoende och gå från bistånd till handel krävs ett reformerat bistånd och en förmåga till nyfikenhet, nytänkande och innovation. På Sidas hemsida går det att läsa att garantier är ett instrument som liknar en försäkring och innebär att Sida delar risk med en investerare eller en bank för att på så sätt mobilisera kapital till exempelvis infrastrukturprojekt eller småföretagare som annars inte hade fått lån eller investering.

Genom garantierna kan varje krona som investeras mångdubblas, och enligt Sida mobiliserar en betald biståndskrona i subventioner 70 kronor i externt kapital. Garantierna fungerar därför som en viktig hävstång för kapitalflöden till utvecklingsprojekt.

Garantiverksamheten är ett relativt nytt instrument, och vi välkomnar därför att Riksrevisionen i sin granskning kommer med viktiga rekommendationer om hur arbetet kan utvecklas.

Riksrevisionen skriver dock att det finns flera faktorer som försvårar användningen av garantier. Bland annat upplever Sidas medarbetare att incitamenten är starkare att använda andra instrument än garantier eftersom det genererar större utbetalningar. Medarbetarna uppger att deras arbete framför allt värderas utifrån genererade utbetalningar snarare än utifrån mobiliserat kapital genom garantier. Man hänvisar till att garantier genererar inga eller små utbetalningar av bistånd, vilket gör att det inte kan prioriteras högre av Sidas medarbetare. Detta är en tydlig konsekvens av nuvarande ordning, där utgiftsmålet – att spendera pengar – är överordnat resultaten.

Jag förstår verkligen att medarbetarna känner och agerar på detta vis. När det svenska biståndet utgår från hur mycket pengar vi betalar ut blir prioriteringarna lätt sneda. Det är inte konstigt att det blir så, men det väcker en del frågor hos mig om huruvida detta verkligen är rätt väg att gå. Jag tror inte att det är det.

Svenskt bistånd har gjort mycket gott i världen, och det ska det fortsätta att göra. Men kriser förpliktar att ifrågasätta gamla sanningar. I detta fall ser vi tydligt att utbetalningsmålet står i vägen för garantier som skulle generera mångdubbelt med externt kapital till utvecklingsprojekt.

Moderaterna har ett flertal gånger påtalat problematiken med dagens styrningsmodell och budgeteringsprincip med ett mål om att spendera en viss andel av bni på bistånd. Här har vi ett tydligt exempel på problematiken – att garantiinstrumentet är kostnadseffektivt ses alltså som en utmaning.

På Sidas hemsida kan man läsa att målet med svenskt bistånd är att ge människor som lever i fattigdom och förtryck makt och möjlighet att själva förbättra sina livsvillkor. Men tolkar jag Sidas medarbetare rätt handlar målet snarare om hur mycket pengar som betalas ut. I praktiken fungerar inte svenskt bistånd efter det mål som står mycket tydligt på Sidas hemsida, och det beror på att vi är så otroligt fokuserade på hur mycket pengar vi betalar ut.

Fru talman! Detta kan inte vara rätt ordning. År 1968 fattade Sveriges riksdag beslut om enprocentsmålet. Jag kan inte vara den enda som tycker att världen och inte minst Sverige har förändrats sedan dess. I dag ser vi skjutningar dagligen i Sverige. Arbetslösheten växer. Kvinnor känner sig inte trygga att gå ut om natten ens i sina egna bostadsområden.

Samtidigt som det är viktigt att konstatera att vi har stora problem inom Sveriges gränser kan vi inte bortse från att klimatkrisen är ett faktum. Just nu, när det talas om förlorade år eller till och med decennier av utveckling, är det viktigare än någonsin att vara resultatorienterad och inte gömma sig bakom ett utbetalningsmål.

För att ställa om fokus till resultat behövs en förändring i styrningen och budgeteringen av biståndet. Moderaterna vill se en fyraårig budgetram i stället för dagens ryckiga och oförutsägbara modell. Med långsiktig planering, förutsägbarhet och fokus på resultat kan vi åstadkomma mer.

Fru talman! Riksrevisionen konstaterar att det finns risker för sneda incitament i valet av garantitagare när subventioner belastar förvaltningsanslaget. Det beskrivs att förvaltningsanslaget är mindre flexibelt än biståndsanslaget, vilket riskerar att skapa incitament för samarbete med garantitagare utifrån deras betalningsförmåga i stället för deras förmåga att nå ut till rätt målgrupper.

Moderaterna förespråkar därför att finansieringen för garantiinstrumentet förändras så att subventioner av den administrativa avgiften inom garantiinstrumentet finansieras från biståndsanslaget.

Detta blev ett kort anförande, men vi kanske tar igen det i debatten här. Jag vill avsluta med att yrka bifall till reservation 1.

Anf. 122 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi som bekant en skrivelse som rör den granskning som skett av Sidas garantiverksamhet samt om arbetet har varit effektivt.

I grund och botten är det bra att garantier har kommit att få en ökad betydelse inom utvecklingssamarbetet. Från Sverigedemokraternas sida ser vi därför att det är positivt med den här typen av granskningar. Vi menar dock att regeringen tydligare behöver vidta ett antal åtgärder.

I likhet med vad som anfördes från Moderaterna alldeles nyss ser vi att det är problematiskt när man har fokus på hur mycket pengar som satsas på biståndet och inte på vilket resultat dessa satsningar ger. Vi menar att man måste ha ett mycket tydligare resultatfokus och att man ska eftersträva att pengarna också gör nytta.

I jämförelse med andra givarländer går en mycket liten del av det svenska biståndet till företag och företagare i mottagarländerna. Systemet med kreditgarantier är därför positivt, då det till viss del kompenserar för att så mycket av biståndet går till offentliga verksamheter eller civilsamhällesorganisationer.

Även om Riksrevisionen inte har lämnat några konkreta rekommendationer efter granskningen står det klart att man tydligt efterfrågar att objektiva grunder används och redovisas för beslut om subventioner till kreditavgifterna. Subventioner kan annars snedvrída kreditmarknaden, och det faktum att biståndspolitikens styrs av ett övergripande utgiftsmål ökar denna risk.

Det är dessutom tydligt att Riksrevisionen ser ett behov av bättre analyser av eventuella framtida förluster. Även om förlusterna hittills varit små kan det ske förändringar i framtiden. Det finns en risk att det kommer att se annorlunda ut, och i värsta fall kan exempelvis organiserad brottslighet komma att försöka ta del av de medel som erbjuds. Sverigedemokraterna instämmer därför i att det finns behov av förbättringar och menar

likt Riksrevisionen att det interna stödet och dokumentationen för dessa analyser måste stärkas.

Fru talman! Sverigedemokraterna har vid upprepade tillfällen påpekat att regeringen behöver vara mycket tydligare i sitt stöd till förtryckta minoriteter runt om i världen. Det kommer vi sorgligt nog också att behöva återkomma till i framtiden. Vi tvingas till att fortsätta med detta just mot bakgrund av den brist på engagemang som vi ser att regeringen har i denna fråga.

Den globalt sett mest förföljda gruppen är den kristna, vilket är ett skäl i sig att stärka engagemanget för att erkänna detta faktum och verka för att skydda denna grupp från olika former av övergrepp som vi ser kontinuerligt runt om i världen. Som ett land som till stor del är byggt på kristna traditioner har Sverige dessutom ytterligare anledning att agera i denna fråga.

Biståndet är i detta avseende ett fantastiskt verktyg för att hjälpa utsatta, vilket vi bör göra, men också för att sätta press på stater som inte lever upp till särskilda villkor. Vi menar att Sverige måste ställa tydligare villkorade krav på förbättringar i dessa avseenden gentemot de stater som tar emot svenskt bistånd, inklusive i form av Sidas garantiverksamhet.

Fru talman! Flyktingläger ses i allmänhet som en temporär lösning i en akut och svår tid för människor som tvingats fly från sina hem. Sorgligt nog visar verkligheten i dag på något helt annat. Flyktingläger tenderar att bli kvar under tiotals år och i många fall ännu längre, och i flera fall har läger successivt kommit att förvandlas till permanenta bosättningar. Hela bosättningsorter har utvecklats på många håll runt om i världen. Vi är säkert flera här inne som med egna ögon har besökt dessa läger och sett den här utvecklingen. Vi har sett denna förvandling från flyktingläger till rena städer.

Nyckeln för att dels ge de människor som bor i dessa läger en någorlunda säker tillvaro och ett drägligt liv, dels möjliggöra en långsiktig försörjning är att verka för ett utvecklat näringsliv där invånarna själva får en chans till ett arbetsliv och en värdig sysselsättning.

Kreditgarantier ges i dag till just sådana projekt i olika flyktingläger, vilket är positivt. Vi skulle dock med fördel se att företagsprojekt i flyktingläger speciellt betonas när det gäller krediter till små företag, eftersom de kan bidra till en tryggare utveckling av lägren och förhoppningsvis också minska uppkomsten av exempelvis flyktingströmmar från dessa.

Fru talman! Med detta sagt önskar jag yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation i betänkandet, som är reservation nummer 2.

Anf. 123 ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Vi debatterar i dag utrikesutskottets betänkande *Riksrevisionens granskning av Sidas garantiverksamhet*. För en del som lyssnar på dagens debatt kan det förefalla vara något som först kan låta tekniskt och perifert, men inget kan vara mer fel.

Svenskt bistånd är känt för att göra verklig skillnad runt om i världen och är något som vi kan vara oerhört stolta över. Som socialdemokrat är det självklart att stå upp för enprocentsmålet i en tid som just nu utmanar hela mänskligheten. Samtidigt behöver vi hitta fler verktyg och nya möjligheter som kan bidra till att skapa ytterligare nytta. Ett sådant verktyg, som har vuxit i betydelse under senare år, handlar dagens debatt om.

Redan före pandemin var den humanitära situationen oerhört allvarlig på många platser runt om i världen. Redan före pandemin befann sig fler människor än någonsin på flykt, bland annat beroende på att de väpnade konflikterna i världen är fler än någonsin men också på att vi ser allt allvarligare effekter av klimatförändringarna, såsom extrem torka, översvämningar och skadeinsekter. Redan före pandemin var det tyvärr allt fler människor som inte kunde äta sig mätta. Det som har skett under de senaste ett och ett halvt året är att covid-19-pandemin exponentiellt har förstört dessa utmaningar.

Enligt en aktuell rapport från Oxfam kan det ta mer än tio år innan andelen fattiga i världen ligger på samma nivå som precis före pandemin. Samtidigt, enligt samma rapport, tog det för världens tusen rikaste personer knappt nio månader från pandemins start innan deras förmögenheter hade återhämtat sig.

Covid-19-pandemin har ökat den ekonomiska ojämlikheten i nästan alla länder i hela världen. Det är också första gången en sådan förändring har uppmätts sedan mätningarna startade, för över hundra år sedan.

En naturlig följd av detta, som vi nu genomlever, är att fattigdomen och hungern ökar, att vi nu står i den värsta arbetslöshetskrisen på 90 år. Över 200 miljoner människor riskerar att hamna i fattigdom på grund av pandemins ekonomiska konsekvenser.

Inte minst drabbas kvinnor väldigt hårt av coronapandemins effekter, för globalt är ju kvinnor överrepresenterade i gruppen med lågbetalda jobb och osäkra anställningar. 60 procent av världens kvinnor arbetar i den informella sektorn. Vi ser också att otryggheten när det gäller livsmedelsförsörjningen i världen ökar och att personer i behov av akut hjälp blir allt fler.

Sammanfattningsvis kan man säga att pandemin har spätt på den redan stora ojämlikheten i världen gällande ekonomi, gällande ras och gällande kön, och den stora klyftan mellan rika och fattiga i världen visar sig vara minst lika dödlig som viruset i sig.

Världsbanken pekar på att om alla världens länder nu i stället skulle jobba för att minska ojämlikheten i samhället skulle man kunna återgå till den välfärdsnivå som vi hade före pandemin på tre år i stället för det decennium som Oxfam talar om. I stället ser vi tyvärr att många länder i vår omvärld drar ned på sina ambitioner när det gäller bistånd och solidaritet med dem som nu drabbas, vilket riskerar att förstärka den negativa utvecklingen.

Jag tycker att det är ett svaghetstecken att stora partier i Sveriges riksdag, som Moderaterna och Sverigedemokraterna, väljer ett sådant tillfälle att låta de fattigaste i världen ta notan för ett av världens rikaste länder, för det är precis det som görs när man nu i debatten om storleken på det svenska biståndet ställer världens fattiga mot utgifter för svensk polis.

Svenskt bistånd är dessutom ett av världens absolut bästa. Oberoende utvärderingar visar att våra pengar träffar rätt och hjälper många av de absolut mest utsatta i världen. När utvecklingen på många håll går åt fel håll och demokratin backar på fler ställen än den går framåt räknas varje insats för fred, demokrati, utveckling och mänskliga rättigheter.

Det här är inte en tid att låta världens fattiga ta en del av notan för det svenska biståndet.

Brist på finansiering, som vi diskuterar här i dag, är också ett hinder för många entreprenörer i utvecklingsländer, inte minst kvinnor, och för viktiga infrastrukturprojekt och för att människor ska kunna ta sig ur fattigdom. Där har Sverige nu ett unikt garantiinstrument som möjliggör för Sida att dela risker med långivare och investerare. Därför är Riksrevisionens granskning verkligen välkommen. Bedömningen i Riksrevisionens granskning är just att garantierna har fått ökad betydelse inom det svenska utvecklingssamarbetet. Riksrevisionen gör också bedömningen att regeringens styrning har varit tydlig och att arbetet med garantierna i huvudsak har fungerat bra. Det är väldigt glädjande.

Med detta sagt yrkar jag bifall till utrikesutskottets förslag.

Anf. 124 HELENA ANTONI (M) replik:

Fru talman! Svenskt bistånd ska göra skillnad på riktigt, och det tror jag att jag och Annika Strandhäll är överens om. Men i dag försvårar utbetalningsmålet för goda projekt som hade kunnat göra stor nytta. Sidas medarbetare uppger att garantiers kostnadseffektivitet är en utmaning på grund av att det helt enkelt inte genererar utbetalningar.

Behoven i världen blir inte mindre, tvärtom, precis som Annika Strandhäll lyfter upp i sitt anförande. Extremfattigdomen ökar markant i spåren av pandemin, och utvecklingen går åt fel håll.

Därför vill jag fråga: Tycker Annika Strandhäll att det är okej att kostnadseffektiva projekt bortprioriteras på grund av att de inte genererar utbetalningar? Är detta ett rimligt förhållningssätt i en tid då det talas om förlorade år, eller till och med decennier, av utveckling?

Anf. 125 ANNIKA STRANDHÄLL (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Helena Antoni för frågan.

Det är viktigt att påpeka att det svenska biståndet har utvärderats i när-tid av OECD-Dac, faktiskt så sent som 2019, och att man då konstaterade att det svenska biståndet generellt sett är väldigt effektivt.

Men som jag också underströk i slutet av mitt huvudanförande är arbetet med garantier ett viktigt instrument. Därför är det glädjande att Riksrevisionens granskning i stort landar i att det ser ganska bra ut. Den innehåller också ett antal rekommendationer, inte minst till myndigheterna, som innebär att man kommer att kunna förbättra detta ytterligare.

Oavsett om det handlar om garantiinstrumentet eller de övriga delarna av det svenska biståndet behöver vi se till att varje krona används på absolut bästa sätt, och det omfattar även detta.

Anf. 126 HELENA ANTONI (M) replik:

Fru talman! Moderaterna vill att Sverige fortsätter att göra stor skillnad i världen, men det måste finnas en rimlighet i detta. Statens budget är inte oändlig, och i dag har vi stora problem som behöver lösas även inom Sveriges gränser.

Just nu har vi ett instrument som är kostnadseffektivt, och det är garantiinstrumentet, som kan göra stor skillnad för många människor i världen. Men på grund av utbetalningsmålet bortprioriteras användningen av garantierna.

Varför ska Sverige utgå från ett mål som försvårar för utvecklingsarbetet? Vore det inte bättre att i stället jobba resultatorienterat med alla de verktyg vi har till vårt förfogande?

Anf. 127 ANNIKA STRANDHÄLL (S) replik:

Fru talman! Svenskt bistånd arbetar resultatorienterat och utvärderas också kontinuerligt, och den sammanfattande slutsatsen är som sagt att det svenska biståndet är väldigt effektivt.

I den tid vi nu lever i ska man nog inte orsaka den osäkerhet eller skicka de signaler som svajigheten hos stora partier i Sveriges riksdag gör kopplat till biståndet.

Jag satt så sent som på lunchen i dag i ett möte med Concord, som representerar ett stort antal mycket seriösa biståndsorganisationer i Sverige, och då lyftes just den oro de känner för hur populistisk den svenska biståndsdebatten har blivit. Till exempel gäller det hur Moderaterna ställer det svenska biståndet mot finansieringen av den svenska poliskåren i olika delningsbilder. Det är inte seriöst.

Anf. 128 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! På Annika Strandhäll låter det som att den svenska statens säck med pengar är oändlig.

Det finns faktiskt en sak som förenar mig och Annika Strandhäll, tro det eller ej, och det är att vi båda tror att bistånd kan göra skillnad för utsatta människor runt om i världen. Vi är båda anhängare av internationellt bistånd.

Problemet är, som Moderaterna också sagt, att Socialdemokraternas och regeringens fokus tycks vara att skicka ut så mycket pengar som möjligt från Sverige till olika biståndsprojekt. Min uppfattning är i stället att de pengar vi använder ska användas på rätt sätt. Det är resultatet som ska stå i fokus, och det är på det vi måste rikta fokus.

Pengapåsen är givetvis inte oändlig, och de resurser vi kan lägga på internationellt bistånd är begränsade. Då ska de också göra nytta. Men framför allt måste de vägas mot förhållandena i Sverige. Om det går dåligt för det svenska samhället blir det mindre pengar över till bistånd. Allt hänger alltså ihop.

Mot bakgrund av detta frågar jag Annika Strandhäll: Menar hon att det inte finns något tak för hur mycket pengar Sverige kan satsa på bistånd?

Anf. 129 ANNIKA STRANDHÄLL (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Markus Wiechel för frågan.

Efter att ha varit minister under fem års tid är jag mycket väl medveten om att den svenska statsbudgeten inte är oändlig. Varje krona måste användas på ett effektivt och klokt sätt för att bygga ett starkare Sverige, och våra internationella engagemang ska göra skillnad på riktigt men också bidra till att förstärka Sveriges position på olika sätt. Det vill jag påstå att det svenska biståndet gör.

Precis som Markus Wiechel själv säger lever vi i en speciell tid, och just därför fokuserade jag i mitt huvudanförande på den snabba negativa utveckling vi ser som en följd av pandemin och vad det innebär för världens fattiga, för stabiliteten i vår omvärld och för risken för ytterligare flyktingströmmar och konflikter. Det är precis detta som det svenska

biståndet är tänkt att bidra till att minska genom att bygga stabilitet och stötta länder att ta sig ur fattigdom.

Att i detta läge och som ett av världens ledande biståndsländer skicka en signal att det är okej att skära ned det svenska biståndet med en tredjedel, vilket är det vi talar om, till förmån för finansieringen av den svenska poliskåren är inte seriöst. Dessa behov ska inte behöva ställas mot varandra.

Dessutom är det svenska biståndet väldigt effektivt.

Anf. 130 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Svenskt bistånd är också väldigt generöst och har varit så under lång tid. Vi är med råge bland de främsta när det gäller hur mycket pengar vi satsar på bistånd, och det kan vi vara stolta över. Men vi måste också se att vi inte hela tiden kan göra allt och att vi inte kan rädda hela världen.

När det gäller signaler är det väl bättre att man signalerar vad som kan komma framöver för att få en långsiktighet i politiken. Faktum är att Sverige inte heller har klarat pandemin särskilt väl. Vår arbetslöshet är en av de värsta i EU, om inte den värsta. Sverige har också kommit att bli ett parialand i förhållande till andra länder till följd av regeringens urusla pandemihantering. Detta kommer givetvis drabba handeln med Sverige och så vidare. Pandemihanteringen påverkar många områden.

Pengarna vi kan satsa på bistånd är inte oändliga, och därför måste vi fokusera på att satsa rätt och se till att pengarna går till det de ska. Men framför allt får vi inte blunda för det faktum att det finns andra områden i samhället som vi behöver satsa på för att vi över huvud taget ska kunna ha något bistånd framöver.

Anf. 131 ANNIKA STRANDHÄLL (S) replik:

Fru talman! Det får stå för Markus Wiechel när han benämner Sverige som ett parialand och pratar om regeringens urusla pandemihantering. Historien och utvärderingar lär så småningom visa huruvida detta blir eftermälet eller inte.

Vad vi kan konstatera är att Sverige inte lever i en bubbla, utan vi är precis som många andra länder drabbade av konsekvenserna av pandemin i form av arbetslöshet och stora utmaningar framöver.

Tack och lov kan vi konstatera att vi sedan 2014 har haft en regering som har vänt det underskott på 60 miljarder i de svenska statsfinanserna, vilket togs över, till ordentliga överskott – eller, för att citera finansministern, sparat ordentligt i ladorna. Tack vare det har vi, med satsningar på företag och på våra socialförsäkringar, för att nämna några områden, kunnat mota konsekvenserna av krisen på ett sätt som kanske saknar motstycke jämfört med många andra länder. Detta tror jag att en utvärdering så småningom kommer att visa oss.

Det är precis detta som det handlar om: Man måste ha ordning och reda i statsfinanserna för att kunna se till att man har ett bistånd framåt på en nivå som vi alla önskar men också för att kunna hantera konsekvenserna av coronapandemin och bygga tillbaka bättre, som man säger.

Jag tackar Markus Wiechel för hans frågeställningar och ser fram emot fortsatt debatt om storleken på svenskt bistånd.

Anf. 132 MAGNUS EK (C):

Fru talman! En av utvecklingspolitikens bistra sanningar är att pengarna inte räcker. Världens samlade biståndsbudgetar kommer inte på långa vägar att räcka till för att förverkliga målen i Agenda 2030 och för att lyfta människor ur fattigdom och se till att vi når de utvecklingsmål som vi gemensamt har enats om ska uppnås under detta decennium.

Om vi ska nå de globala målen måste vi kunna utnyttja andra finansieringskällor. Till viss del handlar det om att se till att korruption och skatteflykt inte urholkar ekonomin och utvecklingskraften i utvecklingsländerna och om att korrupta ledare inte får stjäla från sin egen befolkning. Men framför allt, fru talman, är vår utmaning att mobilisera andra finansieringskällor och privat kapital för att nå utvecklingsresultat. Garantiverksamheten är en viktig del i att förverkliga detta.

Även om det är ett relativt nytt instrument och förhoppningsvis ett instrument som kommer att utvecklas ser vi redan ganska goda tecken. Det var med nöje som jag läste granskningen från Riksrevisionen, och jag är säker på att det inte är den sista granskning som vi kommer att se på detta område. Det som redan nu kan uttolkas är att det är ett instrument som redan är viktigt och som har potential att utvecklas och göra ännu mer nytta.

Centerpartiet vill att biståndsbudgeten i betydligt högre grad än i dag ska fungera som en hävstång för att mobilisera bredare resurser, alltså precis det som garantiverksamheten är tänkt att göra.

Vi vill se att stater, däribland Sverige, är med och försöker minska risken för den som vill investera för att uppnå utvecklingsresultat. Vi vet alla att ett problem när det gäller att försöka lyfta folk ur fattigdom, bygga rikare länder och se till att de fattigaste länderna i världen utvecklas är att det är osäkra miljöer att verka i. Vi vet att det är så för dem som arbetar med biståndet, och vi vet att det är så för företag. Det kan vara knepigt att ha personal där. Man tar ekonomiska risker. Och vi vet att respekten för äganderätten, för privatpersoner såväl som för företag, ofta brister.

Allt detta summerar till en högre risk. Om vi ska kunna göra det tillräckligt säkert och lite säkrare lite oftare, för att få lite fler investeringar för varje år som går i dessa miljöer, behövs instrument, och det behövs verktyg för att sänka tröskeln. Det är precis detta som garantiverksamheten skulle kunna vara.

Detta handlar om att till exempel svenska företag, som har ett stort kunnande på klimat- och miljöområdet, som har ett stort know-how när det handlar om att bygga hållbar tillväxt och som ofta också är bra på att skapa arbetstillfällen med sjysta villkor, oftare ska våga investera i miljöer där det svenska biståndet verkar och på så sätt bygga bredare och mer långsiktiga relationer.

Fru talman! Om det är något som vi också vet är det att målet med biståndet är att vi inte ska behöva ge det och att vi en dag ska kunna säga att vi nu har uppnått våra mål, att vi nu har nått så långt vi kan nå med utvecklingspolitiken och att det nu handlar om att gå över till bredare relationer, att vi fortsätter att ha en relation med de länder, lokalsamhällen och regioner där vi verkar och att vi knyter tätare band till Sverige samtidigt som vi hjälper till att lyfta människor ur fattigdom, bygga hållbara samhällen och bygga jämställdhet, demokrati och rättssäkra samhällen runt om i världen.

Garantiverksamheten kan också ha en viktig roll för att se till att de ekonomiska resurserna når dem som kämpar för att lyfta sig själva, dem som kämpar för att lyfta lokalsamhället ur fattigdom, dem som kämpar för att göra precis samma fattigdomsresa som Sverige har gjort under de senaste 170 åren. Det är de som vi vet inte nås tillräckligt, de som har svårt att ansluta till de finansiella flödena och de som har svårt att få ett lån för att utveckla eller starta sitt företag och ta det arbete som de redan gör men faktiskt kunna omsätta det till ett företagande i en offentlig och vit ekonomi. Här kan garantiverksamheten ha en viktig roll för att minska risken.

Det är såklart inte ett verktyg som står helt för sig självt. När vi använder garantiverktyget är det viktigt att det också handlar om att växla upp resurser för att nå utvecklingsresultat. Det handlar inte om att vi ska flytta pengar från en statlig budget till ett företags intäktssida. Det som är glädjande i Riksrevisionens rapport är att det, åtminstone så här långt, är en risk som man har kunnat klara av att undvika. Det kommer inte att bli en mindre utmaning när verktyget förhoppningsvis skalas upp och utvecklas.

Vidare, fru talman, blir allt detta inte mindre viktigt efter det år som vi precis har haft, efter coronapandemin som har slagit in och inneburit att vi har tappat kanske tio år eller mer av utvecklingsresultat och fattigdomsbekämpning.

Vi vet att hundratals miljoner nu riskerar att kastas tillbaka in i fattigdom, och om man kastas tillbaka in i fattigdom kommer som ett brev på posten den ökade risken för ojämställdhet, för könsbaserat våld och för att flickor och pojkar hålls hemma från skolan. Det handlar om alla de andra utvecklingsresultat som vi strävar efter. Vi riskerar att tappa utvecklingen på alla områden när fattigdomen nu åter breder ut sig i breda lager i pandemins spår.

Det kommer just nu, efter pandemin, när vi ska försöka bygga tillbaka, att vara viktigt att vi vänder den utveckling som skett under pandemin, när handelskedjor har brutits, när ekonomier har saktat ned, när företag har tvingats stänga igen och när affärsmöjligheter för vanliga människor har försvunnit.

Vi vet att vår utmaning de närmaste åren är att göra allt vi kan för att få den motsatta utvecklingen – precis det som hänt det senaste decenniet: att frihandeln verkar, att fler kopplar in i globala värdekedjor och att fler får möjlighet att vara företagare och lyfta sig själva, sina barn och sitt lokalsamhälle ur fattigdomen. Här kan garantiverksamheten också spela en ytterst viktig roll, genom att se till att de positiva ekonomiska trenderna blir så starka som möjligt i verkligheten efter pandemin.

Fru talman! Jag har sagt att jag är glad över Riksrevisionens granskning. Jag hoppas att detta innebär att vi får en mer spänstig debatt om vad vi vill använda garantiverksamheten till och hur vi använder biståndsbudgeten som en hävstång för att nå ytterligare utvecklingsresultat.

Som sagt har vi en utmaning även om fler länder når märket 0,7 procent av bruttonationalinkomsten i bistånd och även om fler länder förhoppningsvis gör som Sverige och ser att de behöver ta ett särskilt ansvar och lägger sig över det märket. Även om vi klarar detta räcker de offentliga medlen inte till, utan vi måste kanalisera alla ekonomiska strömmar vi kan om vi ska klara av att nå målen i Agenda 2030.

Anf. 133 YASMINE POSIO (V):

Fru talman! Den extrema fattigdomen i världen har de senaste decennierna minskat dramatiskt. Åtta av tio barn får i dag vaccin mot mässling. Medellivslängden i världen har ökat till 70 år, och barnadödligheten har sjunkit till under 5 procent. Detta visar att det går att förändra om viljan finns.

Tyvärr har vi de senaste åren sett att den positiva utvecklingen har stannat av och till och med vänt bakåt, bland annat på grund av det ökande antalet konflikter i världen. Och denna negativa utveckling har dessvärre förstärkts av pandemin. Det för med sig att fler tvingas lämna sina hem, fler kvinnor och flickor utsätts för sexuellt våld och färre barn får möjlighet att gå i skolan.

Men utvecklingen går inte bara bakåt i länder som är i konflikt, utan ett flertal länder stryper även det demokratiska utrymmet. Yttrandefriheten inskränks genom att medieföretag tvingas lägga ned, journalister tystas och människor hindras från att organisera sig och från att demonstrera. Det finns även länder som nu, på 2000-talet, inför lagar som minskar kvinnors och flickors rätt att bestämma över sina egna kroppar.

Reaktionära, patriarkala och rasistiska strömningar, ofta med stöd av en ekonomisk elit, skördar framgångar genom att rikta udden mot de redan mest utsatta och genom att förstöra miljön och klimatet. I denna tid behövs en kraftfull politik för jämlikhet, rättvisa och hållbar global utveckling.

Fru talman! Om inte vi ser till att människor har sjysta arbetsvillkor och löner, om inte skola, sjukvård och omsorg ges efter behov, om inte jämställdhet uppnås och kvinnor får rätt att bestämma över sina egna kroppar, om inte diskriminering och rasism motas och om vi inte tar klimatförändringarna på allvar spelar det ingen roll hur många millenniemål eller Agenda 2030 som upprättas; ojämlikheten kommer att fortsätta öka.

Det gäller inte bara alla andra regeringar ute i världen utan även Sverige. Här prioriteras skattelättnader för rika som inte kan spola sina toaletter på lantstället, trots nedskärningar på förskolor, skolor och äldreomsorg. Här prioriteras privata utförare i välfärden, trots att den därmed utarmas och majoriteten av svenska folket vill ha bort vinster ur välfärden. Här är regeringen alltså beredd att försämma arbetsvillkoren, trots att de allra flesta vill ha bättre arbetsvillkor, inte minst våra ungdomar och nyanlända som utnyttjas i en arbetsmarknad med jobb på timmar och gigjobb i dålig arbetsmiljö.

Med tanke på att regeringen inte driver på för ökad jämlikhet i Sverige är jag inte förvånad över att regeringen inte driver på för det som verkligen behövs för att göra världen mer jämlik. Bland annat lyfter FN och mängder av organisationer fram human rights and environmental due diligence för att företag ska tvingas följa de mänskliga rättigheterna, klimatavtal och erbjuda sjysta arbetsvillkor och löner. Även land-för-land-rapportering lyfts fram som ett verktyg mot den skatteflykt som är större än all världens bistånd. Men regeringen bara rycker på axlarna åt de viktiga förslagen.

Här står vi alltså nu, med en ojämlikhet som enligt Oxfams rapport *The Inequality Virus* är så stor att världens tio rikaste personer under pandemin har tjänat mer än vad som behövs till covid-19-vaccin till hela jordens befolkning och för att se till att ingen hamnar i fattigdom på grund av pandemin. Detta pågår samtidigt som de flesta av världens människor har fått försämrad ekonomi.

Tills vi har ändrat det orättvisa systemet behövs bistånd. Det är det minsta vi i den rika delen av världen kan göra. Det är ju vi som har gjort och fortsätter att göra rikedomar på bekostnad av folkflertalet.

Fru talman! Att svenskt bistånd till stor del bidrar till att nå uppsatta mål eller till att motverka tillbakagång visar ett flertal olika utvärderingar. Den som har störst spridning och som betyder mycket inom biståndsvärlden är OECD-Dacs rapport som senast 2019 klassade Sverige som bäst i klassen. Det gör mig som biståndspolitisk talesperson väldigt stolt, även om jag är vänsterpartist. Men det innebär inte att jag anser att regeringen kan luta sig tillbaka och köra kvar i invanda spår. Biståndet måste såklart ständigt utvecklas, förbättras och kompletteras med andra verktyg.

Garantiverksamheten, som vi pratar om i dag, är ett nytt sätt att kanalisera och bidra till länders utveckling. I många andra länder riktas berättigad kritik mot garantiverksamhet då de länderna använder biståndsmedel till det. Biståndsmedel som hade kunnat användas till exempelvis vård, skola och stabila skattemyndigheter ligger alltså på hög om eventuellt utbetalda lån inte skulle återbetalas.

Sverige har i stället valt att använda Riksgälden när det gäller garantier och kan på så sätt fortsätta med annat nödvändigt bistånd. Det lyfter även Riksrevisionen upp som en positiv sak när de har granskat garantiverksamheten. Däremot riktar de berättigad kritik mot Sidas utvärderingar, som ännu inte är tillräckligt träffsäkra för att man ska kunna se huruvida de biståndspolitiska målen uppnås av garantiverksamheten. Det finns dessvärre inte heller någon forskning som visar på garantiverksamhetens effekter. Samtidigt som jag anser att det är bra att vi provar nya sätt är det alltså viktigt att vi inte utökar garantiverksamheten förrän vi har tydliga resultat som visar att det fungerar.

Pandemin har som sagt visat att det ekonomiska system vi lever i inte fungerar. Här finns ytterligare nytt som vi skulle kunna trycka på för och som skulle kunna hjälpa oss att komma snabbare ur pandemin.

Läkemedelsbolagen har snabbt lyckats ta fram vaccin. Men de har inte gjort det helt själva i ett vakuum, utan de har fått stora statliga stöd för det. Trots det lyckas de inte tillverka tillräckligt med vaccin för att tillgodose alla. Här skulle vi återigen kunna göra något nytt för att se till att mer vaccin produceras. Sverige bör ställa sig bakom det förslag som har lagts fram av Indien och Sydafrika tillsammans med över hundra låg- och medelinkomstländer om att patent och immaterialrättsskydd ska tas bort från covid-19-vaccin tillsammans med andra relevanta läkemedel och teknik som behövs i kampen mot pandemin. På så sätt skulle fler än bara några få läkemedelsföretag ges möjlighet att producera vaccin, vilket innebär ökad produktion och lägre pris per dos. Det skulle inte kosta biståndet någonting om patentet hävdes. Tvärtom skulle biståndet räcka till fler doser.

Fru talman! Jag har mött fantastiskt fina människor, både här och ute i världen, som vill se en rättvis och jämlik värld där alla har samma möjligheter och frihet att leva de själva har valt. Det är människor som samlar in pengar i solidaritet med världens andra människor. Det är människor som vårdar kvinnor och flickor som utsatts för grymma våldtäkter bara för att de bor på mark som innehåller naturresurser som våra multinationella företag vill ha tillgång till. Det är människor som trots att de fängslats och torterats fortsätter att kämpa för demokrati. Det är ursprungs-

befolkning som trots att de riskerar att bli mördade står upp för att skydda skogar som riskerar att skövlas för att vi ska få billigt kött.

Bistånd ska gå till att både skydda dessa människor och bygga resili-
enta samhällen som finns till för alla, inte bara de rika. Då är det viktigt att
vi behåller den biståndsnivå vi har i Sverige och att vi uppmuntrar andra
rika länder att göra som vi. Då är det viktigt att vi fortsätter med sådant
bistånd som fungerar och samtidigt utvecklar nya sätt att arbeta för en jäm-
lik värld. Med bistånd och genom att sluta tro att smulor ska trilla ned från
de rikas bord kan vi nå de målen.

Anf. 134 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! Vi har alla ett moraliskt ansvar att arbeta för att utrota fat-
tigdom och förtryck i världen. Idén om att alla människor föds jämlika och
fria var de än bor och har samma, lika och okränkbara värde och att vi alla
har ett ansvar för varandra utgör en stark motivation till den solidaritet och
medmänsklighet som är grundläggande i den kristdemokratiska ideologin.
Denna solidaritet stannar inte vid Sveriges gränser.

De övergripande målen för Sveriges utvecklingssamarbete måste vara
att hävda människovärdet, höja de fattigaste människornas levnadsnivå
och främja mänskliga rättigheter och demokrati. Den enskilda människans
situation måste vara i fokus för detta arbete. Genom utbildning, arbete och
ökad delaktighet i samhället, starkare civila samhällen och större spridning
av makt och resurser främjas förutsättningarna för en hållbar utveckling.

Kristdemokraterna står upp för en procentmålet för svenskt bistånd,
men Sveriges generösa bistånd ska vara effektivt. Vi har därför tidigare
kritiserat regeringen för att kanalisera stora delar av den ökade bistånd-
budgeten i ett trögt och många gånger ineffektivt FN-system. Detta är ett
vårdslöst sätt att använda skattepengar och riskerar att urholka legitimitet-
en för biståndspolitiken. Sidas garantiverksamhet, som är temat för da-
gens debatt, passar desto bättre in i det här perspektivet som ett effektivt
sätt att minska fattigdomen.

I Sidas samarbetsländer kan det vara svårt för en entreprenör att få lån
för att kunna starta en verksamhet. Särskilt kvinnor och unga företagare
kan ha problem att hitta någon bank som är beredd att ge lån till nya små-
företag. Men om de får chansen kan en liten rörelse bidra till att familjen
får råd att låta barnen få mer näringsrik mat och få gå i skolan. Man kanske
rent av kan lägga undan lite pengar och förbättra sitt boende.

Garantiverksamheten har inte pågått så många år. Därför har inte till-
räckligt många projekt avslutats för att man ska kunna dra några generella
slutsatser. Men de redovisningar som har gjorts, inte minst Riksrevision-
ens rapport som vi diskuterar i dag, visar att garantiverksamheten är ett
mycket effektivt sätt att använda biståndsmedel. Genom att Sida och Riks-
gälden står för bankgarantierna vågar externa aktörer gå in med sina me-
del, vilket gör att de svenska biståndspengarna räcker till fler projekt.

Det är därför bekymmersamt att en stor andel av medlen inte används.
Riksrevisionen påtalar att garantiernas värde bara motsvarar hälften av ga-
rantiramen. Även om behoven är stora och Sida har fått mer pengar från
regeringen används alltså inte allt.

Fru talman! Det kan kanske ligga något i resonemanget att Sida blir en
mer trovärdig förhandlingspart om inte allt utrymme är in-tecknat. Men
pengarna hade sannolikt gjort mycket större nytta om det hade blivit verk-

stad av dem i något land genom att man stöttat kvinnligt företagande eller ungas visioner om småföretagsamhet som en väg ut ur fattigdomen mot ett större ekonomiskt oberoende.

Ett exempel är projektet i Georgien, som Sida berättade om för oss i utrikesutskottet, där många av de nystartade företagen förmodligen annars inte skulle ha kunnat få krediter att bygga upp sin verksamhet. Genom de 20 miljoner US-dollar som Sida garanterade där kunde TBC gå in med motsvarande belopp. Därigenom förväntas 440 miljoner kronor mobiliseras, det vill säga mycket grovt räknat en tjugofaldig potentiering av de satsade medlen.

Ett annat exempel är Somalia Credit Guarantee Scheme där Sverige genom garantiverksamheten bidrar till att stärka den privata sektorn i ett konfliktland och skapa jobb och ekonomiska förutsättningar för kvinnor och ungdomar. Samtidigt får landets finansiella sektor möjlighet att utvecklas. Där har 239 nya jobb skapats.

Det är värt att notera att risktagandet är väldigt begränsat. Erfarenheten säger att 99 procent av lånen betalas tillbaka och kan användas i nya projekt. På så vis kan man arbeta vidare på samma sätt.

Riksrevisionens granskningar är mycket betydelsefulla och lyfter fram olika förbättringsområden. I det här fallet trycker man bland annat på behovet av att förbättra uppföljningarna av både resultat och prestationer på kort och medellång sikt. För ett ansvarsfullt förvalterskap av de tilldelade medlen är naturligtvis även bedömningen av statens förväntade förluster för garantierna av stor betydelse, då man därmed också rimligen vidtar åtgärder för att minimera riskerna för fallissemang.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 135 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Riksrevisionen har granskat Sveriges biståndsmyndighet, Sida, och hur Sida jobbar med kreditgarantier. Orsaken till granskningen är att garantier har fått en ökad betydelse inom svenskt utvecklingssamarbete. Det har vi hört flera exempel på från föregående talare.

Det här är ett finansiellt instrument som liknar en försäkring som gör att den risk som det innebär att låna ut pengar minskar. Genom att Sverige erbjuder kreditgarantier kan banker och investerare investera i utvecklingsrelaterade projekt som annars inte hade fått finansiering. Det ger nya möjligheter till jobb och utveckling i fattiga länder.

Riksrevisionens övergripande slutsats är att garantiverksamheten bedrivs på ett effektivt sätt. Man anser att regeringens styrning har varit tydlig och lämnar därför inga rekommendationer till regeringen. För Sidas del ger Riksrevisionen rekommendationer om att säkerställa att det ska gå att följa de överväganden som har legat till grund för garantiernas utformning. Kreditgarantiernas kontrollmekanismer är enormt viktiga. Både analys före beslut och uppföljning efteråt är viktigt.

Miljöpartiet kämpar för en värld i balans där solidaritet och respekt för mänskliga rättigheter kombineras med hållbar utveckling och klimaträttvisa över hela världen. Den gröna rörelsen vill stärka det internationella samarbetet för miljö, fred, demokrati och utveckling. Där är biståndet för världen fattigaste en viktig del, och i ljuset av det senaste årets pandemi är resurser till återuppbyggnad än mer viktiga. Här kan garantierna ge möjlig-

het för människor i utsatta situationer att få tillgång till det kapital som behövs för att starta en verksamhet som gör att de kan försörja sig.

Garantierna gör att även de som annars har svårt att få lån, till exempel kvinnor och unga entreprenörer, kan få den möjligheten. I Malawi får kvinnliga jordbrukare möjlighet till lån för investeringar samtidigt som de får utbildning för att utveckla sin verksamhet. I Etiopien får en bank grundad och styrd av kvinnor möjlighet att utöka sin verksamhet ytterligare. Genom den har kvinnliga kaffeodlare fått ökad tillgång till marknaden.

När den biologiska mångfalden minskar och klimatförändringarna ökar drabbas människor som redan lever i fattigdom allra hårdast. Kampen om vatten, land och andra naturresurser är redan i dag en bakomliggande orsak till en rad våldsamma konflikter och krig. Därför måste mer göras för att rätt och rättvist förvalta våra gemensamma naturresurser. Det handlar om vår gemensamma framtid. Ett hoppfullt exempel här är investeringsplattformen Trine där småsparare i Sverige kan göra kapital tillgängligt för utbyggnad av solenergi i Afrika, tack vare Sidas garantier. Det minskar utsläpp och ger ren el till tiotusentals människor.

Sveriges utrikespolitik ska fungera som en helhet. Miljöpartiet vill att Sveriges engagemang ska stärka demokrati, mänskliga rättigheter och klimat- och miljöarbete och minska fattigdom.

Vi ser i världen i dag ökad fattigdom och stora hälsoutmaningar i spåren av pandemin. Vi ser skenande klimatförändringar och ett ekosystem i kris. Det är utmaningar som ingen kan lösa själv. Det kan vi såklart bara göra om vi samarbetar globalt. För Miljöpartiet är det självklart att golvet för biståndet ska vara 1 procent av bni så att vi kan fortsätta att driva en biståndspolitik som gör skillnad på riktigt och som når de människor som har det allra svårast.

Som flera har nämnt tidigare: Inte ens om alla länder som kan tog ansvaret att lägga 0,7 procent – eller ännu hellre tog det ansvar som Sverige tar och lade lite till – skulle pengarna som behövs finnas. Därför blir den uppväxling som de här krediterna kan bidra till särskilt viktig.

Sverige har en lång historia av ett starkt engagemang i utvecklingssamarbete och fattigdomsbekämpning. I dag behövs våra insatser kanske mer än någonsin. Det behövs sådana som inte backar när det blir en kris utan står kvar och kanske till och med går framåt. Då är det viktigt att vi kan bidra till säkrare sätt att investera som gör det möjligt för fler att bidra där det behövs som mest för att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för de människor som lever i fattigdom och förtryck.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 136 HELENA ANTONI (M) replik:

Fru talman! Jag misstänker att Camilla Hansén vet vad jag kommer att fråga om. Det handlar såklart om utgiftsmålet, som sätter käppar i hjulen för garantiverksamheten. 150 miljoner människor har hamnat i extremfattigdom i spåren av pandemin, och i takt med klimatförändringarna kommer utmaningarna att bli än svårare. Det är ett riktigt tufft läge som vi står inför. Moderaterna vill att det svenska biståndet ska utgå från en fyraårig budgetram för att vi ska kunna planera mer långsiktigt med fokus på resultat. En direkt konsekvens av utgiftsmålet är just att garantier bortprioriteras.

Min fråga till Camilla Hansén är om hon inte tycker att vi borde använda oss av alla verktyg vi har för att möta dessa svåra utmaningar.

Prot. 2020/21:124
20 maj

-----
*Riksrevisionens
granskning av Sidas
garantiverksamhet*

Anf. 137 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Helena Antoni för frågan. Jo, jag tycker att vi ska använda oss av precis alla verktyg vi har. Däri ligger att vi har ett golv som vi inte går under när det gäller biståndet.

Kreditgarantierna är ett verktyg som är relativt nytt och som man utvecklar. Vi ser i Riksrevisionens rapport att utvecklingsarbete påbörjats redan före Riksrevisionens granskning. Det är inga konstigheter i att man behöver utveckla och jobba med ett sådant här system och att det kanske tar ganska lång tid. Det kanske också är så att perfektion aldrig uppnås därför att det här är en komplex sektor och det är komplexa samband i världen som avgör hur vi ska kunna hjälpa till på bästa sätt.

Det jag inte riktigt kan förstå, Helena Antoni, är varför man skulle välja det ena *eller* det andra. Varför inte säga att vi vill ha så bra och välutvecklade system för kreditgarantier som möjligt *och* ett ordentligt bistånd? Här är ju faktiskt Sverige en förebild i världen genom att inte backa när pengarna behövs som mest.

Anf. 138 HELENA ANTONI (M) replik:

Fru talman! Det är självklart att vi måste ha en helhet i det här. Men nu ser vi att det är ett faktiskt problem. Riksrevisionen har i sin granskning konstaterat att Sidas medarbetare bortprioriterar garantiverksamheten till förmån för rena utbetalningar. Detta blir såklart en naturlig ordning för tjänstemännen på grund av att vi i svensk biståndspolitik utgår från utbetalningar.

Jag beskrev i mitt huvudanförande att behoven inte direkt minskar i världen. Därför tycker jag att det är konstigt att Miljöpartiet pratar bort problematiken kring att resultaten inte prioriteras högre. Det är inte mer än rimligt att man först bestämmer vad man ska göra och sedan bestämmer hur stor plånboken ska vara. Det säger sig självt att prioriteringarna annars blir snedvridna.

Fru talman! Jag undrar fortfarande varför Miljöpartiet inte vill prioritera resultat högre i det svenska biståndet. Är det verkligen rimligt att kostnadseffektivitet ses som ett problem i biståndssystemet?

Anf. 139 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Det svenska biståndet utgår från innehåll. Det utvärderas och bedöms vara bland de bästa och mest effektiva i världen. Jag tror inte att man har kommit dit genom att inte bry sig om hur man bidrar på bästa sätt. Det är ju det som karakteriserar det bistånd som Sverige står för.

Om vi är inne på obesvarade frågor – varför ska vi inte använda hela verktygslådan? Det är klart att vi ska ha en tydlig bas för biståndet, där 1 procent är ett golv och inte ett tak, och det är klart att vi ska få kreditgarantier som fungerar på bästa sätt. Det är ju innehållet och effektiviteten i biståndet som är avgörande. Poängen är inte att vi ska se hur mycket pengar vi ska göra av med. Poängen är vad vi behöver göra och använda pengarna till. Men man ska veta att det finns minst 1 procent av bni att tillgå för det man behöver göra.

Det som vi ser är att det inte finns tillräckligt med resurser till bistånd i världen för det vi vet måste göras. Kreditgarantierna är lovande och kan växla upp det bistånd som vi har i stora delar av världen. Vi har hört jättefina exempel på det från flera talare i dag. Men hur hänger det ihop med att man då inte ska ge den kontinuitet som ett golv på 1 procent av bni ger i biståndsvärlden? Det är det som jag inte riktigt har förstått än.

Anf. 140 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP):

Fru talman! Jag tackar för möjligheten att komma till kammaren i dag med anledning av betänkandet *Riksrevisionens granskning av Sidas garantiverksamhet*.

Jag kommer tyvärr att behöva inleda med att teckna en ganska dyster bild av vår omvärld. Vi står nämligen inför väldigt stora utmaningar. Uppfyllandet av Agenda 2030 är i en intensiv fas, men i stället ser vi rekordmånga människor som trycks ut i fattigdom och svält samt klimatförändringar som fortsätter i hög takt och förändrar förutsättningarna för allt liv på planeten.

Pandemin har synliggjort ojämlikheterna i vår omvärld. När handeln bryts, ekonomierna stänger ned och länder sluter sig slår det mot de allra fattigaste. Den globala extrema fattigdomen ökade 2020 för första gången på 20 år. Åtta av tio nya fattiga finns i medelinkomstländerna. Att förlora sitt jobb är i låg- och medelinkomstländer ofta lika med fattigdom, inte bara för individer utan också för familjer. Fattigdom leder till att barn lämnar skolan och till att flickor gifts bort i alldeles för ung ålder. Nedstängningarna har särskilt drabbat personer sysselsatta i den informella sektorn. Småföretagare har svårt att klara ett intäktsbortfall. Som vanligt drabbas kvinnor och unga hårdare och i större utsträckning.

Världen behöver nu en global ekonomisk återhämtning. Jobben måste tillbaka. Jordbrukare, hantverkare och producenter måste få tillgång till marknader igen. Kapitalet måste åter strömma till och tjäna utvecklingen och fattigdomsminskningen. Men det måste inte bli som förut. Det som var tog oss hit där vi är nu, och vi kan alla vara överens om att det långt ifrån är bra som det är. När ekonomin så småningom tar fart igen måste den komma fler till del. Klyftorna i och mellan länder behöver minska. Vi behöver en mer inkluderande ekonomi som ger oss en mer jämlik och mer jämställd värld.

Samtidigt som vi har en hälsokris, en fattigdomskris och kraftigt växande humanitära behov står vi fortsatt inför mänsklighetens kanske största utmaning: klimatkrisen. Tillsammans med utarmningen av växt- och djurliv och allt svagare ekosystem på vår planet påverkar klimatförändringarna förutsättningarna för all utveckling och därmed också förutsättningarna för allt utvecklingssamarbete. Den ekonomiska återhämtningen måste bli den gröna omställningen. Den globala ekonomin måste bli en klimategonomi. Det är dags att sätta människor och planet främst, fru talman.

Alla dessa utmaningar påverkar också Sverige och vår förmåga och våra möjligheter att utveckla vårt samhälle mer miljömässigt och socialt-ekonomiskt hållbart och göra det mer öppet och demokratiskt, mer tryggt, säkert och motståndskraftigt. Det beror på hur vår omvärld utvecklas.

Därför är utvecklingssamarbetet viktigt och avgörande också för Sveriges utveckling. Svensk utrikes-, säkerhets- och utvecklingspolitik är därmed nära sammanflätade och ömsesidigt stärkande.

Om de globala målen för hållbar utveckling ska uppnås till 2030 krävs det en omfattande finansiell resursmobilisering och ett intensivt arbete med att hitta innovativa metoder och samarbeten även bortom biståndet.

Biståndet kan utgöra en strategisk men en begränsad del av de resurser som behövs för att nå de globala målen, skapa en säkrare och tryggare värld, lyfta människor ur fattigdom och möta klimatförändringarna.

Det finns egentligen inte någon brist på finansiella resurser globalt. Men flödena kommer inte i tillräckligt stor utsträckning till låg- och medelinkomstländer. De gör inte i tillräckligt stor utsträckning gott för planeten, men i för stor utsträckning gör de det som är skadligt.

Till följd av pandemin har vi sett kraftigt minskade investeringar till utvecklingsländerna. En förklaring är att riskerna har ökat markant. Här kommer Sidas garantiinstrument in i bilden. Här kan vi mobilisera resurser för att göra ekonomin just mer inkluderande, jämlik, jämställd och hållbar.

Vi kan ta mer risk och dela risk och möjliggöra för de vanliga finansiella flödena att komma ut, komma fler människor till del och komma vår miljö till del där det annars inte hade skett och där marknaden själv inte klarat det.

Verksamheten är och ska bli fullt integrerad i Sidas arbete och utgöra ett betydande och betydelsefullt komplement till andra insatser i utvecklingsarbetet. Det har stor katalytisk effekt, är innovativt och flexibelt och fungerar i olika sammanhang.

Vi ser det när vi kan ge garantier för utbyggnaden av solen. Vi kan se det när vi ger kvinnor tillgång till marknader inom jordbruket. Vi kan se det när vi kan främja hälsa och utveckling av vacciner och diagnosmetoder. Vi kan använda garantiinstrumentet för att bidra till att fria medier kan verka och växa i miljöer där det demokratiska utrymmet krymper.

Fru talman! Riksrevisionens granskning av garantiverksamheten är viktig och kommer lägligt, och vi välkomnar den granskningen. Riksrevisionens övergripande slutsats är att regeringen, Sida och Riksgälden i huvudsak säkerställer att garantiverksamheten bedrivs på ett effektivt sätt. Regeringen delar den bedömningen.

Vi ser att efterfrågan på garantier ökar i pandemins spår. Anpassningar har också gjorts i pågående garantier för att möjliggöra för låntagarna att överbrygga den ekonomiska krisen.

Sedan finns det såklart risker också med garantier. Verksamheten är fortfarande under uppbyggnad. Efterfrågan är stor men kräver också i hög grad en aktiv uppsökande verksamhet för att kunna hitta möjligheter och använda garantier där de har störst utvecklingseffekt. Det är komplexa instrument som tar lång tid att utforma och förhandla.

En av utmaningarna är hur man ska följa upp effekterna. Det kan vara svårt att avtala om uppföljning när vi pratar om så långsiktiga processer. Men då får myndigheten komplettera med behovet av egna utvärderingar.

Garantier ska positivt påverka marknaden så att det framöver blir möjligt för exempelvis småföretagare att i en given kontext få lån utan garantier från Sida. Det är självklart viktigt att vi jobbar så att vi inte snedvrider marknader och tränger ut kommersiella aktörer. Vi ska möjliggöra för människor och marknader att växa.

Sida kombinerar dessutom ofta garantier med annat tekniskt bistånd för att låntagarna ska kunna få adekvat utbildning att sköta ett lån och lära sig grunder i bokföring. Lokala banker och finansiella institutioner utbild-

das för att bättre kunna ge service till låntagare och kanske bli bättre på viktiga jämställdhetsaspekter.

Fru talman! Regeringen ser potential i användningen av garantier i utvecklingssamarbetet för att möjliggöra en ökad mobilisering för privat kapital till stöd för en hållbar återhämtning och utveckling. Därför har vi också successivt ökat garantiramerna.

Det finns också ett stort internationellt intresse för Sidas arbete med garantier. OECD, EU och Världsbanken tittar på hur vi gör för att lära, kunna bygga upp och replikera vårt system. Det ska vi vara stolta över.

Fru talman! Jag inledde med att teckna en dyster bild av var världen står i dag. Men jag hoppas att jag också har förmedlat att vi står inför möjligheter.

Vi har ett val att göra. Vi behöver välja att fortsätta att utveckla vårt utvecklingssamarbete. Vi behöver arbeta integrerat, möta utmaningarna och lägga grunden för en hållbar utveckling. Sveriges och omvärldens ansträngningar måste öka.

Med garantierna möjliggör vi en inkluderande, jämlik, jämställd och hållbar återhämtning i världen, partnerskap mellan offentlig och privat sektor för gynnsamma förutsättningar och viktiga insatser som kan skalas upp och nå ut till fler. Det är vad världen behöver i dag.

Anf. 141 HELENA ANTONI (M) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för att han tog sig tid att delta i debatten. Det uppskattas verkligen.

Fru talman! Jag ber om ursäkt om jag är lite tjatig i debatten. Jag måste erkänna att jag känner mig lite ensam här på kanten i kampen om resultatorientering.

Regeringen bedömer att garantiinstrumentet inom utvecklingssamarbetet på ett kostnadseffektivt och innovativt sätt bidrar till att nå det biståndspolitiska målet. Så inleds regeringens skrivelse.

Det jag finner märkligt är att regeringen inte alls nämner problematiken med enprocentsmålet. Sidas medarbetare uppger att incitamenten är starkare att använda andra instrument än garantier på grund av att de är kostnadseffektiva och inte genererar utbetalningar. Detta är en tydlig konsekvens av nuvarande ordning, där utgiftsmålet att spendera pengar är överordnat resultaten.

Min fråga till statsrådet är därför: Varför kommenterar inte regeringen att utgiftsmålet leder till att Sida prioriterar utbetalningar framför garantier?

Anf. 142 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP) replik:

Fru talman! Tack, Helena Antoni, för frågan!

Vi kommenterar inte det därför att det inte är så det ligger till. Som jag också tror att ledamoten anförde i debatten är detta ett nytt instrument som är under uppbyggnad. Det är klart att det traditionella gåvobiståndet fortfarande dominerar svenskt bistånd. Att det därmed också är det som dominerar arbetet på myndigheten är inte särskilt konstigt utan ganska naturligt. Detta med att enprocentsmålet skulle stå i vägen för ett effektivt garantiinstrument har Helena Antoni själv hittat på.

Anf. 143 HELENA ANTONI (M) replik:

Fru talman! Det är ett väldigt konstigt sätt att se på det som Sidas medarbetare själva säger. Om det nu inte är så det ligger till, varför säger de då det?

Moderaterna har ett flertal gånger påtalat problematiken med dagens styrningsmodell och budgeteringsprincip med ett mål att spendera en viss andel av bni på bistånd. Här ser vi ett tydligt exempel. Det är inte jag som hittar på, utan det är Sidas medarbetare som säger detta.

Att garantiinstrumentet är kostnadseffektivt ses alltså som en utmaning av tjänstemännen på Sida och inte av mig. Moderaterna vill se en fyraårig budgettram i stället för dagens ryckiga modell. Med en budgettram blir heller inte kostnadseffektivitet en utmaning i systemet.

Hur motiverar statsrådet att kostnadseffektivitet ses som en utmaning? Är det verkligen ett ansvarsfullt sätt att hantera skattebetalarnas pengar?

Anf. 144 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP) replik:

Fru talman! Less is more. Det är en utmärkt devis i jazz, men inte i biståndet. Där är det helt förödande. Med mindre resurser blir det mindre gjort.

När Moderaterna vill skära så kraftigt i svensk biståndsbudget är det färre barn som får mat i magen och tillgång till skola. Färre flickor och kvinnor får tillgång till adekvat hälso- och mödravård. De som står upp och kämpar och riskerar sina liv i det krympande demokratiska utrymmet i vår värld kommer att få mindre skydd och stöd. Det är konsekvenserna av den moderata biståndspolitikerna.

Det är heller inte mer effektivt att göra av med mindre pengar. Det är inte heller mer effektivt att ställa vårt enprocentsmål mot garantiinstrumentet. Det verkar också finnas en moderat missuppfattning om att målet med svenskt bistånd är att göra av med 1 procent av svensk bni på utvecklingssamarbetet. Det är inte heller sant. Målet med svenskt bistånd är att förbättra förutsättningarna för människor som lever i fattigdom och under förtryck. Dessa behov är otroligt stora världen över. För att vi ska ha någon rimlig möjlighet att planera långsiktigt och förutsägbart för detta säger vi att vi avsätter minst 1 procent av Sveriges bni i den solidariteten.

Det möjliggör för oss att ha långsiktiga planeringsförutsättningar och vara i starka partnerskap med världens fattiga. Det vill Moderaterna svika.

Anf. 145 MAGNUS EK (C) replik:

Fru talman! Det är faktiskt riktigt roligt att se Per Olsson Fridh inte bara över ett förhandlingsbord i skarpa förhandlingar om hur vi fokuserar och förbättrar det svenska biståndet utan också i en öppen debatt här i riksdagens kammare!

Jag lovar att det inte är just på grund av fokuseringsfrågan jag har begärt replik, även om jag vidhåller att den är en av de viktigare saker vi kan fundera på: Hur får vi ett fokuserat, mer effektivt och mer kvalitativt svenskt bistånd?

Jag blir extra glad när statsrådet dessutom säger saker som att både människor och marknader ska växa. Det känns som att vi hade kunnat ha samma fyrklöverpartinål på kavajslaget. Mer sådant!

Det jag vill rikta in mig på är just det som statsrådet sa i sitt anförande om vikten av det uppsökande arbetet och av att arbeta vidare med dem som ska vara med och göra garantin och dem som ska dra nytta av den. Det handlar om dem som vi vill ska investera i de kontexter vi verkar. Men där har vi också en förlängning av arbetet här hemifrån. Vi börjar gå ut i världen när vi ska ta med oss det svenska näringslivet och det svenska civilsamhället.

Centerpartiet föreslog i den rapport om biståndspolitik som vi släppte tidigare i vår att det ska inrättas en samordningsfunktion som har just den här rollen – att vara den enda dörren in. Man ska inte behöva tveka om var man ska in och hur man ska haka på om man som företag eller civilsamhällesorganisation vill vara med och bygga hållbar utveckling i samklang och i samarbete med det svenska biståndet.

Statsrådet får ursäkta, för det här blir mycket av en fråga. Det jag skulle vilja höra är hur statsrådet ser på att arbeta vidare med och förstärka både kopplingen till det svenska samhället och effekten ut av det svenska biståndet. Hur får vi med civilsamhället och det svenska näringslivet på ett bättre sätt?

Även om vi inte gör biståndet från det svenska näringslivet är det inga andra länder som kommer att plocka upp de resurser vi har – det svenska civilsamhället och det svenska näringslivet – på banan. Om vi vill att det här ska hända på ett bättre sätt är det vi från svensk sida som måste se till att det händer och erbjuda verktygen för det.

Anf. 146 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP) replik:

Fru talman och Magnus Ek! Det här är en otroligt viktig frågeställning och en utmaning för världen just nu.

Jag tycker att Sverige ska kunna erbjuda verktyg längs med hela värdekedjorna för en omställning till jämlikhet, jämställdhet och hållbarhet i den globala ekonomin. Det betyder att biståndet måste klara av att docka i också andra instrument utanför biståndets verktygslåda.

Det handlar om andra garantier, till exempel Exportkreditnämndens viktiga arbete, och annan exportfrämjande verksamhet. Det handlar om svenska företags kompetens och kapacitet precis som om civilsamhällets organisationer eller myndigheter som är experter och kan bidra till den här utvecklingen.

Hur kan vi hitta dessa bryggor och kopplingar där olika instruments integritet och målsättningar kan värnas men samtidigt bredda det svenska erbjudandet i lägre medelinkomstländer och i låginkomstländer och därmed bidra till ökade resurser? Det tror jag är en otroligt viktig framtidsfråga.

Tillsammans med Anna Hallberg, utrikeshandelsministern, jobbar vi just nu med att försöka hitta och få ihop de myndigheter som är närmast sörjande – kan man säga – för att få detta att fungera.

Anf. 147 MAGNUS EK (C) replik:

Fru talman! Jag tror, precis som statsrådet säger, att det här är riktigt viktigt. Hur ska krafter i politiken som statsrådets parti och Centerpartiet, som vill bibehålla det starka svenska biståndet och bibehålla och värna enprocentsmålet, klara av att göra detta på sikt? Vi ser ju nu att det finns

politiska krafter som vill skära en tredjedel eller kanske till och med hälften av det svenska biståndet.

Vi kommer därför att behöva svara alltmer på hur vi gör det svenska biståndet och den svenska utvecklingspolitiken så effektiv som möjligt. Då behöver vi kunna mobilisera alla krafter i det svenska samhället ut i världen med oss.

Fru talmannen får ursäkta om det här är ett fult ord, men jag brukar ibland säga att det måste vara idiotenkelt att kunna haka på det här. För så fort vi sätter upp trösklar och spärrar får vi inte med oss alla krafter.

Om vi ska vara krassa vet vi också att vi inte i alla läger har ett väldigt högt förtroende för Sidas öppenhet mot andra krafter som vill vara med och bygga hållbar utveckling i världen. Man har inte alltid goda resultat. Det är någonting jag själv möter när jag pratar med svenska företag och vissa organisationer: Det finns ett glapp in till framför allt Sida.

Det här kommer också att innebära att det tar tid att bygga förtroende. Här välkomnar jag verkligen alla initiativ. Vi har lagt på bordet hur vi skulle vilja att det här ser ut från Centerpartiets sida. Men alla initiativ som gör att det blir just idiotenkelt att kunna vara med och bygga hållbar utveckling under den svenska flaggan är välkomna.

Det är nästa sak i detta: Jag tror att det kommer att bli viktigare att det syns lite grann att det är den svenska flaggan. Det här är någonting som vi inte har velat göra och som vi ibland kanske fortfarande drar oss lite för. Men vi lever i en verklighet där vi har en systemkonkurrens mellan länder, vilket inte minst har synts under coronapandemin. Det finns gärna en kinesisk flagga eller en rysk flagga på vaccinleveranser eller munskyddsleveranser. Om utfallet sedan är särskilt bra kan man dividera om, men signalen är supertydlig. Då måste även Sverige och EU kunna berätta vad det är vi gör för gott här i världen.

Anf. 148 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP) replik:

Fru talman och Magnus Ek! Vi är överens om den viktiga kopplingen mellan både gävobiståndets potential till utveckling och garantiinstrumentets potential till utveckling och hur dessa kan skapa ytor där också andra viktiga svenska verktyg och fördelar kan vara en del.

Vi vet att när vi med biståndet bidrar till kapacitetsutveckling i låginkomstländer eller lägre medelinkomstländer för till exempel en hållbar upphandling är det också svenska företag som ligger bra till för att vinna dessa upphandlingar, eftersom de också bär på en djup kunskap i de här frågorna. Vi utbildar inte för upphandlingen med någon form av villkorande att det ska vara svenska företag som vinner upphandlingarna. Det gör andra länder. Vi gör inte så, för det är inte det som är målet med biståndet. Men vi vet att det skapar den typen av förutsättningar.

Ju bättre vi blir på att förstå varandra, komma nära varandra och prata över sektorsgränserna, desto mer kommer de här ytorna att växa. Jag tror att det är väldigt viktigt.

Tillsammans med Norden och med EU tror jag att Sverige spelar en enormt viktig roll i att vara en balanserande partner till många låginkomstländer, som annars måste stå och välja mellan alternativ – ledamoten nämnde vissa av dem – som vi inte riktigt tror på i lika stor utsträckning och där hållbarhet kanske är mer av en chimär.

Prot. 2020/21:124
20 maj

-----
*Riksrevisionens
granskning av Sidas
garantiverksamhet*

*Politik för konstnärers
villkor*

Jag delar bilden av att det här är en framtid. Låt oss bygga ett trovärdigt och bra svenskt alternativ längs med hela värdekedjorna, där hela vår utrikeshandel och bistånds- och utrikesportfölj bidrar tillsammans till utveckling i världen!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 maj.)

§ 13 Politik för konstnärers villkor

Kulturutskottets betänkande 2020/21:KrU9
Politik för konstnärers villkor (skr. 2020/21:109)
föredrogs.

Anf. 149 MAGNUS STUART (M):

Fru talman! Debatten i dag handlar om regeringens skrivelse *Politik för konstnärers villkor* samt ett antal motioner från den allmänna motions-tiden.

Till att börja med vill jag konstatera att Sverige ska ha ett rikt och fritt kulturliv. Ett starkt Sverige byggs av flera olika delar. Civilsamhället och föreningslivet är helt avgörande, inte minst i arbetet för att bryta utanförskap och förbättra integrationen och för att bidra till ett Sverige som håller ihop.

Jobben är en av de viktigaste frågorna för Sverige. Inom kulturen och besöksnäringen skapas flest nya jobb, och här får inte minst många unga människor sitt allra första jobb.

Regeringens skrivelse *Politik för konstnärers villkor* innehåller väldigt mycket text och många självklarheter. Vi ställer oss bakom skrivelsen men hade förväntat oss fler tydliga förslag och framåtsträvande idéer. Detta har också påpekats från flera av intresseorganisationerna.

Vi moderater anser att Sverige behöver en generell översyn av konstnärers och kulturskapares villkor. Detta har vi tidigare framfört i debatten och även i motioner, och det kommer vi att fortsätta påpeka så ofta vi kan.

Inte minst under pandemin har vi sett att många kulturutövare har fått stora problem och minskade möjligheter till jobb och inkomster. Jag kan inte låta bli att nämna något om den mycket problematiska situation som har uppstått under pandemin för våra kulturutövare.

Alla utövare har mer eller mindre påverkats, men de som påverkats allra mest är nöjes- och temparker, som tappat upp till 80 procent i omsättning, samt teater- och konserthusföretag, som tappat 57 procent i omsättning. Med de negativa ekonomiska konsekvenserna för kulturaktörer och ovissheten om när den akuta krisen till följd av nedstängningar är över råder det också stor ovisshet om framtiden. Från både regionalt och kommunalt håll, från myndigheter inom kulturområdet och från branschorganisationer har det uttryckts en oro för att det fria kulturlivet kommer att ha svårt att återhämta sig när pandemin är över.

Många aktiviteter har ändå kunnat genomföras, om än på helt andra sätt. Vi har sett och ser hur digitaliseringen har gjort stora framsteg även inom kulturens område med konserter och teaterpjäser digitalt och många

andra försök att ställa om i stället för att ställa in. Ett av problemen har dock varit, och är fortfarande, hur man ska få betalt av sin publik.

Tack vare sponsring och kommunala och regionala bidrag har ändå samhället inte varit helt tomt på kulturevenemang. I Sörmland har vi sedan 2018 haft glädjen att genomföra Folk och Kultur, ett fantastiskt samarbete mellan länsteatrarna, regionmusiken, läns museerna, Eskilstuna kommun och Region Sörmland. Föreningen Kulturlyftet driver projektet. Folk och Kultur 2021 genomfördes helt digitalt med 12 000 besökare och ett mycket stort antal arrangörer, som tack vare den digitala plattformen kunde nå väldigt många.

Fru talman! Jag vill gärna säga något om företagare i pandemin.

80 procent av de kulturutövare som sökt stöd från det offentliga under pandemin är företag, och de flesta driver sin verksamhet som enskild firma. Vi vet att enskilda firmor har drabbats extra på grund av det regelverk som gjorde att de initialt inte kunde söka stöd. Detta drabbade företag inom kultursektorn extra hårt. De har haft problem att få tillgång till generell krisstöd, och när dessa till slut kom visade det sig att nästan 40 procent av kulturskaparna inte kunde söka då deras omsättning understeg 180 000 kronor om året.

När nystarten efter pandemin kommer måste den vara hållbar, både socialt, ekonomiskt och miljömässigt. Det betyder att vi måste skapa långsiktigt hållbara lösningar för att trygga återväxten i kulturbranschen. Vi tror på satsningar på utbildningar i bland annat företagsekonomi, kompetensutveckling, satsningar på UF, Ung Företagsamhet, ja, allt som kan göra framtiden mer stabil för våra kulturutövare och deras företag.

Även om många har haft det svårt under pandemin har vissa branscher ändå gått väldigt bra, till exempel byggbranschen. Vad har då byggbranschen med detta att göra, kan man fråga sig. Jo, sedan många år finns det en regel, eller snarare en överenskommelse, som säger att kommunerna bör avsätta 1 procent av projektkostnaderna till konstnärlig gestaltning. Inte minst nu under pandemin är det viktigt att vi förskönar vårt allmänna rum med konst, och här har kommunerna en bra möjlighet att försköna. Jag vet till exempel att Strängnäs kommun, min hemkommun, är duktig på detta. Det är ju i sin hemkommun som barn, ungdomar och vuxna oftast möter konst i sin vardag. Det kan till exempel vara en konstnärlig gestaltning på en skolgård, på ett torg eller på ett äldreboende.

Fru talman! Efter att ha varit engagerad i kulturutskottet i snart fyra månader blir jag förskräckt när jag ser hur många myndigheter och organisationer som är involverade i styrande och tyckande kring våra kulturutövare. Myndighetsstrukturen inom konstens och kulturens område skulle behövas kraftfullt ses över, och målet måste vara att en mindre del av budgetmedlen går till administration och en större del till utövarna. Myndigheten för kulturanalys, Riksutställningar, Riksantikvarieämbetet, Konstnärsnämnden, Kulturrådet, Tillväxtverket, Vinnova, PRV, Statens konstråd – ja, listan är lång. Med min egen erfarenhet som företagare i närmare 35 år ser jag att det inte är hållbart för någon att hålla ordning på alla dessa myndigheter. Vem ska jag vända mig till? Nej, här krävs samordning! Det måste bli enklare att starta och driva företag, även inom kultursektorn. Här finns mycket att göra.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag sammanfatta något av det jag har sagt och vad vi moderater vill.

Vi anser att Sverige behöver en generell översyn av konstnärers och kulturskapares villkor.

Vi anser att staten i grunden ska hålla en ordentlig armlängds avstånd till kulturen och kulturutövarna. Kulturen ska vara fri från politisk klåfingrighet.

Vi anser att kulturutövarnas roll som företagare måste förstärkas och förtydligas.

Vi vill se en ny och tidsanpassad kulturpolitik för 2020-talet.

Vi anser att myndighetsstrukturen inom konstens och kulturens område behöver minskas. Målet måste vara att en mindre del av budgetmedlen går till administration och en större del till utövarna.

Vi vill underlätta för det civila samhällets organisationer att bedriva sin verksamhet, att utvecklas och att därigenom bidra till välfärd och social sammanhållning.

Vi vill slutligen stärka samarbetet mellan civilsamhället, det offentliga och det privata. Vi behöver se betydligt fler projekt inom IOP, idéburet offentligt partnerskap. IOP är än så länge bara i sin linda.

Fru talman! Jag står självklart bakom båda våra moderata reservationer, men av tidsbesparingsskäl yrkar jag endast bifall till reservation nummer 5.

Anf. 150 ANGELIKA BENGTTSSON (SD):

Fru talman! Sverigedemokraterna har sedan inträdet i denna församling motionerat om nya kulturpolitiska mål. Det är de som ligger till grund för all vår kulturpolitik, därav de reservationer vi har i dagens betänkande. Jag vill yrka bifall till reservation 4.

Det vi debatterar i dag grundar sig i regeringens skrivelse om konstnärers villkor, en skrivelse som endast vi inkom med en följdmotion på. Skrivelsen beskriver hur branschen är uppbyggd, vilka åtgärder som regeringen presenterat under coronapandemin och hur komplex branschen är med enskilda firmor, en anställningsform som inte alltid går ihop med befintligt sjukförsäkringssystem och a-kassa. Detta har varit ganska tydligt under pandemin. Det är också något som man pratat länge om inom branschen men som politiken inte har vågat röra. Efter den här pandemin känns det som att något kan hända.

Vi förespråkar en linje som öppnar upp för fler att bidra till samtidskulturen. Näringsliv, stiftelser, privatpersoner, civilsamhället och crowdfunding är några exempel på hur andra länder har lyckats. I Danmark drog man ned på kulturbudgeten till samtidskulturen men lyckades trots det göra mer kultur. Detta fick utskottet lära sig mer om under sitt studiebesök i Köpenhamn innan pandemin. Man kan alltså göra mer för mindre eftersom fler blir engagerade och involverade. Vi borde sträva åt det hållet där fler är med och finansierar.

Är det något vi har lärt oss under pandemiåret är det att kulturen är starkt beroende av statlig finansiering. Utifrån denna beroendeställning finns det flera aspekter att ifrågasätta, vilket vi även har en reservation om.

Att söka anslag inom redan satta ramar riskerar att göra en konstnär mindre fri i sitt utövande och sin konst. Debatten om armlängds avstånd är något som vi välkomnar och som vi ser att fler och fler höjer rösten om. Låt denna debatt utmynna i något konkret, för allas bästa!

Fru talman! En hjärtefråga för mig har ända sedan mitt riksdagsinträde varit våra utbildningar, som det tyvärr inte står mycket om i skrivelsen. Jag har själv gått en utbildning och vet vilket slit det är. Flytta hemifrån tidigt, oftast vid 16 års ålder, till en helt ny stad utan vänner och bekanta. Orolig bostadsmarknad, långa dagar, läxor, matlagning och tvätt utöver lördagsträning – det är inte konstigt att utbildningen inte är något för alla, och det är inte konstigt att inte heller yrket är det.

Från min balettklass är det ingen som dansar klassisk balett längre. Av dem som är kvar inom dansyrket är två omskolade och jobbar som dansare inom modern och nutida dans. Något fler är kvar inom yrket av dem som gick den moderna linjen. Så här ser det ut inom dansen. Alla har inte ambitionen att fortsätta inom yrket, och alla får heller inte den möjligheten. För många slutar det vid examinationen eller strax därefter – om kroppen har hållit och undgått skador, vill säga.

Den stora skillnaden mellan våra utbildningar och bland annat våra grannländers är att vår yrkesutbildning inom klassisk balett och modern dans inte ligger under Operan. I våra grannländer har man Operans balettlelevskola eller danselevskola. I Sverige är det kommunen eller Folkuniversitetet som ansvarar för utbildningen, och det ser likadant ut oavsett genre.

Ska vi hålla en hög nivå krävs också ett nära samarbete mellan våra statliga institutioner. Det är på scenen man får scenerfarenhet, något som efterfrågas på audition men som många gånger saknas hos våra svenska elever. Det har blivit bättre, ska sägas, inte minst efter att en översyn gjordes – bland annat på min skola, Kungliga Svenska balettskolan. Men det är inte det enda problemet.

Ett större grepp måste tas om alla våra yrkesutbildningar inom scenkonsten. Bara inom dansen kan jag utan problem nämna sex utbildningar som ger behörighet att gå på audition för dansjobb. Är den svenska dansscenen stor nog för alla nyexaminerade att få jobb? Tillåt mig tvivla. Det behövs en översyn av våra yrkesutbildningar med målet att höja konkurrensen och därmed också nivån. Om detta saknar regeringen förslag.

Som yrkesverksam konstnär och kulturskapare ska man alltid vara beredd att ta ett jobb och flytta på sig med kort varsel. Det händer att man tvingas tacka nej på grund av att man exempelvis inte hittar bostad. Så ser verkligheten ut. Som kulturskapare offerar man mycket, men man får oftast lika mycket tillbaka genom erfarenhet och minnen.

Fru talman! Vi framställs ofta av våra politiska motståndare som att vi vill lägga ned allt som är modernt och nyskapande. Det är såklart helt fel. Vi gör en annan prioritering i vår budget men aldrig en total nedläggning av samtidskulturen som sådan.

I början av mitt anförande angav jag Danmark som ett exempel på föregångsländer. Vi måste lära oss mer av de stora kulturländerna. Vi sverigedemokrater tror att en bredare finansiering av denna del av kulturpolitiken skulle gynna fler. Dessutom gör vi satsningar inom vår budget som kommer att gynna även denna bransch. Det känns viktigt att få sagt i dag.

Anf. 151 PER LODENIUS (C):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 3 från Centerpartiet, som gäller en kommittémotion från allmänna motionstiden.

Fru talman! ”I just put my feet in the air and move them around.” Det är ett känt citat från Fred Astaire, som var en av Hollywoods största film-

stjärnor under förra seklet och kanske den största dansstjärnan på film genom tiderna. Fred Astaire svarade på frågan vad han menade med sin dans. Vad var hans budskap med dansen? Jag har ingen längtan efter att bevisa något med min dans, svarade Astaire. Jag bara dansar – I just put my feet in the air and move them around.

Just så kan det vara med dans, ja, med kultur över huvud taget. Den finns där bara för sin egen skull. Kulturen har sitt egenvärde. Samtidigt ger kultur så mycket mer. Konst, kultur och bildning är civilisationens kärna. Där ryms våra samlade erfarenheter i mångfasetterad form. Där kan vi få förståelse för oss själva, varandra, vårt förflutna och vår framtid.

Jag är övertygad om att vi alla kan hitta exempel där kulturen på något sätt har påverkat oss, kanske gett ett nytt perspektiv eller skapat helt nya förutsättningar. Jag kan själv ge många exempel från tiden då jag jobbade som danslärare, exempel där både jag själv och mina elever genom dansen fick erfarenheter och lärde oss något nytt. Det kunde vara allt från små erfarenheter, små upptäckter av något nytt som man inte känt till, till verkligt livsavgörande förändringar i livet. Dansen och kulturen byggde broar, skapade ett bättre samarbetsklimat och bättre förutsättningar och övervann hinder, rädsla och fördomar. Allt det utan att jag från början hade något annat mål med dansen än att sprida den glädje som just dansen betytt för mig.

Man måste som konstnär också få tänka som Astaire – inte behöva bevisa något med sitt konstnärskap utan bara put one's feet in the air and move them around, för vem vet vad det kan leda till?

Fru talman! Jag vill med det här försöka illustrera att kulturen har sitt egenvärde men också bidrar till så mycket mer och hur väsentlig och viktig den kulturella friheten är, inte minst för våra professionella konstnärer.

I Centerpartiet ser vi kulturens betydelse i många dimensioner. Dess unika värde för oss som enskilda människor är en del. Kulturens betydelse för hälsa och välbefinnande, för personlig och samhällelig bildning och för utmaning av konventioner är andra.

Vi ser hur kulturen bidrar till ett mer tolerant samhälle. Hela samhället har behov av ett brett och omfattande kulturliv. Vi är mångfasetterade både som människor och som samhälle, och vi vet att vi lockas och inspireras av de mest skilda kulturella uttryck. Kulturen hjälper oss att se världen runt omkring oss. Kulturen kan berika oss i alla livets situationer. Den kan roa. Den kan oroa.

De professionella konstnärerna kan fungera som vägledare på denna resa. De kanske roar oss, men de kan också skapa oro så att vi måste tänka till och ta ställning. Konstnärer, tidigare kallade kulturarbetare, är en ofta högutbildad grupp i vårt samhälle som utför viktiga gärningar genom sitt konstnärliga arbete – ett arbete som inte alltid får den ekonomiska uppskattning det absolut är värt.

Samtidigt är många kulturarbetare företagare och frilansare. Centerpartiet ser behovet att förbättra möjligheterna för dessa att exempelvis ta del av socialförsäkringarna. Inte minst har vi sett behovet av detta under pandemin.

Vi har också under pandemin sett vikten av scenkonstallianserna, som är en form som kan utvecklas och stärkas än mer. Utan fria konstnärer, författare, musiker – ja konstnärer i ett brett begrepp – har vi inget fritt och utvecklande kulturliv.

Men för att säkra den konstnärliga friheten behöver konsten också skyddas från direkt påverkan när den betalas av det offentliga – det som brukar kallas för principen om armlängds avstånd.

Fru talman! Vi kan konstatera att när kulturen är offentligt finansierad medföljer också en styrning. Kulturpolitiken är alltid i någon mån instrumentell.

Från Centerpartiet vill vi använda kulturpolitiken för att verka för ett brett och pluralistiskt kulturliv med tillgänglighet för alla. Men vi vill inte, och ska inte, styra vilka kulturella uttryck kulturen sedan tar eller vad den ska gestalta och förmedla. Det är inte politikens uppgift. Kulturens frihet handlar i grunden om yttrandefrihet. Denna yttrandefrihet är viktig för oss att värna. Därför är det också viktigt för oss att politiken bidrar till goda förutsättningar för en mångfald av både kulturformer och perspektiv. Den fria konstnären och den fria konsten har sitt egenvärde. Samtidigt ger kultur så otroligt mycket mer.

Man måste som konstnär få tänka som Astaire, att inte behöva bevisa något med sitt konstnärskap utan bara put my feet in the air and move them around. För vem vet vad det kan leda till?

Anf. 152 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Vi debatterar politik för konstnärers villkor, och jag ställer mig bakom Kristdemokraternas båda reservationer. Men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 8.

Det börjar lite tvekande och försiktigt. Fru von Meck vill ju inte tränga sig på. Hon är en kultiverad och väluppfostrad kvinna. Hon nöjer sig därför med några artiga fraser om vilken hänförelse hans musik väcker hos henne. Pjotr Iljitsj svarar lika artigt att han är tacksam för hennes älskvärda ord.

Två månader senare skriver hon att det är så mycket hon skulle vilja berätta men att hon är rädd att stjäla hans tid. Han bedyrar att så inte vore fallet. Tvärtom skulle han känna sig hedrad om hon ville delge honom sina innersta tankar. Och nästa brev från Nadezjda von Meck är inte bara några rader långt utan flera sidor.

På titelbladet till den fjärde symfonin skriver Pjotr Iljitsj Tjajkovskij: Till min bästa vän. Därmed avses fru von Meck. Och nog hade han henne att tacka för mycket. Förutom moraliskt stöd som hon kunde erbjuda erbjöd hon honom också ekonomiskt stöd. Hon löser honom i ett slag från alla hans skulder. Det är något som hon gör med glädje och taktkänsla. Och från november 1877 understöder hon honom med hela 6 000 rubel om året, vilket var mer än 30 gånger av vad en arbetare kunde hoppas på i lön.

Pjotr Iljitsj Tjajkovskij kunde med tacksamhet konstatera att mecenaten Nadezjda von Meck fann lycka i hans musik och löste hans ekonomiska bekymmer.

Herr talman! Det är vackert att tala om konstnärlig frihet, att en kulturskapare åtnjuter friheten att använda sin tid till att skapa vad han eller hon vill och hur han eller hon vill. Men jag måste säga att denna frihet för de allra flesta innebär en kamp för ekonomisk överlevnad – att helt enkelt klara vardagen. Det behövs politisk medvetenhet och engagemang för att fatta beslut som ökar förutsättningarna för kulturskapare att uppleva trygghet, i synnerhet eftersom konstnärernas arbetsmarknad skiljer sig från situationen inom de allra flesta yrken. Om fast arbete är det vanliga på

arbetsmarknaden i stort är arbeten inom kultursektorn oftast tillfälliga och arbetslösheten hög.

Dessutom är stödformer och försäkringsvillkor inte anpassade efter konstnärernas speciella arbetsvillkor och livssituation. För att nå kulturell frihet och mångfald i Sverige måste dessa brister i systemet också uppmärksammas och justeras.

Konst skänker ett mervärde i livet. Det är därför viktigt att de konstnärer och kulturskapare som skapar konstverk, musikstycken, dansverk och böcker som vi alla får glädje av ges goda livsvillkor och möjligheter att utöva sin konst utan att ekonomiskt behöva stå på ruinens brant.

Under pandemin har det blivit uppenbart att kulturarbetarna är mer sårbara än kanske någon annan yrkeskategori. Många kulturskapare har lidit svårt av brist på arbetstillfällen med uteblivna kulturella aktiviteter. Hur regeringen, som är ansvarig för krisstöden, åter ska få igång den kulturella verksamheten i landet ser vi ingen plan för.

Vi kristdemokrater har efterlyst en sådan strategi som tar oss steg för steg tillbaka till en tid där normal ordning råder. Men regeringen ser inte ut att ha förmåga eller intresse av att inge hopp och framtidstro till kulturarbetarna. Och kulturministern ser ut att ha sina intressen på annat håll.

Många konstnärer, och här talar jag om ett brett spektrum av kulturarbetare, är så kallade soloföretagare. De har en enskild firma eller ett handelsbolag. I starten av pandemin blev de inte uppmärksammade över huvud taget. Vi kristdemokrater låg på regeringen under våren 2020, och först i september kom stödet till enmansföretagarna inom kulturen.

Även Finanspolitiska rådet kritiserade nu i dagarna regeringen för att stöden till de allra minsta företagen – enskilda näringsidkare – kommit väldigt sent. Det är allvarligt att regeringen inte prioriterar stöd till de minsta företagen. Vi stöder de krisstöd som har kommit senare och som har varit många till hjälp, dock långt ifrån alla. Ta bara serietecknarna som ett av flera exempel. De har inte nått upp till de kriterier som ställs för att vara konstnärligt aktiv, som det heter.

Herr talman! I Danmark är det möjligt för företagare att göra skatteavdrag för konst som de köper in. Det har givetvis ökat inköpen och på så sätt gynnat professionella konstnärer. Att på detta sätt sponsra kulturen, och säkert inom flera områden än just konst, är något som vi behöver ta efter i Sverige. Vi kristdemokrater har framfört det i flera omgångar.

Vi ser i vårt land att det offentliga står för det mesta av stödet till kulturen. Det skapar ett slags beroendeställning. Men framför allt dras det ned på kulturen, vilket oroar eftersom den är så livsviktig för människors välmående.

Herr talman! Även den franske impressionisten Claude Debussy kom i åtnjutande av Nadezjda von Mecks pengar. Vem vet om vi hade fått uppleva de storverk som Tjajkovskijs första pianokonsert eller Claude Debussys mästerliga musikstycke *Clair de lune* och orkestersviten *La mer* utan fru von Mecks sponsring?

Mitt budskap i dag, som jag tror skulle förändra stora delar av kulturskapandet i Sverige, är: Släpp loss företagen i Kultursverige, och låt sponsringen bli avdragsgill!

Herr talman! Sverige behöver riktigt bra villkor för människors skapande, människors förståelse och människors bildning. Jag vill att vårt land ska vara öppet och nyfiket, och jag vill att det ska vara fritt att utforska kreativitet. Det ska finnas goda villkor för konstnärer. Jag tänker att en sådan miljö skapas genom insatser på flera olika nivåer och att man måste börja i grunden, med både stora saker och små detaljer.

Jag tror att grunden består av yttrandefrihet och konstnärlig frihet. Jag tror att vi ibland underskattar hur viktig den grundstenen är och att vi ibland tar yttrandefriheten och den konstnärliga friheten för given. Det finns hot mot detta som oroar mig. Det finns hot i vår omvärld, och det finns hot även i Sverige.

Grunden består också av trygghet. Attacker mot konstnärer måste beivras. Museer och konsthallar ska kunna visa det de vill, och teatrar och konserthus ska kunna spela det de vill.

Frihet och trygghet är alltså tillsammans viktiga grundstenar, men jag tror också att en befolkning som är nyfiken, kunnig och har en önskan att lära mer är en viktig del av den grund som behövs.

Herr talman! När grunden väl är lagd är nästa steg att skapa goda generella villkor för konstnärer. Pandemin har varit tung. Det har gjorts en hel del insatser för att mildra effekterna, men man kan aldrig täcka de ekonomiska och personliga förluster vi under det senaste året har drabbats av till följd av pandemin. Det måste finnas en långsiktig förståelse för att detta ska kunna byggas upp ordentligt. Det behövs en återstart och en återuppbyggnad.

I dessa goda generella villkor finns också ett behov av att skapa bra grundförutsättningar för att människor ska kunna leva på sitt konstnärskap. Vi måste stå upp för konstnärers rätt att leva på sin konst. Det handlar om upphovsrätten, MU-avtal, biblioteksersättning, visersättning och mycket mer. Konstnärer som skapar måste ha rätt att ta betalt också i en digital miljö.

Det offentliga stödet till kultur är också en del av de generella villkoren, tycker jag. En fortsatt offensiv kulturpolitik behövs under de närmaste åren. Sverige behöver en kreativ återstart, och vi behöver förstå att det är med öppenhet, nyfikenhet och kreativitet som vi bäst möter den tid som kommer efter pandemin. När det gäller de offentliga stöden är det, som flera av oss har varit inne på tidigare, viktigt att vi upprätthåller armlängds avstånd – och den kan ofta bli ännu längre än i dag.

Som många har varit inne på tidigare är det också bra att det finns flera finansierare så att man inte är hänvisad enbart till det offentliga. Jag tycker att det offentliga ska ha höga ambitioner, men vi behöver också en mångfald av finansierare. Bra villkor för företagande, bra villkor för stiftelser och bra villkor gällande avdragsrätt vid inköp av till exempel konst skapar en frihet för den som är konstnär att välja andra än den som säger nej till det han eller hon just nu vill göra.

Det är också bra med riktigt bra utbildningar, alltifrån kultur i förskolan via folkhögskolor till högskolan. Det är bra med höga ambitioner också när det gäller den sociala snedrekryteringen, om vi ska lyckas se till att Sverige blir ett intressant och kreativt land på lång sikt. Det är svårt, men vi måste ha ambitionen. Därför är det viktigt att börja tidigt.

Herr talman! Under pandemin har det som vi egentligen redan visste blivit tydligt – ibland smärtsamt tydligt. Många av de system vi har byggt upp i Sverige och som ofta fungerar ganska bra är dåligt anpassade för de villkor som finns inom kulturen. Det handlar om svensk arbetsmarknad, och det handlar om de svenska socialförsäkringarna. Det handlar om a-kassan, om sjukersättning och om andra system som är till för att skapa trygghet men som inte har fungerat ihop med den arbetsmarknad som finns på kulturens område.

Till exempel har det konstnärliga företagandet ofta drabbats hårt. Det har varit svårt att ge det stöd som har behövts, och jag är den första att erkänna att vi inte alltid har lyckats. Framför allt var det svårt i början, men det kanske har blivit bättre mot slutet. Det är viktigt att se det som under pandemin har blivit riktigt tydligt, nämligen att vissa system är svaga när det gäller att stötta konstnärligt företagande. Den skrivelse som nu presenteras är viktig och bra, herr talman, och nu behövs även konkreta åtgärder för att förbättra på det här området.

Slutligen vill jag återvända till det jag började med: att grunden är frihet. Som Angelika Bengtsson sa tidigare konstaterar SD i sin motion att man vill ändra de kulturpolitiska målen. Man menar att målen för kulturpolitiken bland annat ska vara att den nationella identiteten ska bevaras, stärkas och levandegöras. Vad innebär det egentligen för konstnärer och för konstnärspolitiken? Vad innebär det för konstnärer som gör motsatsen? Jag ser här instrumentell kulturpolitik i sin tydligaste variant, herr talman.

Jag vill att kulturen ska vara fri. Som liberal värnar jag den konstnärliga friheten.

Anf. 154 LAWEN REDAR (S):

Herr talman! Jag tänkte börja med att läsa ett stycke ur boken *En dag ska jag bygga ett slott av pengar* av skådespelaren och författaren Evin Ahmad. Hon skriver så här:

”Jag hatade Valhallavägen. Mest av alla gator i hela Stockholm.

Det var något med att vistas i den miljön. Alla andra var så självklara. Min rygg blev bara mindre och mindre rak.

...

Jag visste ju att fler hade gått där innan mig ...

Men även dom var självklara på sina sätt. Dom kanske hade föräldrar som var akademiker ... Jag vet inte. Allt jag visste var att vi var samma men vi var inte samma.

Hur kommer man in i ett klassrum och berättar att man känner folk som blivit skjutna? Eller att ens kompisars föräldrar jobbar dag- och nattskift. Städar lokaler i hela Stockholm.

Städarna på skolan fick förhållningsregler om att dom inte skulle prata med oss som gick på skolan. Städare kunde komma och gå, men ingen sa hej. Ingen la märke till dom. ...

Jag tänkte på städarna för jag tänkte att dom lika gärna kunnat vara mamma eller pappa. Moster eller farbror ...

Jag blev äcklad av mig själv som knallade runt där med min yogamatta och skulle ’slappna av och tänka på andningen’.

Det hände att jag tänkte på att hoppa av utbildningen. Inte för att jag inte skulle klara av det, men för att jag inte bidrog med något hemma. Jag

borde plugga något som skulle generera cash. Riktiga cash så att morsan och farsan äntligen fick ta det lugnt.”

Herr talman! Den här boken handlar om Evin Ahmad, en av få uttagna till Sveriges mest ansedda skådespelarutbildning på Stockholms konstnärliga högskola. Sett till den sociala snedrekrytering som i dag råder på de konstnärliga utbildningarna måste hon ha varit helt unik i sin årskull. De konstnärliga högskoleprogrammen har i dag tyvärr en ansevärd överrepresentation av studenter med högutbildade föräldrar.

För många här är detta kanske ingen nyhet. Men att siffran är hela 57 procent på de konstnärliga kandidatprogrammen och 62 procent på de konstnärliga magisterprogrammen måste ändå anses vara ett problem – eller snarare ett misslyckande för ett samhälle som strävar efter lika möjligheter och lika rättigheter. Enligt Statistiska centralbyrån har andelen elever med högutbildade föräldrar dessutom ökat sedan 2008. All statistik tyder nu på att de konstnärliga högskoleutbildningarna hör till de mest snedrekryterande när det gäller social bakgrund avseende föräldrars utbildnings- och inkomstnivå.

Man kan fundera på hur detta påverkar kulturen och i förlängningen berättelserna – produktionen av film, litteraturen, teatern och konsten. Den erkända författaren Chimamanda Ngozi Adichie kallar det ”the danger of a single story”, det vill säga faran med att reproducera samma berättelse och de stereotyper det riskerar att medföra. Hur mycket kulturproduktion handlar i dag om livet i Sveriges glesbygder, om välfärdsarbetare eller om hårt strävande människor i storstadsförorter?

Herr talman! För den som växer upp utan några större ekonomiska marginaler är risken att framtidsvalen främst utgår ifrån hur man säkrar sin inkomst. Drömmar, passioner, drivkraft och kultur blir till slut något som några få har råd med. Hur förklarar exempelvis en ung människa som växer upp i ett arbetarhem för sina föräldrar att den vill bli musiker, konstnär, skådespelare på teatern, författare eller dansare när den vet att den första frågan som kommer att komma är om det går att leva på det?

Herr talman! *Går* det att leva som konst- och kulturskapare i vårt land? Det är den huvudsakliga frågeställningen för dagens debatt. Senast man tog ett samlat grepp om den här frågan var för hela 20 år sedan, och just därför är den skrivelse som regeringen har överlämnat till riksdagen så oerhört viktig.

Herr talman! Jag har under denna pandemi ägnat ganska mycket tid åt att samtala med olika kulturföretag, fackföreningar, institutioner, egenföretagare och till och med upprop i sociala medier som generöst har delat med sig av hur villkoren de facto är, hur det har sett ut före pandemin och hur det har sett ut under pandemin.

Det går faktiskt inte att komma ifrån att kulturarbetsmarknaden präglas av tidsbegränsade och osäkra anställningar. Det här framgår av samtliga statliga utredningar på området, i regeringens skrivelse och av branschens företrädare.

Det är vanligt att kulturarbetare kombinerar projektanställningar, verksamhet i eget företag och perioder då man försörjer sig på stipendier. Konst- och kulturskapare arbetar under ekonomiskt sämre villkor än andra grupper i samhället med motsvarande krav på utbildning och yrkeserfarenhet.

Den senaste utredningen heter *Konstnär – oavsett villkor?* och visar att konstnärer har lägre utnyttjande av föräldrapenning, bostadsbidrag och försörjningsstöd trots att de har en lägre genomsnittlig inkomst. Konstnärer har dessutom i mindre grad en kollektivavtalad tjänstepension.

Det är med dessa förutsättningar som konst- och kulturskapare har genomgått pandemins restriktioner och nedstängningar. Fackföreningen Klys beskriver i sitt remissvar till kulturens återstartsutredning att de flesta konst- och kulturskapare varken har omfattats av korttidspermitteringsstödet, omställningsstödet eller omsättningsstödet eftersom mer än hälften är egenföretagare och saknar större fasta kostnader och regelbundna inkomster.

De riktade kulturkrisstöden har därför haft en oerhörd betydelse. Men efter ett helt år har förstås både antalet sökande och behoven kraftigt ökat. Enligt Musikcentrum Riks har en tredjedel av landets professionella musiker och artister redan hunnit byta yrke.

Kulturens framtid är därför en större fråga än den om återöppning och lättnader för publika arrangemang. Vi kan inte med de här kunskaperna gå tillbaka till den tidigare förda politiken. Det är nu hög tid för riksdagens kulturutskott att faktiskt engagera sig för konst- och kulturskapares trygghetsvillkor.

Herr talman! Vi socialdemokrater menar att trygghetspolitik för konst- och kulturskapare kräver fasta anställningar. Det duger inte att det enbart är 240 skådespelare inom teatern som har en fast anställning av 3 000 yrkesverksamma. De fasta anställningarna på kulturinstitutionerna har sedan 2009 års borgerliga kulturutredning minskat till förmån för administrativ personal. Här kan politiken faktiskt byta riktning.

Områden som kräver insatser är centrumbildningarna, scenkonstallianserna och de statliga stipendierna. Här har vi socialdemokrater varit drivande för att höja anslagen. Senast i höstbudgeten förstärkte vi ersättningarna och bidragen med hela 43 miljoner kronor.

Genom att antalet platser utökas och dessa alliansverksamheter breddas till fler områden än just teater, dans och musik skulle fler konst- och kulturskapare omfattas av trygghet mellan olika projekt. Man skulle även ha tillgång till kompetensutveckling och stöd i matchning och förmedling av nya uppdrag. Det gläder mig faktiskt att Moderaterna i sin motion också lyfter allianserna som ett prioriterat område; detta kan bana väg för långsiktighet i politiken.

En översyn av de statliga stipendierna och de upphovsrättsliga ersättningarna är helt nödvändig. Visningsersättningen avseende bild- och formkonstnärer, biblioteks- och talboksersättningen, fonogramersättningen och MU-avtalets utställnings- och medverkansersättning kräver också högre nivåer. Även om viktiga steg togs i samband med höstens budget kan vi arbeta vidare med detta. Detsamma gäller stödet till fria grupper och arrangörer.

Härtill behövs en förstärkt upphovsrättslagstiftning med stöd av DSM-direktivet. En välfungerande upphovsrätt är i dag av grundläggande betydelse för konstnärer sett till digitaliseringens framfart. Regeringen tillsatte förra året en utredning som ska se över ersättningen vid privatkopiering. Detta kommer att redovisas i februari nästa år.

Herr talman! Det här året har visat de stora utmaningar som råder vad gäller konstnärers tillgång till trygghetssystemen. Flera andra här har ock-

så varit inne på detta. De statliga stipendierna måste bli sjukpenning- och pensionsgrundande. Enskilda företagare måste kunna garanteras social trygghet genom förenklade sjukförsäkringsregler och andra anpassningar av de generella trygghetssystemen.

Även Försäkringskassan och Skatteverket har en betydelse i detta arbete. I regleringsbrevet för 2020 har Försäkringskassan fått ett återrapporteringskrav om att redovisa till regeringen hur myndigheten har arbetat för att utveckla informationen till egenföretagare och personer som har en kombination av inkomstkällor och anställningsformer.

Regeringen har tillsatt en utredning som ska lämna förslag på hur företagares trygghetssystem kan bli tydligare, enklare och mer förutsägbart. Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2021.

Dessutom har man tillsatt en utredning om en ny och effektivare arbetslöshetsförsäkring för fler, grundad på inkomster, som ska redovisas i juni i år.

Avslutningsvis tycker vi att det skulle kunna sjösättas ett nytt projekt likt Access, som under åren 2006–2009 genererade cirka 1 000 arbetstillfällen inom scenkonsten och på museerna. En modern etapp i motsvarande form skulle kunna bidra till digitaliseringen av det svenska kulturarvet och arkiven.

Herr talman! De professionella konst- och kulturskaparna är fundamentet för ett rikt och levande kulturliv. Deras rätt till trygghet kommer inte bara att främja kultur i hela samhället utan också mångfalden av berättelser och perspektiv. Med trygghetspolitik kan vi motverka snedrekryteringen och låta även dem som drömmer, som har ambitionen och som vill få en chans.

Evin Ahmad skriver i sin bok: I morgon har jag premiär som professionell skådespelare. Jag sa ju att jag skulle klara mig. Vaktmästarens dotter blev skådespelare.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 155 ANGELIKA BENGTSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag kunde inte låta bli att ta replik. När jag lyssnade på Lawen Redar, som representerar regeringen, ställde jag mig frågan: Vad är viktigast för regeringspartierna? Är det hög nivå på de elever som ska antas till en utbildning, eller är det kvotering?

För mig är svaret ganska enkelt – ska vi höja nivån på hela branschen måste vi också ha en hög nivå på våra elever. Detta leder mig in på den andra frågan, herr talman: Varför vill inte regeringen göra en översyn av våra yrkesutbildningar? Jag tror att det vore nödvändigt med tanke på hur många vi har, med blandade nivåer på utbildningarna.

Varför vill man inte göra en översyn för att se till att man höjer nivån så att alla håller samma, eller i alla fall jämn, nivå?

Anf. 156 LAWEN REDAR (S) replik:

Herr talman! Angelika Bengtsson målar här upp en bild av att det skulle vara ett problem att höja nivån på de konstnärliga utbildningarna och samtidigt främja att fler människor får ta del av dem. Jag skulle inte vilja ställa dessa saker i konflikt med varandra.

Vill partiet Sverigedemokraterna göra någonting åt att de högskoleutbildningar som vi har på de konstnärliga områdena har en sådan allvarlig

snedrekrytering? Jag själv, Angelika Bengtsson och herr talman, har inte föräldrar med akademisk bakgrund. Jag vet vad det betyder att öppna dörrar för människor i den akademiska världen. Jag brinner för den här frågan.

För de konstnärliga utbildningarna menar jag att man skulle behöva höja de estetiska ämnenas status i grundskolan, återinföra estetiska ämnen som obligatoriska i gymnasieskolan, främja talanginsatser, som vi bland annat har i Vänersborg, och fortsätta att främja insatser på högskolenivå.

Jag ställer mig inte emot att göra undersökningar av hur vi höjer den svenska kvaliteten i takt med den globalisering som sker, men jag skulle absolut inte ställa dessa saker emot varandra. Jag vill öppna dörrar för fler in till högskolan och universiteten.

Anf. 157 ANGELIKA BENGTTSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag väntar fortfarande på svar på varför man inte vill göra en översyn av våra yrkesutbildningar.

Det går en ganska tydlig skiljelinje mellan Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna. Vi i Sverigedemokraterna väljer att sätta rätt person på rätt plats – har man kvalificerat sig till en viss utbildning ska man vara där för just sin talang och ingenting annat. Det ska inte spela någon roll om man är tjej eller kille. Sexuell läggning eller hudfärg ska inte heller spela någon roll för utbildningen. I slutändan ska ju denna person representera branschen i en internationell värld i dag. För mig är det ganska tydligt.

Jag önskar svar på varför man inte vill göra en översyn av våra yrkesutbildningar. Främst måste det ju vara för branschen som vi har denna debatt. Vi måste främja branschen så att den kan höja nivån och faktiskt konkurrera på samma villkor. Detta gäller inte bara i Sverige, för både jag och Lawen Redar vet att branschen är internationell.

Anf. 158 LAWEN REDAR (S) replik:

Herr talman! Regeringen gör nu med den här skrivelsen ett omtag vad gäller trygghetsvillkoren för konst- och kulturarbetare. Man kommer ju med en inriktning där man faktiskt vill främja tryggheten med det som vi har som underlag i dag. Det är första gången som det har gjorts på 20 år.

Det är vårt jobb att se till att det blir en grundpelare för den svenska kulturpolitiken under många år framöver att främja stipendierna och göra dem trygga, att se till att fler kan omfattas av trygghetsvillkor via allianser och att centrumbildningarna kan vara en del i att förmedla uppdrag och göra konsten och kulturen ännu större i samhället. Jag skulle vilja påstå att det forum som kulturen i dag utgör har krympts. Det skulle behöva göras till en större del av samhället, exempelvis genom att införliva mer kultur inom vården och omsorgen, inom välfärden, att se till att kulturen får en naturlig plats på arbetsplatserna. Allt detta går att göra, men det kräver politiska insatser.

Det absolut viktigaste som jag vill förmedla i den här debatten där Angelika Bengtsson uttrycker att vi skulle vara för kvotering är att vi faktiskt inte är det. Det stämmer inte; det finns ingen grund för det som Angelika Bengtsson här kastar på mig.

Det som Sverigedemokraterna saknar är en klassanalys, vad det innebär att växa upp med föräldrar utan akademisk bakgrund och vilken vatten-

delare det har kommit att bli i de konstnärliga utbildningarna i Sverige. Jag menar att det faktiskt också påverkar kulturproduktionen i vårt land och att mångfalden av berättelser hämmas av detta. Inte minst saknar vi berättelser från Sveriges glesbygder, storstadsförorter och så vidare.

Vi vill främja och öppna dörrar för fler, och det kräver tidiga insatser i förskola, grundskola, gymnasieskola och talanginsatser. Att göra en översyn av helheten kommer kanske också att vara nödvändigt, så jag vill inte stänga dörren för det förslag som Angelika Bengtsson här lyfter fram. Men den här skrivelsen handlar om att sätta ramverket för en översyn, vilket inte har gjorts under 20 år, och börja ta politiken framåt i det hänseendet.

Anf. 159 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Herr talman! Vänsterpartiet har länge drivit på för att stärka villkoren för de professionellt verksamma kulturskaparna. Det är en grupp som har längre utbildning än den genomsnittliga befolkningen men ändå lägre inkomst och lägre uttag i föräldraförsäkring och sjukförsäkring, för att ta några exempel.

Trots att troligtvis alla i vårt land tar del av kultur dagligen och inte skulle vilja vara utan den är det tyvärr så att många av dem som möjliggör de fantastiska upplevelserna inte kan leva på det.

Vi brukar säga att det som behövs för en stabil kulturpolitik är att den ska stödja sig på fyra ben. Det första är den ideella sektorn med alla föreningar och arrangörer, det andra är de offentliga institutionerna, det tredje är de fria grupperna och som ett fjärde ben kommer goda villkor för konstnärerna. Utan bra arbetsförhållanden för konstnärer blir hela bygget ostadigt, och vi kan inte uppnå målet som vi har fastställt här i riksdagen om att mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade hela samhällsutvecklingen. Ska vi få kultur för alla och i hela landet måste det också gå att leva som kulturskapare i hela landet.

Under förra mandatperiodens budgetarbete samarbetade vi med regeringen och såg till att det blev flera höjningar av biblioteksersättningen, till exempel. Vi har också motionerat om stöd till kollektivverkstäder och om tydligare styrning för att få fler aktörer att tillämpa det så kallade MU-avtalet, för att nämna några exempel.

Under den här mandatperioden har vi tillsammans med andra oppositionspartier drivit på för att det ska komma till ett garantistöd, så att vi kan få igång hjulen och fler ska våga anställa och sätta igång att planera för kommande aktiviteter efter pandemin.

Regeringen redovisar i sin skrivelse många genomförda åtgärder som vi är överens om. Men i flera fall skulle jag önska att regeringen hade haft en högre ambitionsnivå. Jag tycker att det var bra att Lawen Redar här kompletterade med att Socialdemokraterna är intresserade av en ny accessreform. Vi motionerade om det i höstens budget. Vi tillsatte många miljoner till en större digitaliseringsinsats för att stötta arkiven och museerna som verkligen skulle behöva det. Det skulle också skapa många nya arbetstillfällen.

I den del av skrivelsen som rör hur vi ska få en större mångfald av sökande till de konstnärliga yrkena, den så kallade breddade rekryteringen som vi nyss hörde om här, delar jag helt regeringens problembeskrivning. Det är mycket allvarligt att studenter från arbetarklassen och studenter med utländsk bakgrund är underrepresenterade på de konstnärliga utbildning-

arna. För att komma åt problemet är det oerhört viktigt med en tryggare arbetsmarknad, bättre ekonomiska villkor och fler utbildningsvägar.

Jag hörde replikskiftet som var här innan och undrar om det är så att barn med föräldrar som inte har högskoleutbildningar är mindre talangfulla. Sverigedemokraterna menar att det är de duktigaste talangerna som ska in på utbildningarna. Är man då mindre talangfull i de konstnärliga uttryckssätten om man har föräldrar som inte är högskoleutbildade? Det tror inte jag. Det är något som inte stämmer i det här systemet.

Det pågår en statlig utredning som tittar på hur högskolorna jobbar med breddad rekrytering. Jag hoppas att man snart kan presentera den. Den har pågått lite för länge, kan jag tycka. Den behöver komma fram med förslag, men jag tror att de ska redovisa sina resultat 2022.

För att vi ska komma åt snedrekryteringen är jag övertygad om att alla barn tidigt behöver tillgång till kulturella uttryckssätt. Det behöver börja redan i förskolan. Men tyvärr verkar det nu inte som att regeringen är beredd att göra någon större kursomläggning för att nå dit. Jag saknar det i skrivelsen.

Från Vänsterpartiet stod vi bakom förra mandatperiodens inrättande av ett nationellt kulturskolecentrum och det statliga bidraget till kommunernas kulturskolor. Men vi ser nu att man måste ta fler steg i den här utvecklingen. Vi föreslår 300 miljoner för att medfinansiera ett borttagande av avgifterna till kulturskolan. Det är först då vi kan säga att kulturskolan är öppen för alla barn. Vi kommer då också närmare barnkonventionens intentioner att ge alla barn rätt till kultur.

För att kunna bereda plats för fler i kulturskolan måste vi också få fler pedagoger. Det är köer i väldigt många kommuner redan nu. Vi beklagar att regeringen inte skjuter till hela summan, 40 miljoner, som var avsatt från början i Kulturskoleklivet, utan bara har skjutit till 20 miljoner. Det finns en stor efterfrågan i kommunerna på mer personal. Och vi vet – det har vi pratat om från alla partier här – att det är många kulturskapare som saknar arbete i dag och står i kö för att komma in på kulturpedagogutbildningarna. Här måste regeringen också agera snabbt.

Vi menar att det behövs ett kulturlyft även i grundskolan och på gymnasiet. Vi har också motionerat om att alla skolelever ska ha rätt att ta del av två professionella scenföreställningar per läsår, för i skolan når man alla barn, och det är där det kan bli mest effektivt att sätta in resurser.

I Norge har man infört en nationell kulturgaranti, den så kallade Skolesekken, som lägger grunden för att fler barn ska upptäcka de konstnärliga yrkena. Dessutom skapar man en bättre struktur, mindre administration och ökad service till de fria scenkonstgrupperna.

I skrivelsen lyfter regeringen fram reformen Skapande skola och hur den långsiktigt kan bidra till ett bredare intresse för att arbeta inom kultur. Och jag instämmer i att det skapas viktiga band mellan elever och konstnärer i den här verksamheten. Men problemet är att i dagsläget når inte Skapande skola alla barn.

Vi tycker också att det är viktigt att stärka de praktisk-estetiska ämnena i skolan. Här behövs det förändringar inom såväl gymnasieskola som grundskola. Vi vet att många skolor har svårt att rekrytera utbildade lärare i de här ämnena i dag. I en undersökning gjord av Lärarnas riksförbund framgick det att många av dagens lärare inom de estetiska ämnena arbetar i undermåliga lokaler och saknar rätt resurser. Ska vi inspirera dagens ung-

domar till att bli morgondagens konstnärer måste förutsättningarna för lärande vara goda. Vi säger att det behövs ett riktat kulturllyft för skolan, vilket också skulle skapa fler trygga arbeten för kulturskapare.

Herr talman! Vänsterpartiet hade också velat se fler tydliga förslag för att göra konstnärers arbetsmarknad tryggare och utfallet i försäkringssystemen mer förutsägbart för den som blir sjuk, arbetslös eller föräldraledig.

Regeringens satsning på scenkonstallianserna är förvisso ett steg i rätt riktning, och den förstärkning som gjordes under pandemin har varit nödvändig. Men vi anser att det behövs en större utbyggnad över tid och förespråkar ett fördubblat stöd till scenkonstallianserna.

Problemet med att a-kassan och socialförsäkringen har varit svåråtkomliga för yrkesverksamma konstnärer har varit känt länge och blev än tydligare under pandemin, som flera talare före mig här har nämnt.

Under det senaste året har Vänsterpartiet drivit på i flera olika utskott för att förbättra för de små företagen och särskilt för de frilansare som har enskild firma. De hamnade utanför den första omgången företagsstöd, och fortfarande hamnar många utanför eftersom de ligger under den omsättningsgräns som finns för stöd till enskild firma.

Vi har också föreslagit att den som har sitt företag vilande ska få göra vissa insatser för att få nya uppdrag och ta sig ur arbetslöshet.

Det behövs permanenta förbättringar i försäkringssystemen så att även den som har osäkra eller låga inkomster har råd att vara med i a-kassan, kan kvalificera sig för den och har möjlighet att få ersättning vid sjukdom.

Vi ser fram emot att läsa de utredningar som pågår på området och hoppas att regeringen är beredd att ta ett större tag om de strukturella problemen som råder på kulturområdet med snedrekrytering, dåliga arbetsvillkor och ett försäkringssystem som i dag inte är anpassat för frilansare och kombinatorer.

Anf. 160 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP):

Herr talman och kära åhörare som kanske ser detta på tv eller via riksdagens webbsändning! Jag hoppas att många gör det.

Det här är demokratis hjärta, och demokrati är inget man har utan något man behöver arbeta med varje dag. Har man uppnått demokrati måste man också se till att den inte nedmonteras. Man måste stå upp för den varje dag.

Herr talman! Det demokratiska utrymmet i världen krymper. I många länder går det bakåt och demokratin nedmonteras. Det brukar vara olika steg på vägen när man börjar tulla på demokratin.

I första steget ger man sig det civila samhället och inskränker möjligheten att verka inom det civila samhället och få bidrag, kanske från utlandet. I många länder stiftas terrorlagar som förbjuder att man verkar för de viktiga mänskliga rättigheter som ska upprätthållas i ett demokratiskt land. Det kan handla om kvinnors och barns rättigheter. Vi har sett detta runt om i världen.

I nästa steg ger man sig på journalister, akademiker och kulturskapare och inskränker deras rätt att verka. Många utsätts för hot, fängelse och tortyr och vågar inte längre uttrycka sig utan börjar utöva självcensur.

I det sista steget kommer den formella nedmonteringen av systemet. Då har det gått väldigt långt.

Herr talman! Varför säger jag detta? Vi har ju en mycket välutvecklad demokrati i vårt land, och det är vi alla så stolta över. Men vi måste alltid vara vaksamma på de steg som kan tas även i en demokrati som vår: att man vill inskränka det civila samhället och att journalister, kulturskapare och akademiker inte vågar uttrycka sig för att det finns hot och hat i vårt samhälle som gör att de kanske självcensurerar sig. Då måste vi agera och motverka det hot och hat som vi till exempel ser i sociala medier.

Herr talman! Varför gör man så här när man försöker nedmontera en demokrati? Vad är det man vill komma åt? Jo, det är makten över ordet och i förlängningen makten över tanken. Därför är det så viktigt att vi värnar bland annat armlängds avstånd till journalisterna, public service och konstskaparna i vårt land. Vi måste se till att armlängden är så lång som möjligt, för konsten och kulturen ska finnas där i sin egen kraft. Den ska finnas där för sig själv.

Konsten kanske gäckar, får oss att skratta och får oss att koppla av. Men den ska också kunna vara provocerande och få oss att tänka nytt, tänka utanför boxen och ifrågasätta. Det är väldigt viktigt att vi tillåter det.

Herr talman! Det har varit en tuff tid, särskilt för kulturskaparna i vårt land. När pandemin slog till för drygt ett år sedan blev det verkligen en snedvridning av vilka som drabbades hårt. Till stor del blev det tyvärr kulturskaparna eftersom de inte har kunnat verka. De har av naturliga skäl inte kunnat ha stora föreställningar eller annat. Det blev inte jämlikt i var man kunde inskränka möjligheten att samlas och var man kunde fortsätta att samlas eftersom vi inte hade lagar för det. Nu har vi det genom den tillfälliga pandemilag som vi beslutade om i januari.

Det finns också andra problem. Vi vet att vårt socialförsäkringssystem har hål och sprickor och att det inte är likvärdigt. Vi vet att frilansare med enskilda firmor är otroligt utsatta. I kulturbranschen är många dessutom kombinatorer, och då hamnar man lätt mellan stolarna. Den här blyxtbelysningen har verkligen visat vad vi måste förändra.

Då är det skönt att vi i denna samling är överens om att vi måste göra något åt detta, och vi har också börjat jobba med det – från oppositionen till regeringspartierna och samarbetspartierna vill vi göra det bättre. Det handlar om att täcka de hål som finns och se till att man ska kunna verka som konstnär och kunna ta frilansuppdrag utan att vara rädd för att stå utan SGI, föräldrapenning och sjukförsäkring. Man ska inte behöva råka ut för det.

En frodig kultur är viktig för en demokrati, och då måste man också våga vara kulturarbetare. Regeringen tycker att detta är viktigt och försöker därför täppa till de hål man ser.

Scenkonstallianserna är väldigt bra, för de fångar upp många i branschen och ser till att de hamnar inom socialförsäkringssystemet så att de får den trygghet som de annars inte får. Detta vill vi utveckla på fler områden.

Sveriges roll i det internationella samfundet är också viktigt. Vi har länge haft ett bra kulturbistånd och samarbeten som har gynnat den demokratiska utvecklingen i världen genom bland annat stöd till journalister och kulturskapare. Detta bygger vi nu upp ännu mer i ett samarbete mellan Sida och Konstnärsnämnden, vilket jag är stolt över, för detta behövs verkligen.

Sverige har också viktiga fristäder för konstnärer. Här får de en möjlighet att leva och skapa när de inte kan verka i sina hemländer.

Angelika Bengtsson sa tidigare i debatten att konstvärlden är internationell. Som dansare känner Angelika Bengtsson till att det är en internationell miljö, men ändå vill Sverigedemokraterna dra ned på detta. Man ska inte ha det internationella utbytet, och man ska inte ge bistånd och stöd till konstnärer utanför Sverige. Jag tycker att det är synd att man inte ser den vikt och det värde som Sverige har i omvärlden och det värde som ett internationellt utbyte har för utvecklingen av vår egen konst och våra egna konstnärer här i Sverige.

Herr talman! Det är viktigt att vi, nu när vi går ur pandemin, build back better, som man säger runt om i världen. Vi måste lappa ihop och laga de sprickor som vi ser i vårt samhälle och som har blivit blixtbelysta nu, och vi måste göra tillvaron bättre för våra kulturskapare, för miljön och för vår omvärld.

Herr talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till kulturutskottets förslag i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 maj.)

§ 14 Ett modernt regelverk för Allmänna arvsfonden

Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU29

Ett modernt regelverk för Allmänna arvsfonden (prop. 2020/21:139) föredrogs.

Anf. 161 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S):

Herr talman! När Arvsfonden startade 1928 var den världsunik och är så än i dag. De första arven kom från en sömmerska, en väverska och en stadsarbetare. När fonden startade delades pengar ut till mindre bemedlade ungdomar, som man sa på den tiden, vilket gjorde högre studier möjliga för de ungdomar som inte hade rika föräldrar. Fonden delade också ut pengar till barnrika familjer som inte hade de bästa ekonomiska förutsättningarna. Detta var innan vi hade vare sig barnbidrag eller studiebidrag.

Jag tror att många inte vet så mycket om Allmänna arvsfonden och hur fonden historiskt, och än i dag, är med och utvecklar vårt samhälle på många olika och bra sätt.

Varje år kommer tusentals ansökningar in. Några exempel som har startat som arvsfundsprojekt är mödravård, barnavårdscentraler, färdtjänst, Bris hjälptelefon, Glada Hudik-teatern med mera.

Varje år får cirka 400 projekt i Sverige ekonomiskt stöd från fonden, och under de senaste tio åren har över 5 miljarder kronor delats ut till cirka 1 700 utvecklingsprojekt. Nuvarande regelverk säger att projekten ska vara av ideell karaktär och vara nyskapande och utvecklande för barn, ungdomar och personer med funktionsnedsättning. Stöd ska inte lämnas till organisationers löpande verksamhet.

Vi socialdemokrater välkomnar att det i den nya lagen, som kommer den 1 juli, blir en ny målgrupp: äldre. Som äldre räknas 65 år och uppåt. Här kan det finnas skäl och utvecklingsmöjligheter som syftar till att stärka

Prot. 2020/21:124

20 maj

Politik för konstnärers villkor

Ett modernt regelverk för Allmänna arvsfonden

äldres delaktighet och bidra till bättre livsvillkor. Det är väldigt bra och kommer att behövas efter covid-19, och när allt fler har blivit vaccinerade blir detta möjligt.

Vi hoppas att bland annat pensionärsorganisationerna ska engagera sig i denna möjlighet att påverka och göra något utvecklade för den nya målgruppen och att de kommer in med bra ansökningar den 1 juli och framåt i tiden.

Det kommer också att bli ändringar i lagen från, som det står i dag, nyskapande till utvecklande. Den målgrupp som har sökt ska vara med i planeringen och genomförandet av projektet, och verksamheten ska kunna leva vidare efter att stödet har upphört. Det har varit praxis att jobba så, men nu kommer det in i den nya lagen. Nytt är också att arv eller försäkringsbelopp som tillfaller fonden kan avstås till sambo i fler fall än tidigare.

Regeringen kommer också att återkomma när det gäller demokrativillkor för fonden.

Herr talman! Vi socialdemokrater yrkar avslag på samtliga motioner. Vi yrkar bifall till lagändringarna och till vår reservation nummer 6, som vi har med flera partier.

Vi har också ett särskilt yttrande där vi utvecklar varför vi inte tycker att det behövs något tillkännagivande till regeringen om att bredda Allmänna arvsfonden för hemlösa. Enligt socialtjänstlagen är det kommunernas ansvar att hemlösa har en bostad. Det är inte något som ska drivas i projektform. Regeringen har gett stöd till kommunerna för att arbeta med akut hemlöshet och också gett stöd till ideella organisationer i deras viktiga arbete mot hemlöshet.

Avslutningsvis vill jag säga att det var dags att modernisera regelverket för Allmänna arvsfonden för att fonden fortsättningsvis ska vara relevant och på ett rättssäkert sätt förvalta arv efter personer som saknar arvsberättigade släktingar och för att Allmänna arvsfonden även i fortsättning ska vara unik och vara ett arv som hjälper till att utveckla Sverige.

Anf. 162 ULRIKA HEINDORFF (M):

Herr talman! I dag debatterar vi betänkandet *Ett modernt regelverk för Allmänna arvsfonden*.

Allmänna arvsfonden har funnits i snart 100 år. Fonden har verkligen bidragit till att utveckla samhället på olika sätt. Fonden ska främja verksamhet för målgrupperna barn, ungdomar och personer med funktionsnedsättning.

Det är bra att en modernisering av lagen sker så att den blir både mer tydlig och mer lättöverskådlig för dem som berörs och för de organisationer som kan söka medel ur fonden.

Herr talman! Vet talmannen vad Självmordslinjen, färdtjänsten, personlig assistans, Bris hjälptelefon, Glada Hudik-teatern, Cirkus Cirkör och Friends har gemensamt? Jo, de har alla varit projekt som startats med hjälp av Arvsfonden.

Herr talman! Att målgruppen för fonden nu, i och med den föreslagna kommande lagändringen, utökas även till äldre personer är bra och viktigt. Som en varm anhängare av att stärka insatser för seniorer tycker vi att detta är välkommet. Det kan vara projekt som rör delaktighet, inflytande och årsrikas hälsa som ges stöd framöver.

Herr talman! Det finns ett tillkännagivande där riksdagen skickar med till regeringen att se över att ytterligare bredda Allmänna arvsfondens uppdrag till att ge stöd till stiftelser och organisationer som erbjuder bostäder till hemlösa. Detta förslag kommer från en motion från Liberalerna, och det stöder vi moderater.

Herr talman! Jag vill säga några ord om varför vi moderater tycker att det är extra viktigt och bra med tillkännagivandet om bostäder till hemlösa.

Det finns en metod som kallas Bostad först, som bland annat Helsingborgs stad i min valkrets arbetar efter. Forskning visar att Bostad först leder till att färre är hemlösa och att andra bitar i livet faller på plats när man har en bostad, såsom att avsluta ett missbruk och att skapa en sysselsättning. Tyvärr är det bara lite drygt 20 kommuner som använder sig av metoden i dag. Moderaterna hoppas att fler kommuner kommer att börja arbeta i enlighet med de senaste forskningsrönen och därmed minska antalet personer som lever i hemlöshet och med all den utsatthet som det innebär.

Att vi nu tar beslut om att regeringen ska se över att bredda fondens uppdrag innebär dock inte att det politiska ansvaret på något sätt minskar.

Herr talman! Slutligen vill jag säga några ord om demokrativillkor. Ideella organisationers oberoende av politisk styrning är helt centralt för att de ska kunna fylla sin viktiga funktion. Men det betyder inte att civilsamhällets aktörer står utanför lagar, regler och normer som gäller för hela samhället. Tvärtom har civilsamhällets aktörer ett stort och viktigt förtroende att förvalta och vårda. Det gäller särskilt de aktörer som tar emot statligt stöd för sina verksamheter.

Tidigare har antidemokratiska organisationer fått medel från fonden; det får aldrig hända igen. Betänk att det här är pengar som personer har slitit för att få ihop under ett helt liv. Då måste vi kunna vara garanten för att varenda krona kommer rätt.

Därför tycker vi moderater att det är sorgligt att regeringen inte har infört ett lagstadgat demokrativillkor och att man är så saktfärdig i frågan.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till reservation nummer 4 om demokrativillkor. Jag yrkar även bifall till utskottets förslag om tillkännagivande under punkt 6.

Anf. 163 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! Vi har en proposition om Allmänna arvsfonden på vårt bord. Regeringen föreslår i propositionen att regelverket för Allmänna arvsfonden ska bli mer modernt. Syftet är att fonden även fortsättningsvis ska vara relevant och på ett rättssäkert sätt kunna förvalta arv efter personer som saknar arvsberättigade släktingar. Moderniseringen syftar till att lagen ska bli mer tydlig och lättöverskådlig för dem som berörs av den men också för de organisationer som kan söka medel ur fonden. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2021.

Herr talman! I stora delar välkomnar vi moderniseringen av regelverket i Allmänna arvsfonden. Vi ser dock en del brister i lagförslaget som vi anser bör åtgärdas. Vi anser att tillämpningen skulle fungera bättre om regeringens förslag hade innehållit de åtgärder som vi föreslår i vår följdmotion. Jag ska ta upp ett av våra förslag som är särskilt viktigt ur ett rättvis- och jämlikhetsperspektiv.

Herr talman! Vi anser att det är bra att man utvidgar Allmänna arvsfondens målgrupp till att omfatta även äldre personer. Den nya målgruppen kommer att öka såväl allmänhetens intresse som förtroendet för Allmänna arvsfonden. Man ska komma ihåg att fondens kapital har vuxit markant de senaste åren. Därmed finns det mer utrymme för att främja verksamheter till förmån för ytterligare målgrupper och därmed bidra till en positiv samhällsutveckling.

Herr talman! Vi avstyrker dock regeringens förslag om att högst 10 procent av beslutade medel får fördelas till projekt för äldre personer. Vi delar därmed flera remissinstansers åsikt om att Arvsfondsdelegationen bör ha möjlighet att fördela mer medel om de bedömer att behovet av projekt för äldre personer och inkomna projektansökningar motiverar en höjning.

Naturligtvis är det angeläget att projekt för nuvarande målgrupper inte trängs undan. Men att sätta en absolut gräns på 10 procent innebär att man inte tar hänsyn till behovet av projekt för äldre personer. Målgruppen för äldre får då också generellt lägre prioritet än nuvarande grupper. Det kan i så fall lätt uppfattas som att Allmänna arvsfondens målgrupper har olika värde och att de behandlas på olika sätt. Det skulle vara väldigt olyckligt. I förlängningen skulle det också kunna motverka den positiva inverkan som en ny målgrupp kan komma att ha på Allmänna arvsfondens verksamhet.

Dessutom nämner utredningen uttryckligen att Arvsfondens ekonomi är sådan att något behov av prioritera mellan angelägna ändamål inte längre är nödvändigt. Därför anser vi, herr talman, att Arvsfondsdelegationen bör ha möjlighet att fördela mer medel till projekt för äldre personer än de 10 procent som föreslås i lagförslaget.

Herr talman! Till sist anser vi också att det bör upprättas en gemensam databas för bidragsgivande organisationer. Det skulle ge en bättre överblick över statens bidragsgivning till den civila sektorn.

Jag yrkar bifall till vår reservation, nummer 1.

Anf. 164 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Den ideella sektorn i Sverige är fantastisk. Det är ju inte på det sättet att det offentliga är det enda som finns i samhället, utan tvärtom. Det civila samhället var först när vi människor gick samman för att göra saker för det gemensamma bästa. Långt senare uppstod säkert en privat sektor, där man ville ha betalt för att göra en tjänst. Ännu mycket längre fram kom den offentliga sektorn, eftersom vi insåg att det inte längre räckte med det som vi kan göra själva tillsammans med varandra och inte heller en privat sektor räckte till. Vi behöver också lägga gemensamma skattepengar på en offentlig sektor för att kunna utöka och göra de välfärdstjänster som är nödvändiga.

Herr talman! Jag vill gärna göra den här inledningen eftersom det ibland framstår som att det civila samhällets ideella insatser skulle ha uppkommit nu. Så är det inte alls. Det var det civila samhället som startade de flesta verksamheterna. Ledamoten Ann-Christin Ahlberg lyfte fram några exempel på det. Också Allmänna arvsfonden har varit med och gett stöd och möjliggjort framväxten av sådana verksamheter.

Det som sker i ideella föreningar och organisationer är alltså oerhört betydelsefullt för Sverige. De finansierar sina verksamheter genom medlemmars avgifter och stöd på olika sätt. Man arrangerar verksamheter, men man får också en hel del offentliga bidrag, från kommuner och regioner men också från staten. Därutöver kan man söka stöd från Allmänna arvsfonden. Den har, precis som flera ledamöter har pekat på, uppkommit genom arv, testamenten och annat genom åren. Det är i dag betydande belopp. Många projekt har under årens lopp kunnat genomföras och förverkligas tack vare stöd från Allmänna arvsfonden.

Det har uppstått ett behov av att modernisera, förenkla och förändra lagstiftningen. Jag välkomnar den proposition och det lagstiftningsförslag som vi har på bordet. Kristdemokraterna yrkar bifall till lagförslaget.

Jag vill dock lyfta fram några saker. Det ena är att det är en fördel att man har plockat bort ordet nyskapande, herr talman. Under en längre tid har nämligen kravet för att få stöd varit att det måste vara nyskapande verksamhet. Det låter väl bra? Vi ska väl ge pengar till det som utvecklar? Ja, men för oss som under lång tid har varit verksamma i den ideella sektorn är det på något vis tröstlöst att vi inte kan få pengar för att göra det som vi är bra på utan hela tiden ska hitta på något nytt. Det finns dock ett värde i att utveckla, behålla och stärka det som en organisation är bra på.

Jag tycker att regeringen gör klokt i att plocka bort kravet på att det ska vara nyskapande och ser till att man kan få stöd för det man faktiskt gör och som man utvecklar och gör på ett bra sätt i dag. Målgruppen är barn och unga och personer med funktionsnedsättning. Men precis som ledamöter här tidigare har sagt vidgas nu gruppen till att även äldre ska ingå.

Man avsätter 10 procent av pengarna till detta. Det är en klok åtgärd. Efter tre år kan vi sedan följa upp och se om nivån är rimlig eller om den behöver öka. Skälet till att vara lite försiktig är att man inte ska uppfatta det här som att det tränger ut annan verksamhet. Vi vet att fondens ansamlade medel har ökat, och det finns ett utrymme för att verksamheter riktade till äldre också ska kunna ingå. Jag tror därför att uppdelningen är klok.

Jag vill även ta upp att ett enigt utskott har gjort ett tillägg, nämligen att stiftelser och organisationer som erbjuder bostäder till hemlösa ska kunna ansöka om stöd för verksamhet av olika slag. Ja, säger du, det där borde väl vara ett kommunalt ansvar. Detta anförde även en ledamot tidigare. Visst är det så. Men vi har betydande brister när det gäller hemlösa. Frågan har inte stått högst på regeringens dagordning. Insatser för dem har legat långt bak. Även om det kommer ett visst stöd finns ingen tydlig eller sammanhållen strategi. Framför allt stöder man inte de metoder som ger effekt.

Jag är väldigt glad över att ledamoten Ulrika Heindorff lyfte fram Bostad först. Det är en metod som har vetenskapligt stöd för att den ger effekt. Personer som är hemlösa men som kanske också har en beroendesjukdom eller något annat behöver få sin bostad först där man kan låsa dörren på insidan, rå sig själv och ta ansvar för sig själv och sin bostad. Det är viktigt för att sedan kunna ta itu med det andra som man också behöver hjälp med. Skillnaden är att bo någonstans där någon låser dörren på utsidan. Det är en viktig skillnad med bostad först.

Jag är glad över att utskottet enigt har tagit några steg, men genom att även lyfta upp frågan till Allmänna arvsfonden kanske fler arbetsformer

kan utvecklas. Det här är ett mycket gott förslag som kommit från Liberalerna, och Kristdemokraterna stöder det.

Med detta vill jag, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 165 BARBRO WESTERHOLM (L):

Herr talman! Allmänna arvsfonden är väldigt väl utnyttjade pengar som människor utan nära arvingar har lämnat efter sig. Om de visste hur pengarna har kommit att användas skulle de säkert vara väldigt nöjda över det. Arvsfonden fyller snart 100 år, och den har utvecklats över tid.

Det jag vill ta upp är att det är drygt 20 år sedan som pensionärsorganisationerna i regeringens pensionärskommitté förde fram frågan om en vidgning av Arvsfondens område för att också bistå med pengar till projekt som berör årsrika personer. Då föll det inte i särskilt god jord, därför att det kanske skulle tränga ut projekt som gällde barn, ungdomar och människor med funktionsvariationer. Det som sedan hände var att pensionärsorganisationerna hela tiden upprepade sitt önskemål. Man fick pengar för en del projekt. Man kunde få pengar om det gällde årsrika människor med funktionsvariationer. Jag tror att det blev uppenbart för regeringen att det inte var en bra idé att bromsa en vidgning. Nu kommer vi dock att fatta beslut om en förnyelse av fonden med denna vidgning.

Ann-Christin Ahlberg framförde tidigare förhoppningar om att pensionärsorganisationerna nu skulle börja komma in med projekt. Men de har ju idéer som har kläckts under dessa 20 år! De kommer, var så säker.

Som liberal är jag också väldigt glad över tillkännagivandet om en vidgning till området hemlöshet. Visst har kommunerna ett ansvar, men kommunerna har även ansvar för äldreomsorgen och för barns och ungdomars väl och ve. Här handlar det dock om att hitta på nya vägar. Den civila sektorn kommer in som en väldigt viktig idégivare, motor, i utvecklingen. Hemlöshet är ett allvarligt problem, inte minst för människor med missbruksanamnes. Jag är därför glad över tillkännagivandet.

Naturligtvis undgår kommunerna inte sitt ansvar när det gäller hemlöshet, äldreomsorg eller barns och ungdomars behov, men den civila sektorn kan med sin känsla och kunskap om hur det ser ut i verkligheten komma med nytänkande som kommer samhället till del. I det inledande anförandet visades hur den civila sektorn med hjälp av Arvsfondens pengar har gått före och givit en grund för det som vi i dag tar för givet finns inom socialtjänsten.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 maj.)

§ 15 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Motioner

med anledning av prop. 2020/21:187 Ändrade regler för kontroll av ekologisk produktion

2020/21:4076 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M)

2020/21:4077 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD)

Följande interpellationer hade framställts:

den 19 maj

2020/21:744 Krigsbrott mot kvinnor och dess följder

av *Amineh Kakabaveh* (-)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:745 Entreprenadberg och tunnelbanans utbyggnad

av *Camilla Brodin* (KD)

till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)

2020/21:746 Utförelse av stöldgods

av *Kjell Jansson* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:747 Olämplig information inom sex och samlevnad i mellanstadiet

av *Michael Rubbestad* (SD)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:748 Islamistiska aktörer i demokratijubileum

av *Jonas Andersson* i Lingham (SD)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 19 maj

2020/21:2902 Punktskatt på miljövänliga bärkassar

av *Michael Rubbestad* (SD)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:2903 Visande av solidaritet med Israel genom flaggning på offentliga byggnader

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2904 Krisrelaterat stöd till företagare som varit föräldralösa

av *Ulla Andersson* (V)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:2905 Skydd för våldsutsatta kvinnor med beroende

av *Maj Karlsson* (V)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2906 Vattenbristen i Rojava

av *Håkan Svenneling* (V)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2907 Undvikande av orden ”man” och ”kvinna” inom vården

av *Michael Rubbestad* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2908 Barns grundlagsskyddade yttrandefrihet
av *Michael Rubbestad* (SD)
till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:2909 Elevers grundlagsskyddade yttrandefrihet
av *Michael Rubbestad* (SD)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:2910 Bistånd till Palestina
av *Niklas Wykman* (M)
till statsrådet Per Olsson Fridh (MP)

2020/21:2911 Snabblån för aktieköp
av *Angelica Lundberg* (SD)
till statsrådet Lena Micko (S)

2020/21:2912 Finansinspektionen
av *Mattias Karlsson* i Luleå (M)
till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:2913 Lättade restriktioner för kultursektorn
av *Emma Ahlström Köster* (M)
till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

§ 18 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 19 maj

2020/21:2711 Covid-19-vaccinering av svensk militär personal i utlandstjänst
av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2806 Covidvaccinering för utlandssoldater
av *Björn Söder* (SD)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2020/21:2776 Smittorisen i skolorna
av *Sten Bergheden* (M)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:2777 Smittorisk bland lärare och elever
av *Sten Bergheden* (M)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:2780 Digitaliseringen av den offentliga sektorn
av *Mattias Karlsson* i Luleå (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:2778 Ett säkerhetspolitiskt perspektiv för Exportkreditnämnden
av *Hans Wallmark* (M)
till statsrådet Anna Hallberg (S)

2020/21:2785 Nya omständigheter kring EKN-affär med Belarus
av *Markus Wiechel* (SD)
till statsrådet Anna Hallberg (S)

2020/21:2779 Polisiär kontroll av olaglig taxitrafik
av *Mattias Karlsson* i Luleå (M)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:2799 Register över biotoper i skogar
av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:2781 Tillväxthinder för företag
av *Tobias Andersson* (SD)
till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:2798 Övervåld från poliser
av *Anders Österberg* (S)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:2787 Kinesisk censur av appar för troende
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2790 Kinas religiösa cyberkrig
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2783 Turkiska trakasserier mot Frontex
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2789 Förebyggande åtgärder mot skuldsättning
av *Angelica Lundberg* (SD)
till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:2786 Diplomatisk relevans för diplomater
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2782 Kontakter med Samhall
av *Lars Beckman* (M)
till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:2788 Sveriges skogsreservat
av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:2803 Kortare jakttid på ripa
av *Peter Helander* (C)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:2808 Vinterjakt på ripa
av *Kjell-Arne Ottosson* (KD)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:2812 Ripjakt
av *Mattias Karlsson* i Luleå (M)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:2793 Uttalande från OSSE:s Minskgrupp
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2804 Regeringens narkotikapolitik
av *Niels Paarup-Petersen* (C)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2816 Folkhälsomyndighetens agerande mot kritiker
av *Tobias Andersson* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2795 Allmänhetens förtroende för public service
av *Boriana Åberg* (M)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:2807 Myndigheternas könsbeskrivningar
av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet Lena Micko (S)

2020/21:2791 Antal åtaganden för ställföreträdare
av *Mikael Eskilandersson* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2800 Möjlighet att ringa 112
av *Björn Söder* (SD)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:2802 Sanitära olägenheter längs vägarna för transportsektorn

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:2833 Narkotika som smugglas in i Sverige
av *Sten Bergheden* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2805 Långtidsarbetslöshet bland äldre
av *Arman Teimouri* (L)

till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:2794 Pismätningen
av *Boriana Åberg* (M)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:2801 Lärdomar av Pisagranskningen
av *Boriana Åberg* (M)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:2797 Bearbetningskoncession för Kallak
av *Mattias Karlsson* i Luleå (M)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:2815 Tulltjänstemännens rätt att bära tjänstevapen
av *Boriana Åberg* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:2835 Förhindrande av bankers utlåning till kriminella
av *Boriana Åberg* (M)

till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:2813 Sveaskogs direktiv
av *John Widegren* (M)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:2847 Besittningsskyddet
av *Momodou Malcolm Jallow* (V)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2855 Individuell läkarbedömning
av *Markus Wiechel* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2848 Vapenexport till Colombia
av *Håkan Svenneling* (V)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2846 Ökad information till kommunerna för att ha kvar kvinnojourerna

av *Maj Karlsson* (V)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2851 Mobiltäckning i norra Sverige

av *Birger Lahti* (V)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:2856 Plastfria bärkassar

av *Eric Westroth* (SD)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:2836 Hamas raketattacker

av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2850 Attacker mot palestinier i Jerusalem och Gaza

av *Håkan Svenneling* (V)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2866 Våldsamheterna i Jerusalem

av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2810 Ökad övertid i staten under pandemin

av *Sultan Kayhan* (S)
till statsrådet Lena Micko (S)

2020/21:2820 Vattenfalls köp av ryskt kärnbränsle

av *Mattias Bäckström Johansson* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2849 Nedstängningar av banker på landsbygden

av *Gudrun Nordborg* (V)
till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:2821 Erkännande av Islamiska statens folk mord på yazidier

av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2824 Norgeavtalet om sillråvara till beredningsindustrin

av *Betty Malmberg* (M)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:2852 Att värna demokratin

av *Michael Rubbestad* (SD)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:2853 Att värna demokratin

av *Michael Rubbestad* (SD)
till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:2861 Solidariska åtgärder med Tjeckien

av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2845 Vägen till val i Somalia

av *Håkan Svenneling* (V)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2822 Rättpsykiatrisk vård för personer med intellektuell funktionsnedsättning

av *Pia Steensland* (KD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2830 Narkotikainport

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2864 Möjligheten att lösa mord genom dna-släktforskning

av *Björn Söder* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2826 Köp av sexuell handling av barn

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2842 Lagen gällande köp av sexuella handlingar av barn

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2843 Utnyttjande av barn för köp av sexuella handlingar

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2811 Representant i kommitté om rennärlagslagstiftningen

av *Mattias Karlsson* i Luleå (M)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:2818 Beredskap inför solförmörkelser

av *Mattias Bäckström Johansson* (SD)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:2819 Lånevillkor för företag

av *Angelica Lundberg* (SD)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:2814 Våldet i våra fängelser

av *Sten Bergheden* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2828 Hot och våld mot Kriminalvårdens personal

av *Ellen Juntti* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

**2020/21:2838 Förlängd rätt till tjänstledighet för att bedriva närings-
verksamhet**

av *Tobias Andersson* (SD)

till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:2831 Skuldregister

av *Mattias Karlsson* i Luleå (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

**2020/21:2825 Tillgång för sexualbrottsutsatta till rätt behandling och
stöd**

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

**2020/21:2827 Nationella riktlinjer för sexualbrottsutsatta barn och
vuxna**

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

**2020/21:2829 Utbildning om sexualbrottsutsatta människor för perso-
nal inom hälso- och sjukvård**

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2817 Bistånd i utbyte mot sex i Ghana

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet Per Olsson Fridh (MP)

2020/21:2823 Omrättning nationella prov

av *Betty Malmberg* (M)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:2832 Kommissionens studie om genomiska tekniker

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:2837 Objektiv undervisning i skolan

av *Markus Wiechel* (SD)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:2854 Folkhälsomyndighetens sammansättning och arbetsätt

av *Markus Wiechel* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2859 Licensjakt på säl

av *Ulrika Heie* (C)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:2862 Smittsäkert idrottsutövande

av *Peter Helander* (C)

till socialminister Lena Hallengren (S)

Prot. 2020/21:124

20 maj

-----

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 19.17.

Sammanträdet leddes

av förste vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.53,

av talmannen därefter till och med § 11 anf. 120 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 151 (delvis) och

av talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

TUULA ZETTERMAN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen.....	1
§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 4 Anmälan om faktapromemorior	2
§ 5 Ärende för hänvisning till utskott	2
§ 6 Reduktionsplikt för flygfotogen	2
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2020/21: MJU20	2
Anf. 1 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	2
Anf. 2 MARTIN KINNUNEN (SD)	4
Anf. 3 JENS HOLM (V)	5
Anf. 4 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	7
Anf. 5 MARLENE BURWICK (S).....	9
Anf. 6 JENS HOLM (V) replik	10
Anf. 7 MARLENE BURWICK (S) replik	10
Anf. 8 JENS HOLM (V) replik	11
Anf. 9 MARLENE BURWICK (S) replik	11
Anf. 10 MAGNUS EK (C).....	12
Anf. 11 HELENA GELLERMAN (L)	14
Anf. 12 LORENTZ TOVATT (MP)	15
Anf. 13 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik	16
Anf. 14 LORENTZ TOVATT (MP) replik	17
Anf. 15 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik	18
Anf. 16 LORENTZ TOVATT (MP) replik	18
Anf. 17 JENS HOLM (V) replik	19
Anf. 18 LORENTZ TOVATT (MP) replik	19
Anf. 19 JENS HOLM (V) replik	20
Anf. 20 LORENTZ TOVATT (MP) replik	21
Anf. 21 MAGNUS EK (C) replik	21
Anf. 22 LORENTZ TOVATT (MP) replik	22
Anf. 23 MAGNUS EK (C) replik	22
Anf. 24 LORENTZ TOVATT (MP) replik	23
(Beslut fattades under § 10.)	23
§ 7 Kriminalvårdsfrågor	24
Justitieutskottets betänkande 2020/21: JuU26.....	24
Anf. 25 CARINA ÖDEBRINK (S)	24
Anf. 26 ELLEN JUNTTI (M)	26
Anf. 27 BO BROMAN (SD).....	28
(forts. § 11).....	30
Ajournering.....	30
Återupptaget sammanträde.....	30
§ 8 Frågestund	30
Anf. 28 TALMANNEN	30
<i>Hanteringen av krisstöd .....</i>	<i>30</i>
Anf. 29 LARS HJÄLMERED (M).....	30
Anf. 30 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	30
Anf. 31 LARS HJÄLMERED (M).....	31
Anf. 32 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	31

<i>Orsakerna till utlandsfödda mäns sexualbrott</i>	31	Prot. 2020/21:124
Anf. 33 LUDVIG ASPLING (SD).....	31	20 maj
Anf. 34 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP).....	32	-----
Anf. 35 LUDVIG ASPLING (SD).....	32	
Anf. 36 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP).....	32	
<i>Situationen för kvinnor med skyddad identitet</i>	32	
Anf. 37 HELENA VILHELMSSON (C).....	32	
Anf. 38 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP).....	33	
Anf. 39 HELENA VILHELMSSON (C).....	33	
Anf. 40 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP).....	33	
<i>Relationen mellan Försvarsmakten och civila</i>	33	
Anf. 41 HANNA GUNNARSSON (V).....	33	
Anf. 42 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	34	
Anf. 43 HANNA GUNNARSSON (V).....	34	
Anf. 44 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	34	
<i>Förkortad jakttid på ripa</i>	34	
Anf. 45 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	34	
Anf. 46 Statsrådet JENNIE NILSSON (S).....	35	
Anf. 47 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	35	
Anf. 48 Statsrådet JENNIE NILSSON (S).....	35	
<i>Förbud mot kusinäktenskap</i>	35	
Anf. 49 ROBERT HANNAH (L).....	35	
Anf. 50 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP).....	36	
Anf. 51 ROBERT HANNAH (L).....	36	
Anf. 52 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP).....	36	
<i>Folkrörelsernas roll i krisberedskapen</i>	36	
Anf. 53 DANIEL FÄRM (S).....	36	
Anf. 54 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	37	
Anf. 55 DANIEL FÄRM (S).....	37	
Anf. 56 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	37	
<i>Rennäringen och skyddet av skog</i>	37	
Anf. 57 CAMILLA HANSÉN (MP).....	37	
Anf. 58 Statsrådet JENNIE NILSSON (S).....	38	
Anf. 59 CAMILLA HANSÉN (MP).....	38	
Anf. 60 Statsrådet JENNIE NILSSON (S).....	38	
<i>Grov kvinnofridskränkning och rätten till målsägandebiträde</i>	38	
Anf. 61 ELLEN JUNTTI (M).....	38	
Anf. 62 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP).....	39	
Anf. 63 ELLEN JUNTTI (M).....	39	
Anf. 64 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP).....	39	
<i>Anslagen till försvarets övningsverksamhet</i>	40	
Anf. 65 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD).....	40	
Anf. 66 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	40	
Anf. 67 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD).....	40	
Anf. 68 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	40	
<i>Brukandet av jordbruksmark</i>	41	
Anf. 69 MAGNUS EK (C).....	41	
Anf. 70 Statsrådet JENNIE NILSSON (S).....	41	
Anf. 71 MAGNUS EK (C).....	41	
Anf. 72 Statsrådet JENNIE NILSSON (S).....	42	

<i>HaV:s förslag om överlåtbara fiskerättigheter</i>	42
Anf. 73 ROLAND UTBULT (KD).....	42
Anf. 74 Statsrådet JENNIE NILSSON (S).....	42
Anf. 75 ROLAND UTBULT (KD).....	42
Anf. 76 Statsrådet JENNIE NILSSON (S).....	42
<i>Fusket med pandemistöd</i>	43
Anf. 77 INGELA NYLUND WATZ (S).....	43
Anf. 78 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	43
Anf. 79 INGELA NYLUND WATZ (S).....	43
Anf. 80 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	43
<i>Kommunala lantmäterimyndigheter</i>	44
Anf. 81 CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	44
Anf. 82 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP).....	44
Anf. 83 CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	44
Anf. 84 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP).....	45
<i>Effekterna av nya regler för bensinstationer</i>	45
Anf. 85 ERIC PALMQVIST (SD).....	45
Anf. 86 Statsrådet JENNIE NILSSON (S).....	45
Anf. 87 ERIC PALMQVIST (SD).....	45
Anf. 88 Statsrådet Jennie Nilsson (S).....	46
<i>Åtgärder för ett ökat småhusbyggande</i>	46
Anf. 89 LARRY SÖDER (KD).....	46
Anf. 90 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP).....	46
Anf. 91 LARRY SÖDER (KD).....	47
Anf. 92 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP).....	47
<i>EU:s jordbrukspolitik och klimatnyttan</i>	47
Anf. 93 MARLENE BURWICK (S).....	47
Anf. 94 Statsrådet JENNIE NILSSON (S).....	47
Anf. 95 MARLENE BURWICK (S).....	48
Anf. 96 Statsrådet JENNIE NILSSON (S).....	48
<i>Djurskyddet och konsumentköplagen</i>	48
Anf. 97 SOFIA WESTERGREN (M)	48
Anf. 98 Statsrådet JENNIE NILSSON (S).....	48
Anf. 99 SOFIA WESTERGREN (M)	49
Anf. 100 Statsrådet JENNIE NILSSON (S).....	49
<i>Migrationen och bostadsbristen</i>	49
Anf. 101 ROGER HEDLUND (SD).....	49
Anf. 102 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP).....	49
Anf. 103 ROGER HEDLUND (SD)	49
Anf. 104 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP).....	50
<i>Swedavias rapport om Bromma flygplats</i>	50
Anf. 105 ÅSA COENRAADS (M)	50
Anf. 106 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	50
<i>Utskottsinitiativ om stöd för korttidsarbete</i>	51
Anf. 107 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	51
Anf. 108 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	51
<i>Mäns våld mot kvinnor</i>	51
Anf. 109 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M).....	51
Anf. 110 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP).....	52
<i>Arbetslösheten</i>	52

Anf. 111 JAN ERICSON (M)	52
Anf. 112 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	53
Ajournering.....	53
Återupptaget sammanträde.....	53
§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 19 maj	53
SfU22 Tillfällig nedsättning av arbetsgivaravgifter för upp till två anställda	53
SfU26 En utvidgad bidragsbrottslag.....	54
§ 10 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	54
MJU20 Reduktionsplikt för flygfotogen	54
§ 11 (forts. från § 7) Kriminalvårdsfrågor (forts. JuU26).....	55
Anf. 113 HELENA VILHELMSSON (C).....	55
Anf. 114 LINDA WESTERLUND SNECKER (V).....	56
Anf. 115 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	57
Anf. 116 CARINA ÖDEBRINK (S) replik.....	60
Anf. 117 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	60
Anf. 118 CARINA ÖDEBRINK (S) replik.....	61
Anf. 119 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	61
Anf. 120 JOHAN PEHRSON (L).....	62
(Beslut skulle fattas den 26 maj.)	64
§ 12 Riksrevisionens granskning av Sidas garantiverksamhet	64
Utrikesutskottets betänkande 2020/21:UU11	64
Anf. 121 HELENA ANTONI (M)	64
Anf. 122 MARKUS WIECHEL (SD)	66
Anf. 123 ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	67
Anf. 124 HELENA ANTONI (M) replik	69
Anf. 125 ANNIKA STRANDHÄLL (S) replik.....	69
Anf. 126 HELENA ANTONI (M) replik	69
Anf. 127 ANNIKA STRANDHÄLL (S) replik.....	70
Anf. 128 MARKUS WIECHEL (SD) replik	70
Anf. 129 ANNIKA STRANDHÄLL (S) replik.....	70
Anf. 130 MARKUS WIECHEL (SD) replik	71
Anf. 131 ANNIKA STRANDHÄLL (S) replik.....	71
Anf. 132 MAGNUS EK (C)	72
Anf. 133 YASMINE POSIO (V).....	74
Anf. 134 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD).....	76
Anf. 135 CAMILLA HANSÉN (MP)	77
Anf. 136 HELENA ANTONI (M) replik	78
Anf. 137 CAMILLA HANSÉN (MP) replik	79
Anf. 138 HELENA ANTONI (M) replik	79
Anf. 139 CAMILLA HANSÉN (MP) replik	79
Anf. 140 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP)	80
Anf. 141 HELENA ANTONI (M) replik	82
Anf. 142 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP) replik.....	82
Anf. 143 HELENA ANTONI (M) replik	83
Anf. 144 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP) replik.....	83
Anf. 145 MAGNUS EK (C) replik.....	83
Anf. 146 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP) replik.....	84
Anf. 147 MAGNUS EK (C) replik.....	84

Anf. 148 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP) replik.....	85
(Beslut skulle fattas den 26 maj.)	86
§ 13 Politik för konstnärers villkor	86
Kulturutskottets betänkande 2020/21:KrU9.....	86
Anf. 149 MAGNUS STUART (M).....	86
Anf. 150 ANGELIKA BENGTSSON (SD).....	88
Anf. 151 PER LODENIUS (C).....	89
Anf. 152 ROLAND UTBULT (KD).....	91
Anf. 153 CHRISTER NYLANDER (L)	93
Anf. 154 LAWEN REDAR (S).....	94
Anf. 155 ANGELIKA BENGTSSON (SD) replik.....	97
Anf. 156 LAWEN REDAR (S) replik.....	97
Anf. 157 ANGELIKA BENGTSSON (SD) replik.....	98
Anf. 158 LAWEN REDAR (S) replik.....	98
Anf. 159 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	99
Anf. 160 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP).....	101
(Beslut skulle fattas den 26 maj.)	103
§ 14 Ett modernt regelverk för Allmänna arvsfonden	103
Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU29	103
Anf. 161 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S).....	103
Anf. 162 ULRIKA HEINDORFF (M)	104
Anf. 163 PER RAMHORN (SD)	105
Anf. 164 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	106
Anf. 165 BARBRO WESTERHOLM (L).....	108
(Beslut skulle fattas den 26 maj.)	108
§ 15 Bordläggning.....	108
§ 16 Anmälan om interpellationer	109
§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar	109
§ 18 Anmälan om skriftliga svar på frågor	110
§ 19 Kammaren åtskildes kl. 19.17.	115